

ÜLIÕPILASLEHT

1938

5/6

JAANIKUU

Laulud nüüd kõlavad...

sütitades ja juhtides ühistööle.
Rahva koostöö viljana rikastavad elu

Kosutaval toidulaual

ETK jahu, kohv ja veinid.

Naudinguks suitsetajaile

Ahto, Turist, Idamaa Kuld, paberossi-
tubakad Kotkas, ETK nr. 1, Hellas.

Ehitus- ja põllutöödeks

ETK naelad, ehitustarbed, ETK värvid,
ETK põllutööriistad, õlid jt.

Iluraviks ja matkaks

ETK pesu-, kumblus- ja tualettseebid,
Orto kõlniveed, puuder, kreem,
ETK kohvrid, jalgrattad j. t.

ETK tooted on väärilised tõuvalle rahvale!

L
O
S
S
I
4

TELEFON
19-93

«Joomkohvik»

ÜLIÕPILASLEHT

EESTI ÜLIÕPILASKONNA HÄÄLEKANDJA

NR. 5/6

30. JUUNIL 1938

XXII AASTAKAİK

Vivat academia,
Vivant professores...

MEENUTAGEM

Üliõpilaskonna osa iseseisva Eesti saamisloos

VÖIDUPÜHAGA tähistame relvade võitu, mis kroonis meie pidevat püüdlust riiklike iseseisvusele. Praegusel momendil ei ole üleliigne meelde tuletada, millist osa selles püüdluses mängis meie üliõpilaskond. Nimetatud küsimus on põhjalikuma uurimise väärt, kuid piirdugem siin vaid põgusa pilguga minevikku, meenutades üksikuid tähtsamaid momente. Seega täidame Võidupühal oma kohustuse nende kaasvõitlejate vastu, kellele oli antud kaasa elada neid ajaloolisi päevi ja kes kandis jõudumööda kive iseseisva riigi ja meie ülikooli alusmüüriks.

Vene revolutsiooni esimestel nädalatel pidas Eesti üliõpilaskond Tartus oma esimese avaliku kongressi. See oli 25. kuni 27. märtsini 1917. aastal. Kuigi varem oli kongresse peetud, siis salaja ning illegaalselt. Vene tsaarivalitsus ei tahtnud näha vähimatki vähemusrahvaste rahvustunde avaldumist või kultuurilist iseseisvumist. Revolutsioon näis selliste orjastavate aehlade maharaputajana ja ennustas Eesti üliõpilaskonnale paljutootavat ajajärku.

Nimetatud meeoleolu kajastas ilmekalt kongressil vastuvõetud resolutsioon: „Üliõpilaste kongress tunnistab tarvilikuks, et iga üliõpilane praegusel silmapilgul aktiivselt osa võtaks kodumaa seltskondlikust liikumisest, käsikäes käies kõigi demokraatlikult tundvate ja mõtleivate ringkondadega, niihästi olevate kui ka tulevikus tekkivate organisatsioonidega.“

Samal kongressil moodustati, vastavalt resolutsioonile: „on tungivalt tarvilik asutada Eesti üliõpilaskonna agitatsiooni komisjon, mille ülesanne oleks olnud kogu Eesti poliitilise agitatsiooni keskkoha loomine“ 7-liikmeline komisjon. Viimane aga ei täitnud neid lootusi, mis temale pandi. Piirduti vaid mõne poliitilise brošüüri väljaandmisega. Ka takistas algav semestrite suvevaheaeg kavatsetavate agitatsiooni-koosolekute pidamist.

Sama 1917. a. sügisel lõpetas komisjon oma tegevuse, kuna päevakorrale kerkisid sootu uued küsimused. Nimelt anti sügisel Eesti üliõpilaskonnas organisatsioonide vahelisele asemikkude kogule kindlam kuju ja alus. Valiti alaline juhatus, kelle hooleks jäi töökava väljatöötamine. Varem oli asemikkude kogu ainult tarviduse korral kokku tulnud. Asemikkude kogusse kuulusid esindajad „Eesti Üliõpilaste Seltsist“, Korp. „Fr. Esticast“, EÜS „Ühendusest“, korp. „Saka-

last“, korp. „Ugalast“, „Tartu Naisüliõpilaste Seltsist“ ja korp. „Liviensisest“.

Esimene samm asemikkude kogul oli solidaarsuse avaldamine Eesti Maapäevale, kui viimane 1917. a. sügisel enamlaste poolt vägivaldselt laiali aeti. Eesti organiseeritud üliõpilaskond asemikkude koguga eesotsas deklareeris, et ta ainult Eesti Maapäeva tunnistas ning on tema eest valmis võitlusse astuma, mõistes hukka enamlaste sammu ja poliitika.

Samuti võeti elavalt osa sügisel korraldatud manifestatsioonist Tartus suveräänvõimu välja kuulutamiseks. Käidi ka Eesti tagavara pataljonis, mida tookord Tartus formeeriti, kõnesid pidamas, et selgitada sõdureile enamluse hädaohtu. Mõned üliõpilased astusid ise vabatahtlikult sõjaväkke, et väeosas isiklikult mõju avaldada sõdureile.

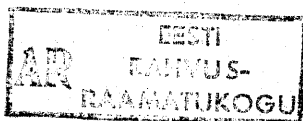
Märkimisväärne on ka sammud, mis astuti Tartu Ülikooli evakueerimise vastu. Eesti üliõpilastel läkski korda üliõpilaste koosolekul mõjutada resolutsiooni vastuvõtmist, et Tartu Ülikool on Eesti rahva varandus, mida ei tohi evakueerida. Resolutsiooni poolt hääletasid ka vene ja teistest rahvustest üliõpilased. Tagajärg oli see, et osa ülikooli varandusest, mis veel Tartus oli, jäigi Venemaale viimata.

SAKSA okupatsioon nõudis veelgi kibedamat võitlust iseolemise eest. 8. märtsil 1918. a. kuulutati Tartu ülikool Saksa ülikooliks.

Asemikkude kogu reageeris sellele otsekohe ja saatis Tartu tolaeagsele linnapealikule dr. Pohlile kirja, milles juhiti tähelepanu, kui halvasti mõjub Vene ülikooli järsk likvideerimine Eesti üliõpilaskonnale. Tagajärgi sel kirjal aga ei olnud.

Nüüd astus üliõpilaskond juba õige demonstratiivselt välja. Nii asus asemikkude kogu Tartust läbisõitvate Saksa printside vastuvõtmises eitavale seisukohale. Ainult prints Leopoldi suhtes tehti erand ja seda seepärast, et loodeti luba ühel eesti professoril ja üliõpilasel pidada vastuvõtu-kõne. Kavatseti printsile ette kanda meie üliõpilaskonna, rahva ja maa tõelik olukord. Üliõpilased kogunesid aulasse. Kuna aga siin selgus, et eesti üliõpilastele ei anta luba kõnelemiseks, siis teatati, et lahutatakse otsekohe ega võeta printsile vastuvõtmist osa.

(Järg lhk. 148.)

**TARTU JA TALLINNA ÜLIÕPILAS-
KONVENTIDE ESINDUSED VABARIIGI
PRESIDENTI TERVITAMAS.**

*Üla1: Üliõpilaskonventide esindused lippu-
dega Kadrioru lossi ees.*

*Paremal: Tartu Üliõpilaskonna esimees
ksv. E. Jürgenson, kes lausus Presidendile
tervitusõnad.*

Võidupühal

Üliõpilaskond tervitas Vabariigi Presidenti

Jaanipäeva hommikul kell 11 toimus Tartu ja Tallinna üliõpilaskonventide esinduste tervitusrongkäik Eesti Vabariigi Presidendi juurde Kadrioru lossi. Esindused olid ilmunud konventide lippudega, liikmed aga frakkides ja rapiiridega. Seega kujunes üliõpilaste rongkäik pealinna suurpidustuste keerises esinduslikumaks ja kaunimaks.

Seitsmeliikmelised konventide esindused kogunesid Seltskondliku Maja aeda, kust siirduti rongkäigus Kadrioru Vene turu ja Narva maantee kaudu. Koos esindustega oli ka Akadeemiline Meeskoor. Rongkäiku saatis Tallinna garnisoni orkester.

Kadriorus Vabariigi Presidendi lossi ees rivistuti.

President K. Päts ilmus Kadrioru lossi rõdole koos haridusministri ja saatjaskonnaga. Vabariigi Presidendile ütles tervitussõnu Tartu Üliõpilaskonna esimees ksv. Erich Jürgenson, kes muuseas mainis:

„Kõrgeauline Härra Vabariigi President! Eesti omariikluse ja iseseisvuse loomise ja põhjendamise 20. aasta juubelipidustustel palun Teid, Härra Vabariigi President, vastu võtta kogu Eesti akadeemilise- ja üliõpilasnoorsoo südamlükud ja kõige otsekohesemad tervitused, õnnitlused ja tulevikusoovid.

Kui tänasel hommikutunnil vanast ajaloolisest Tallinnast ja akadeemilisest Tartust on kogunenud akadeemilised noored siia ajaloolise hoone ette, siis on meil eriline rõõm tervitada Teid, Härra Vabariigi President, kelle elu ja tegevus on lahutamatu seotud ja jääb seotuks Eesti iseseisvuse sünni- ja saamislooga, kes Teie elava eeskujuna meie akadeemilise noorsoo keskel praegu viibite.

Sellel pidulikul manifestatsioonil viivad meid mõtted 20 aastat tagasi, millal meie kodumaa üle elas raskeid aegu ja meelegaheitlikke silmapilke.

Ja uhkusega võib Eesti Üliõpilaskond tunnustada, et ta oli esimesi, kes jättis oma töö, haaras relva ja vastu tõttas meid vallutada tahtvale vaenlasele.

Ühenduses rahvusliku suurpäevaga meenub ilus mõte, mida Teie, Härra President olete tähendanud Eesti 20. juubelipäeval: meie iseseisvus ja mälestused, mis säilinud noore Eesti kõige kangelaslikumast ajajärgust, tiivustagu ja hingestagu meid ja oma tõsidusega tähendagu, et vabadus pole meile sülle langenud, vaid et ta on kätte võideldud ja võidetud Eesti paremate poegade ohvritega.

Ja täna, meie akadeemiline noorsugu kui üks mees kinnitab Teile ja Teie kaudu, Härra Vabariigi President, kogu Eesti rahvale, et ta kannab kõrget ja väärtuslikku mõtet: alati seista oma kodumaa ja rahva teenistuses, ja et akadeemiline noorsugu tahab lakkamatult töötada oma kalli kodumaa lakkamatuks õitsenguks.“

Sellises olukorras on lausunud professor Zoege von Manteuffel: „Jaa, kui te asetate meile noa kõrile, oleme sunnitud järele andma!“ Nagu arvata, tekkis piinlik ootuspinevus. Olukord lahenes aga sellega, et pärast pikaajalist ootamist teatati, prints Leopold on haigestunud ega saa tulla ülikooli külastama.

Kui 1918. a. sügisel okupatsioonivõimud avasid Saksa ülikooli, kerkis päevakorra ülikooli boikoteerimise küsimus. Arvati, et rahvuslike huvide ning ideede kaitsmiseks ei tohiks ükski

Tervituskõne järele Akadeemiline Meeskoor laulis „Vivat et republica“.

Vabariigi President vastas:

„Armsad kaasvõitlejad! Et ma selles vanuses olen, kus mälestused ülikooli ajast juba ununema hakkavad, arvan siiski, et ülikooli kodanikud oma elu lõpuni täie õigusega võivad tarvitada seda sõna — kaasvõitlejad, sest meie tegevus ei ole piiratud ajaga, kui meie oma nooruse ilusamatel päevadel alma materis end täiendasime, või oma kaasvõitlejatega läbi käisime.

Ei ole seda maad ja rahvast, kes võiks edasi jõuda ilma võitluseta ja tahtejõuta. Ka teie peale langevad tulevikus suuremad ülesanded ja kohustused, mida nüüd vanemad põlvkonnad on pidanud endale peale võtma ja oma jõu kohaselt täitma ja mida teie tulevikus jätkate.

Mind rõõmustab see, et võin täna näha üliõpilaskonda tervikuna — kahe ülikooli kodanikudena, vahet tegemata ajalooliste ja teiste sündmuste suhtes. Teie peate seda alati meelles pidama, et juriidilised vahed üliõpilasorganisatsioonide vahel, rahvuslikud ja maailmavaatelised erinevused ei tohi teilt võtta seda ühistunnet, et olete ühe maa kodanikud, ühe maa pojad ja tütreid. Kõik need vahed, mis ülikoolielus paistavad suured olevat, tegelikult elus jäävad kõrvale. Teil olgu alati tunne ja teadmised, et olete ühised kodanikud, kes võitlete oma kodumaa parema tuleviku eest, ja et see meid kõiki ühtlaselt puudutab.

Ma rõõmustan, et esimest korda nüüd meie riigi 20. aasta juubeli puhul teoks on saanud, et meie üliõpilaskond esineb tervikuna, ja tahaksin loota, et need kaks ülikooli, vahede peale vaatamata, alati jäävad üheks tervikuks.

Ma tänan teid ilusate soovide eest ja soovin omalt poolt teile kõige paremat edu ülikoolitöös ja ellu astudes. Täna ilusa manifestatsiooni eest, mida meie rahvuslikul suurpäeval olete nii ilusasti korraldanud.“

Järgnes hümn. Üliõpilased hüüdsid Presidendile kolmekordse elagu, mille järele koor laulis „Isamaa ilu hoieldes“. Laulu lõppedes rongkäik siirdus linna tagasi.

eeslastest üliõpilane astuda Tartu Saksa ülikooli. Teiselt poolt leiti aga, et avanevat õppimisvõimalust ei pruugiks jätta kasutamata, kuna sõda oli paljudel õpingud katkestanud, mida tahteti nüüd lõpetada.

Küsimus ajas meeled ärevile ja põhjustas nii organisatsioones kui asemikkude kogus tuliseid vaieldusi. Lõpuks võttis asemikkude kogu siiski vastu alljärgneva deklaratsiooni, mis saadeti edasi ka meie tolleaegseile välisesindajale.

„8. märtsil 1918 andis Saksa kindral Adams

käsu, milles Tartu ülikool Saksa ülikooliks tunnistati.

22. mail lõpetati A. O. K. 8. (8. Saksa Armees ülemjuhataja) käsul senise Tartu ülikooli tegevus Tartus viibimata ja jäädavalt.

27. mail seletas Tartu linnapealik dr. Pohl Tartu Eesti üliõpilaste organisatsioonide esindajatele Tartu ülikooli äkilise ja ootamata kinnipidamise puhul, et nende huvimid ülikooli küsimuses arvesse ei võeta.

8. Saksa armee ülemjuhataja käskude põhjal 11. ja 20. augustist s. a. asutati Tartus „maa ülikool“, anti temale sellekohane põhikirj ja nimetati Saksa sõjaväelaste hulgast osa õppejõudusid, kusjuures tarvisminevad summad sõjaväevalitsus esialgu laenu näol muretseb, mis aga hiljem kohaliku rahva kanda jäetakse, vaatamata selle peale, et see ülikool kohaliku maa ja rahva huvidele ja nõutele ei vasta.

15. septembril s. a. tunnistas 8. Saksa Armees ülemjuhataja kindral Kathen pidulikult aktusel Tartu Saksa ülikooli avatuks ja Preisi haridusminister Schmidt edustas sel aktusel Saksa riigi valitsust ning Saksa ülikooli.

Neist faktidest ja kõigest, mis nendega on kaasas käinud, selgub:

1) et Saksa okupatsiooni võimud Tartu ülikooli asjus sedasama enneaegset fikseerimise teed käivad, mida nad on tarvitamas kogu maa riikliku korra loomises;

2) et ülikooli korralduse juures rahva tahtmist tema õige esituse kaudu niisama arvesse ei võeta, kui seda on tehtud meie tulevase riikliku korra määramise ja muude kultuuriliste ning poliitiliste avalduste puhul, mida tõendavad järgmised näitused:

a) rahva õigel esitusel (kellel ka ülikooli korraldus teoksil on) takistatakse kehvast tegevust avaldamast;

b) aetakse sihikindlalt ümberrahvustamise poliitikat koolides;

c) püütakse lubamata abinõudega rahva tahtmise avaldusi Saksamaaga liitumise kasuks ebatõelikult kujutada (Riia ühendatud maanõukogu, ajakirjandusele artiklite pealesundimine, allkirjade sunduslik korjamine, Eesti valitsuse liigete ja seltskonna tegelaste vangistamine jne.);

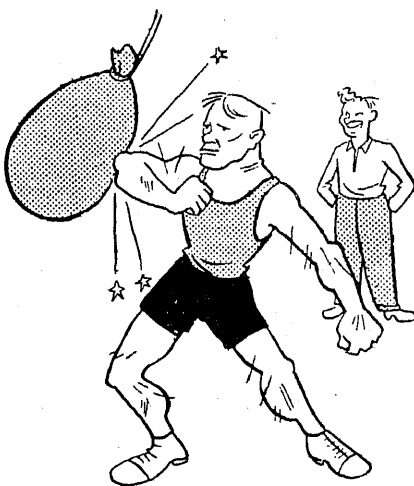
d) lõpetatakse ja keelatakse kultuuriliste ettevõtete tegevust (Eestimaa rahvaulikoolid, kõrgemad koolid, seltsid jne.);

Elulähedased reformid

HAVE karikatuurid

Keeleteaduses tuleb jätta kõrvale igasugune grammatika ja muu sääranane tegelikult eluks sobimatu praht. Selle asemel peaksid professorid, kes tegelevad keele küsimusega, hoolitsema selle eest, et tudengid omaksid hästi libeda keele.

Elulähedasemaks tuleb muuta ka kehakasvatuse instituut. Siin tuleks erilist rõhku panna tudengite kiu-narnukkide tugevusele. Tegelikult elus läheb sagedasti tugevaid kiu-narnukke vaja, ja kellel neid pole, on kadunud inimene.

Tuleks muuta ka ajaloo õpetamist. Nüüd juhtub nii, et tudeng tunneb peast Karl XII elulugu, aga ei tunne oma naabrite lähemat minevikkugi. Ja ometi on viimasel tegelikult elus suur tähtsus. Huvitav jutuvaine seltskonnas ja kohvilauas.

AUGUST STRINDBERG

Teenijatüdruku poeg

Rootsi keelest tlk. E. Raudsepp

Strindbergi on nimetatud uue ajajärgu avajaks rootsi kirjanduses, kuid ka lõhkuvaks ja purustavaks barbariks, kelle seesmiseks tõukejõuks on vihkamine. Ta oli oma aja vaimseks piitsaks, mis lõi ühte viisi nii vaenlasi kui sõpru. „Teenijatüdruku pojast“ on peksualuseks rootsi perekond, kool ja seltskond 19. saj. kolmandal veerandil. Teos on kuni üksikasjadeni autobiograafiline ja tutvustab hella enesetundega, kuid kärastatud hingega peategelaste saatust lapsepõlvest kuni meheikka jõudmiseni. Suurima enesepaljastusega seltsib siin lõikav olude kriitika, mis eriti kalleletungidega perekonna-instituudile ja naisele tekitasid suurt tähelepanu ja ka pahameelt. Romaan kuulub Strindbergi ja ühtlasi kogu rootsi kirjanduse tähtsamate teoste hulka „Maailmakirjandus“ nr. 2, 1938. Hind 5 kr. 50 s., köites 6 kr.

EESTI KIRJANDUSE SELTS

Aia 19, Tartu, telef. 6-01, posti jooksev arve 20-36

e) selle kõige juures toetatakse ainult Balti Saksa seltskonna peale, kelle esitajad kohalikkude rahvaste haritud kihti püüavad Saksamaa ja kogu ilma avaliku arvamise ees denutseerida.

Kõike seda silmas pidades leiavad allakirjutanud Tartu Eesti üliõpilaste organisatsioonid, kes Eesti Maapäevas ja selle poolt nimetatud valitsuses ainult oma ja rahva õiget ja seaduslikku esitust näevad:

1) et enne selle esituse määrustekohast maa riiklikku korraldust ka Tartu ülikooli lõpulik ja otstarbekohane korraldamine võimata on;

2) et avatud Saksa ülikooli astumist võidakse kogu ilma avaliku arvamise ees sihilikult kujutada, kui rahva kallal tarvitatava poliitilise ja kultuurilise surve vaikides heakskiitmist Eesti akadeemilise noorsoo poolt.

Sellepärast on Tartu Eesti üliõpilaste organisatsioonid otsustanud:

1) avatud Tartu Saksa ülikoolist eemale jääda ja

2) oma seisukohta oma seaduslike esitajate kaudu avalikkuse ette tuua. Tartus, 3. oktoobril 1918.“

Alla kirjutasiid deklaratsioonile Tartu Eesti üliõpilaste organisatsioonide asemikkude kogu, „Eesti Üliõpilaste Selts“, E. Ü. S. „Ühendus“,

corp. „Sakala“, corp. „Ugala“, „Tartu Eesti Naisüliõpilaste Selts“ ja corp. „Frat. Liviensis“.

See Tartu Saksa ülikooli boikoteerimine kujunes üliõpilaskonna jõuliseks demonstratsiooniks, mis äratas laialdast tähelepanu avalikkuses.

JÄRGNEV Vabadussõda sundis jällegi üliõpilaskonda oma ridu koondama, et säilitada riigi iseseisvust.

Sõja alates võttis asemikkude kogu vastu järgmise otsuse:

„A. K., ära tundes silmapilgu tõsidust ja hädadohtu, mis ähvardamas meie noort vabadust, otsustas oma istumisel 26. nov. 1918. a. kõiki üliõpilasi üles kutsuda vabatahtlikult astuma rahvaväkke, üksikuile organisatsioonidele vabaks jättes kohustada oma liikmeid sisse astuma.

A. K. loodab, et ükski vaba üliõpilane, kellel meie vabariigi saatus kallid, ei unusta oma püha kohustust kodumaa ja enese vastu.“

27. nov. 1918 peetud üldisel üliõpilaste koosolekul võeti lisaks veel ühel häälel vastu järgmised otsused:

1) Viibimata kõigil üliõpilastel astuda rahvaväkke veel enne sunduslikku mobilisatsiooni väljakuulutamist,

2) Korraldada agitatsiooni riigi praeguse seisukorra selgituseks:

a) riigi sisemine ja väline julgeolek,

b) riigi rahaline seisukord,

c) rahvaväe majanduslik varustus.

Agitatsiooni lähem korraldus jätta asemikkude kogu hoole.“

Ühtlasi kutsus üldine koosolek üles kõiki väljaspool organisatsioone olevaid üliõpilasi endid üles andma asemikkude kogule, et võimalik oleks kogu jõudu kasutada ülaltoodud otsuste kiireks läbiviimiseks.

Kui sunduslik mobilisatsioon oli välja kuulutatud, võttis asemikkude kogu vastu veel järmise resolutsiooni:

„1) Allakirjutanud asemikkude kogus esitatud organisatsioonid on sellekohase konventide otsuse põhjal kohustatud oma liikmeid vabatahtlikult rahvaväkke sisse astuma.

2) Väljaspool Tartut viibivad kaasvõitlejad ilmugu otsekohe oma äranägemise järele kas Tartu ehk lähemasse vastuvõtmise komisjoni.

3) Punkt esimeses äratähendatud kohustusest võivad vabastatud saada ainult need juba välja kuulutatud sundusliku mobilisatsiooni alla mittekäivad kaasvõitlejad, kes tähtsamaid riigi, omavalitsuse ehk ühiskondlike asutustes teenistuses, kui need asutused nende paigale jäämist peavad tingimata tarvilikuks.“

Meie riiklik ülesehitustöö jätkub, jätkugu ka üliõpilaskonnal indu edaspidiseks kaasalöömiseks!

Haritlaskond ja rahvas

HARITLANE on olnud alati avalikkuse huvi-punktiks. Probleemi on käsitletud seoses mitmesuguste ühiskondlike tegevusaladega, küll riigikaitsega, vabaharidustööga, poliitikaga jne. Kuna üliõpilaskond moodustab tõhusa osa üldisest haritlaskonnast, siis temaski peab tekkima huvi haritlaskonna küsimuse vastu. Käesolevaga meie ei vaatle haritlaskonda seoses mingi kitsa sotsiaalse tegevusülesandega, vaid asetame haritlaskonna suhtesse rahva kui orgaanilise tervikuga.

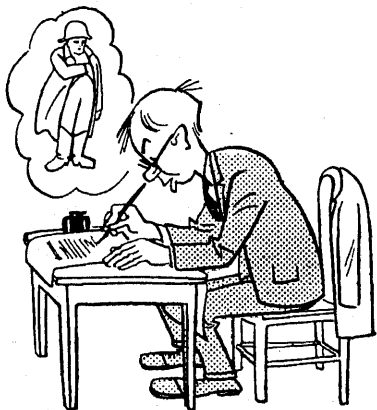
Kui mõista haritlaskonna all peamiselt akadeemilise haridusega kodanikke, siis sellisele haritlaskonnale on heidetud ette ta võõrdumist elust. Meil on kujunenud endisele „igavesele tudengile“ vastukaaluks ühiskondlikust tegevusest eralduv mehaaniline ja standardiseeritud üliõpilastüüp. Ja sellise haritlastüübi olemasolu levib enam ajal, kus elus läbilõõmiseks on vajalik hästi ettevalmistatud eriteadlasi. Sellega laheneb osalt küll nn. haritlaste ülekuüllus (kui sellist tegelikult üldse on), sest pimedas võistluses elu ise teeb valikut, kus tugevamad pääsevad kohtadele ja nõrgemad peavad taanduma. Kuid peotäie eriteadlaste kaadri juures ei saa rääkida rahva väljapaistvast kultuuritasemest, mida väikeriigid sageli toonitavad oma olemasolu õigustuseks suurriikide kõrval. Just hariduspoliitika spetsialiseerumise rõhutamises peitub ka rahva kultuurilise taseme keerdsõlm.

Kuigi meil võib olla jõudude ülekuüllus ühel või teisel akadeemilisel tegevusalal, siiski järjest areneva

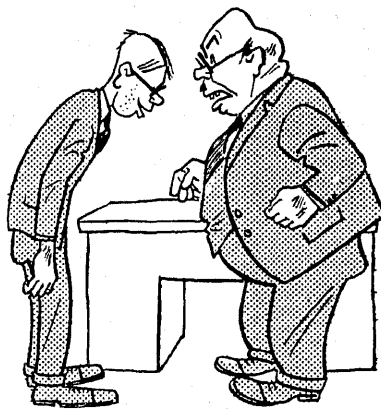
üldise kultuuri ja tsivilisatsiooni võidukäiguga peame võimaldama teed noorte haridusnäljaste parvedele. Kes ei oma aktiivset huvi akadeemilise tegevusala vastu, see peab leppima keskharidusega. Kui tänapäeval üldises võistlusõhkkonnas kõneleme haritlaskonna eesõigusist ja väljavaateist juhtivaile kohtadele ühiskonnas, siis tuleb kõne alla ainult akadeemiline kodanik. Hariduse mõiste evib tänapäeval sellise tähenduse.

Et akadeemiline haritlane ei tohi jääda ainult kitsaks kabinetiinimeseks tänapäeval, siis selles probleemis peitub meie avaliku elu tegevusülesannete stabiilsus. Olgem teadlikud, et diktatuuride tekkimise taimelavadeks on just rahva madal haridustase.

Eelnevaga meie ei räägi eriteadlaste vastu. Ka neid on vaja ühiskonnas, kuid neist peab kaduma passiivsus rahva üldhuvide vastu. Tänapäeva akadeemiline haritlane ei tohi piirduda ainult mugava eluaseme taotlemisega. Kui akadeemiline haritlane on aktiivne tunnetamises ja võitluses rahva eluliste huvide vastu, siis ollakse sunnitud arvestama ka haritlaskonna laiemate hulkadega kui reaalsete jõududega. Senine hariduspoliitika on olnud kõike muud, mitte kunagi aga seda, et ta oleks soodustanud meie järelkasvu paremiku. Sellele on lisandunud veel avalikkuse ja seltskonna boikott passiivse vastupanu näol. Minevikupäevil on korraldatud isegi mõttetuid ja viljatuid intriige ja atakke haritlaskonna vastu, eriti noorema sugupõlve aadressil. Kõik see nagu õigustab ja pehmenab tõusva akadeemilise haritlaskonna passiivsust

Kirjandusajaloost tuleks jätta kuiv teooria. Sellel pole mingit mõtet! Selle asemel tuleks võtta tegelik luuletamine. Elus peab inimene, kes tahab edasi jõuda, tihtilugu luuletama omale külge voorusi ja hüvesid, mis teistel puuduvad.

Õigusteaduses tuleb jätta kõrvale kõik paragrahvid ja konksud. Noortele tudengitele tuleks õpetada selgeks ainult üks lause: Just nii, härra šeff, teil on õigus! Säärase tarkusega varustatult võib iga mees teha elus suurt karjääri.

Ümberkorraldamisele tuleks võtta ka loodusteaduskond. Ladinakeelsete nimetuste pähetuupimise asemel tuleks õpetada noortele inimestele lõbusate väljasõitude korraldamist loodusesse. Sel teel võib luua häid tutvusi, mis elus hädavajalikud.

rahva üldkuisimuste ja põhiprobleemide vastu. Akadeemiline haritlaskond tuleb aga liita rahva kui orgaanilise tervikuga.

Kui akadeemiline haritlaskond näitab seniselt edasi eraldumistendentse rahvast ja äärmist tagasihoidlikkust, siis selle tulemuseks võib olla olukord nagu seda väitis mõni aasta tagasi prof. H. K r u u s: „Tekib ja levib enesega rahuloleva käsitööharitlase ahnenud mentaliteet, mida rahvaelu suurkuisimused riivavad ainult kõige pinnapäälsemalt ja millel puuduvad elumeelt avardavad ja aktiivistavad konkreetsed sidemed rahvaga“ („Üliõpilasleht“ nr. 2 — 1935).

Teisalt see omakorda põhjustas ka meie eelneva iseseisvusperioodi poliitilise elu karilejooksu. Akadeemiline haritlaskond hoidis piinlikult tagasi avalikust võitlusest, sest intelligentsile omane takitunne ei talu enda arvel poliitiliste rühmituste söimunime. Tulemus oli aga käegakatsutav — avaliku elu funktsioone ruttasid täitma diletantlikud ja karjeristlikud saamarühmad.

Võttes õppetundi minevikust, akadeemilise haritlaskonna käesoleva ajastu maksimiks jääb: meie rahva paremik peab moodustama avaliku elu juhtkonna ja selleks paremikuks peab saama meie tänane akadeemiline haritlaskond. Peame üha süvendama vaadet, et akadeemilise haritlaskonna all ei tule mõista mingit kitsast „eliiti“.

Tänased akadeemilised koondised on häälestatud rahvusliku kasvatuses vaimus ja sellisel eeldusel meie peame värbama just neist ridadest endale avaliku elu tulevase juhtkonna.

Kui akadeemiline haritlaskond ei asu meie rahva etteotsa laiemas ulatuses, siis teevad seda kahtlemata diletantlikud ringkonnad.

Selliseid tendentse näeme, kui jälgime vabaharidustöö juhtivat generatsiooni maal. Vabaharidustöö juhtivaist ringkondadest väidetakse täie õigusega, et maa nooremas generatsioonis on kujunemas nn. m a a h a r i t l a s e t ü ü p, kes evib suuremat iseteadvust kui akadeemilise haridusega kodanik, sest tunneb ju viimane end alaväärsuse seisukorras.

Nii hästi uus sirgub „maaharitlane“ ja „akadeemiline kodanik“ on põhilaadilt kaks erinevat tüüpi. Et üks neist omab iseteadvust ja teine põeb alaväärsuskompleksi, siis selliseid psüühilisi nähteid kirjutab ette kummagi tüübi nõuete esitamine elu vastu. Ühel on nad väiksemad, teisel suuremad. Aga näib, et meie akadeemilise haritlaskonna passiivsust kasustab maa-regioonides seltskondlikus isetegevuses võrsuv peamiselt põllutöökooli haridusega m a a n o o r, kes tahab asendada tulevikus ja praegu muuseumi minevat endist kõikjalrassivat koolmeistri tüüpi. „Maasoola“ tahab asendada noor „tegelinski“.

Seltskondlik isetegevus maal on vajalik. See tuulutab maa igavaid regioone ja on evinud juba minevikupäevil meie rahvusliku vaimsete ja majanduslike suurürituste tekkimisel küllalt tõhusat tähtsust, näit. laulupeod, näitused, ühispangad jne. Kuid kõige selle

seltskondliku isetegevuse juures ei saa salata ka maal esinevat naiivset joont ja kilplapoliitikat.

Õnneks ja lohutuseks meie vabaharidustöö juhtivate ringkondade aktiivne tegevus on toonud palju parandusi. Haridusliidu aktiivne kontakt on arendanud kohapäälsete tegelaste maitset ühes kui teises küsimuses ja enesearendamisetöö võib areneda kindlate reeglite ja näpunäidete järgi õpiringides vastavate hariduskonsulentide juhtimisel. Kuid ühtlasi näeme, et rahva maailmavaateline ja enesearenduslik kasvatus seisab seega peamiselt pooliku haridusega inimeste kätes. Kuid kus on akadeemilised haritlased?

Vabaharidustööd juhtivad ringkonnad püüavad maal kaasa tõmmata akadeemilise haridusega kodanikke (agronoom, arst, loomaarst, kirikuõpetaja, farmatsöit; viimasel ajal on siginenud ka õigusteadlasi vallasekretäredeks, abideks jne.). Heidetakse aga ette, akadeemiline kodanik ei taha „mässata“ seltskonnaga. Kahtlemata leidub selliseid akadeemilisi inimesi üle maa. Kuid kui see täna on veel nii, siis nii see ei tohi enam olla homme.

Järjest kasvava kultuuri arenguga peab vabaharidustöö kandvaks kujuks arenema maal töökoha leidnud akadeemiline kodanik. Ta peab aitama nõu ja jõuga kaasa igasugustel kursustel lektorina jne.

Kui akadeemiline kodanik püüab isoleeruda seltskonnast, siis millisel teel ta tõuseb meie avaliku elu juhtkonna etteotsa? Millega saavutab akadeemiline kodanik populaarsuse seltskondlikus isetegevuses ja laialdaste rahvakihtide usalduse, kui ta pole näidanud oma võimeid vastavas isetegevuse ja endaalgatuse proovikojas? Ei teenita veel üksnes rahva usaldust, kui ollakse oma ala eriteadlane. Avaliku elu funktsioonide täitjal tuleb puutada kokku erinevais ülesandeis ja olukorris rahvaga.

Sellist mõttekäiku on vaja eriti rõhutada ajal, mil edasine poliitiline elu toimub isikuvalimiste süsteemis. Just sellest printsiibist lähtudes akadeemiline kodanik peab siduma end seltskondlike ülesannetega siin ja seal, et varakult näidata võimeid, mis loob usalduse kohalikus valijaskonnas.

Haritlaskonna kui tulevase avaliku elu juhtkonna kujunemisel ei saa jätta silmapaari vahele ka m a a l i n n a vastastikust suhtumist. Omal ajal püüti kunstlikult süvendada lahkkelisid maa ja linna vahel poliitilise tagamõttega. Nüüd puudub selleks alus. Kuigi kumbki sotsiaalne tervik kehabast omaette psühholoogiat, siiski kummagi ühiskonna erihuvide pole just eriti teravad. Maa kultuuriline pale tänapäeval näitab tõusudentense. Puudutagu see avalike raamatukogude võrku, maa teatrite repertuaarivalikut, kodukaunistamist, eneseharidustööd jne. — kõikjal on näha hoogu ja indu.

Teisalt aga maa peab embama rohkem meie akadeemilist haritlasväge, rääkimata keskariduse taotlejaist. Kodanike tungile maalt linna tuleb panna piir. See võib olla ainult ajutine, niipalju kui see puudutab teoreetilist ettevalmistamist. Kuigi prof. H. K r u u s

Tulevikuteadustest

ELAME kahekümnendal sajandil. S. o. kahekümnendal sajandil peale Kristuse sündimist. Tunneme ajaloost olukordi, mis valitsesid Kristuse sündimise ajal. Antiikne kultuur elas siis läbi oma suurima ja viimase õitsengu algust. See oli juba tol ajal vana kultuur, vananev kultuur, mis vaatas tagasi ka vähemalt kahekümnendajandisele ajaloole. Nii võime meie praeguse, suurelt osalt antiiksusel põhjeneva kultuuri vanadust lugeda vähemalt 4000 aastale.

Selline auväärt vanadus ja mitmed muudki asjaolud on viinud inimesi arvamisele, et meie praegune kultuur on vananev, manduv, et ta on lähenemas oma lõpule. Ta olla ülikultuur, kõik võimalused olla rakendatud, kõik raskused ületatud. Olla võimatu luua enam midagi uut, enneolematut, eelmist ületavat. Tulevat paratamatult leppida peatse seismajäämisega, isegi tagasiminekinga.

Vaadeldes praegust inimkonda, peab esimesel momendil tahtmatult möönma, et neil väidetestel on osalt õigus. Tehniline kultuur on saavutanud viimase sajandi jooksul enneolematuid tagajärgi. Liiklemis-, tootmis- ja sidevahendid on arenenud kiirusega, millist ei võinud paarikümne aasa eest kujutleda isegi julgeimad unistajad. Peale tehnika näeme edu ka kõigil muudel aladel. Kõik teadused on arenenud, kirjandus ning kunst viidud kino ja raadio kaudu laiadesse rahvahulkadesse, rahvahariduse tase on kõrgem kui kunagi enne. Majanduslikud olud on paranenud, vähemalt Euroopas pole aastakümneid kuulda olnud näljahädadest. Rah-

va suremus on langenud, taudide levikule on pandud piir. Loodusjõud on taltsutatud, pandud teenima inimest, inimene võib end julgusega nimetada looduse isandaks. Tekib küsimus, mis jääb veel teha, kas on meil veel võimalik jõuda kaugemale? Ning millises suunas?

Vastuse sellele küsimusele leiame, kui vaatleme oma ümbrust ning oleviku ühiskonda pisut lähemalt. Tehnika on arenenud, majanduslikud olud paranenud, kuid kas on sellest kasu kõigil. Kohtame inimesi, ka Euroopas, kelle majanduslik olukord viimase sajandi jooksul pole teinud kuigi märgatavaid edusamme, vaid tehnika arengu mõjul toimunud majandusliku murrangu tõttu läinud ennem veel tagasi. Kohtame tuhandeid inimesi, kel pole tööd — kuulmatu nähe saja aasta eest. Suremus on vähenenud, kuid ühtlasi ka sündivus, närvihaigete arv haiglates tõuseb kohutava kiirusega, kõnelemata neist närvilistest inimestest, kes meie ümber oma igapäevast leiba püüavad saavutada. Taudid on kadunud, kuid ainevahetushaigused sagenevad. Laevad merel on muutunud võimelisiks tormile vastu panema, kuid liiklemisõnnetustel kuival maal saab iga päev tuhandeid inimesi haavata ja surma. Teadus on arenenud ja rahvaharidus tõusnud, kuid rahvas, eriti suurlinnades, karjub endiselt tsirkuse ja leiva järele.

Kas on inimesed muutunud paremaks? Kriminaalstatistika ei tahaks seda heal meel jaa-tada. Ja kui igas riigis politsei ja sõjavägi hoiab vaol inimese halvemad tungid, ning sunnib teda vahest tegema „minu“ ja „sinu“ vahel — siis rahvusvahelises elus, nagu näeme eriti

mõni aasta tagasi leidis, et noored haritlased, kes pärit maakodudest, valivad oma tegevuskohaks linna, millega polevat veel midagi patustatud oma rahva vastu, siiski tuleb siin teha mõningaid reservatsioone *).

Meie akadeemilised inimesed pole ühetaoliste võimetega. Kui akadeemiline kodanik näitab organiseerimise ja endainitsiatiivi alal suuremaid võimeid, siis tema koht olgu loomulikult suurimas ühiskonnas, linnas. Tuleb arusaamatuks pidada nähteid, kus jõulisemad isiksused leivahuvide pärast peavad kaduma kuhugi metsakolkasse, kuna andevaesemad ja abitu-mad kombineerivad endale eksistentsi- ja elamisvõimalusi elukeskusis. Selline isiksuse arengutee on lubamatu juba rahvuspoliitiliselt. Sellisel viisil tuimen-

dame seltskondliku kultuuri tukslemist ja soodustame ideelist passiivsust materialistliku eluvaate võidukäigu kõrval.

Kokkuvõtlikult mainin veel, et akadeemilise haritlaskonna rakendamine meie rahva eluavalduste etteotsa võimaldab meile sisepoliitilist stabiilsust. Teeksime siin vähem juttu haritlaste üleproduktioonist ja rahva kultuuriline tase tõuseks, mis on väikerahvaste enesekaitse peamine relv.

Haritlaskond ja rahvas ei ole vastandmõistet, vaid orgaaniline tervik.

Haritlaskond moodustab rahva pea, kuid see pea kasvatagu ka omale kultuuriliselt küpse organismi, mis on vastandiks distsipliinitule massile.

*) Vt. „Üliõpilasleht“ nr. 2 — 1935.

selgesti praegu, valitseb ainult tugevama õigus. Rahvaharidus ja majandus vajab tungivalt rahalist toetust, kuid kuni 40% riigieelarvest ollakse sunnitud kasutama riigikaitseks, kaitseks teise riigi vastu, kes oma eelarvest võibolla kulutab samuti 40% riigikaitse kuludeks — esimesena mainitud riigi vastu. Maaailma parimad füüsikud, keemikud ja insenerid töötavad praegu probleemi kallal, kuidas tappa võimalikult ratsionaalselt inimesi — saavutada võimalikult väikese vaevaga suuri tulemusi sel põljetootaval alal. Ja selle juures teavad inimesed mõlemal pool piiri, et sõda mingi nõudmise rahuldamiseks läheb kaugelt enam maksma kui kättevõidetud maa-ala või õigus. Kõik on veendunud sõja hukatuslikkuses — kuid ettevalmistused selleks kestavad.

Pole mitte vist väga vale diagnoos nende olude kohta, kui ütleme: Inimene on küll looduse, kuid mitte enese kuningas, vaid pigem oril!

Kuidas on võimalik saavutada looduse kõrval ka valitsemist inimese enese üle? — See on probleem, mille lahendamine peaks olema kultuurse inimkonna tähtsamaid sihte. Selles suunas on kultuuri arenguvõimalused suuremad, kui me seda üldse suudame kujutleda. Siin ei saa rääkida ülikultuurist ega viimseni kasutatud võimalustest.

Milliste abinõudega, milliste teaduste abil on selle sihi saavutamine võimalik? A. Carrel oma „Tundmatu inimeses“ näitab meile osalt teed. Inimese füsioloogia on esimene asi, mida peame tundma, et sellel põhjendab inimese füüsiline ja vaimline eksistents. Arstiteadus, lähedes inimesest, on Carrrel'ile kõikide teaduste aluseks. Kui arstiteadus ei arene küllaldaselt kiiresti, siis ootab inimsugu füüsiline ja vaimline mandumine. Maailm on muutumas suureks hullumajaks, kui ei leita abinõusid inimese närvide kõvendamiseks.

Kuid arstiteadusest üksi on vähe. See käsitleb vaid passiivset, välis- või sisemõjudele alistuvat või mittealistuvat inimest. Meil on tarvis tunda peensusteni ka aktiivse, toimiva inimese hingestruktuuri. Selles suhtes on tulevikuteaduseks psühholoogia. Arenenud paarikümne aasta jooksul hämarast, spekulatiivsest distsipliinist empiiriliseks loodusteaduseks, omab ta tulevikus piiramatud väljavaated. Milline pöörang kogu inimkonna elus, kui meil õnnestub ligikaudugi määritleda inimese käitumist ette, arvestades võimalike sündmustega ja juhtumitega. Kuipalju säästame energiakulu otstarbeka kutsenõuande, abielunõuande ja töökorrastusega. Kui suudame anda igale indiviidile just täpselt selle koha ühiskonnas, mis vastab ka kalduvustele ning võimetele, siis tähendab see isiku, kui

ka ühiskonna suhtes määratud energia kokkuhoidu, palju suuremat kui on võimalik saavutada tehniliste abinõudega, masinatega.

Psühholoogia on siiski vaid vaatlev, passiivne teadus. Me saame küll äärmisel juhul määrata ette inimese käitumist, kuid me ei saa ainult psühholoogiliste teadmiste abil teda mõjustada. Ka aktiivsele psühholoogiale — pedagoogikale tuleb panna rõhku. Kui suudame inimeses alla suruda kõik loomupärased halvad tungid ning soodustada vaid häid, siis kasvatame mitte ainult kehaliselt, vaid ka vaimselt ideaalse inimese, kes on vabanenud oma esivanemate kurjadest instinktides. Mis kasu on varandusest ja haridusest, kui inimene kasutab neid kurjasti oma kaaskodanike ja enese vastu? Kõlbeliselt parema inimpõlve kasvatamine on samuti üks meie tulevikuülesandeid.

Need teadused hõlmavad inimest vaid indiviidina, lahus teistest omasugustest. Tähtis on ka tutvuda seadustega, mis valitsevad inimühiskonnas, selle majanduslike ning kultuuriliste tingimustega. Sotsioloogia teadusena on veel alles lapsekingades, ütleb Carrel ja seda õigusega. Kusagil ei leia me sellist opereerimist hämarate mõistetega, ja lonkavate analoogiatega kui ühiskonnateaduses ja poliitikas. Mõned riigid on teadusliku sotsioloogia heitnud hoopis üle parda ja opereerivad müütidega, et hoida rahvast koos ning kihutada teda üha uutele vaistuliste toimingutele.

On uuritud sipelgate ja mesilaste ühiskondi ja kirjutatud nende üle uurimusi, kuid inimühiskonnas valitsevaid olusid, kirjutamatuid seadusi ning ürgseid, loomupäraseid reegleid me ei tunne. Sama on lugu ka majandusliku sotsioloogiaga, varade jagunemisega ja töötasu õiglusega. Kuidas kindlustada igale inimesele väärilist äraelamist, kuidas takistada liig teravate majanduslikkude klassivahede tekkimist, kuidas luua ühiskonnas distsipliini ilma välise abinõudeta — need on küsimused, mille lahendamisest oleneb suurel määral ühiskonna tulevik. Teoreetilise sotsioloogia praktiline rakendamine poliitikas tarvitseb kõiki neid teadmisi, et olla edukas. Poliitika — inimühiskonna korrastamise teaduse aluseks on kõigepealt võimalikult põhjalikud teadmised inimesest kui indiviidist — füsioloogilised ja psühholoogilised. Ta peab juhtima nende teaduste rakendamist praktikas — arstiteaduses ja pedagoogikas. Kuid ta peab olema teadlik ka ühiskonna anatoomias ja füsioloogias, tundma selle ehitust ja toimet.

Paistab, et teadus on arenenud kuni viimase ajani pisut ühekülgseks. Loodusteaduste suur edu ja tulemuste kasutatavus tehnikas ahvatles rõhku panema vaid tehnilisele arengule, looduse

vallutamisele. Inimene oma füüsilise eksitentsiga ja vaimlise eluga jäi kõrvale. Ainult vast ehk arsiteadus pidas sammu, kuid temagi osutub antud hetkel jõuetuks ainevahetushaiguste ja närvilisuse vastu. Tehnika andis inimesele kätte võimsad relvad — ja inimene, vaimselt mitte veel küps nende relvade käsitamiseks, mis olid mõeldud looduse vallutamiseks ja inimsoo hüveks — pööras need relvad kaasinimeste vastu. Mida enam tehnika areneb, seda hädaohtlikumaks muutub ta inimsoole, nagu näitavad kogemused. Vähemalt seni on ta hädaohtlik, kui inimsugu ise pole arenenud võimeliseks tehnika saavutusi kasutama ainult loovaks tööks.

Ka majanduslikult pole tehnika kõikvõimas, kui ta kõrvale ei astu otstarbekas ühiskonnakorras, mis põhjeneb teaduslikule sotsioloogiale. Mis aitab uute varade juurdeloomine, kui valdav osa loojaist ei saa sellest mingit tulu? Mis aitab eeskujulik politseiaparatuur riigis, kui riikide vahel valitseb endiselt eelajalooline rusikaõigus ja riigid pole küllalt arenenud, et seada omavahel sisse politseiavalitsust? Muigame inimeste üle, kes 400 aasta eest sõdisid usu pärast, kuid me ise oleme iga silmapilk minemas käsitsi kokku väga hämarate mõistete pärast nagu: fašism, demokraatia ja kommunism. 4000 aastane areng kõlbelises mõttes paistab võrduvat kui mitte nulliga, siis vähemalt väga mikroskoopiliste arvudega. Sellest moraal: ärge andke metsinimesele kätte labidat. Ta ei kaeva sellega mulda, vaid kasutab sead naabrile pähe virutamiseks. Kasvatage metslane enne täiuslikuks

kultuurinimeseks, siis võite talle kätte anda kahuri, — ta valab selle ümber adraks. Viga ei seisa mitte selles, et tehnika ja kultuur on liiga palju arenenud, nagu mõnelt poolt arvatakse, vaid selles, et kultuuri, tõelise kultuuri areng ei pea tehnika arenguga sammu, vaid lonkab järele vähemalt paarsada aastat.

Eelpooltoodud read pole selleks paberile pandud, et neid lugeda ja päevakorras edasi minna, vaid nad on maksvad täies ulatuses ka Eesti kohta. Me ei saa ootama jääda, kuni vastavad teadusharud välismail arenevad, et hakata siis kasutama nende tulemusi. Kui füsioloogia ja arsiteadus on maksvad enam-vähem universaalselt, arvestades muidugi ka füüsilisi tingimusi ja kliimaatilisi olusid, siis juba osalt psühholoogia, eriti aga sotsioloogia on rahvuslikud teadused. Psühholoogias tuleb võtta arvesse peale väliste tingimuste igakord ka raskesti tabatavat, kuid kahtlematult olevat — rassist, kliimast ja ajalooost sõltuvat rahvusiseloost, mis etendab teatavat osa ka kasvatuslike küsimuste juures. Puhtrahvuslik teadus aga on juba sotsioloogia. Uurimise aineks on siin ainult meie oma ühiskond ja selle alaosad. Uurimused, Ameerika Ühendriikide tööstuslinna, Šveitsi mägestikuküla või Lõuna-Venemaa stepirahva ühiskondliku struktuuri kohta ei evi mingit väärtust meile. Isegi meie naabrite ühiskonnad võivad põhjeneda hoopis teistel printsiipidel kui meie omad. Sotsioloogia on kõige muutlikum teadus nii ruumilises, kui ka ajalises mõttes, ta vananeb kiiresti ning vajab ikka uusi täiendusi.

Majandusteaduskonnas peaks kõigepealt üliõpilastele õpetatama ajalehe müümist. Nagu Ameerikast ja mujalt maailmast kuulda, on just ajalehepoistest tulnud kõige paremad majandustegelased ja suuremad miljonärid.

Samuti tuleks tuua ka matemaatika tegelikule elule lähemale. Tuleks näiteks õpetada noortele inimestele, kuidas kiirelt ja asjalikult saab kõrtsi arvet asjaosaliste vahel ära jagada.

Ja lõpuks seisab suur töö ees ka usuteaduskonnal. Seal tuleb kasvatada üliõpilastel usku endasse.

Nagu näha, teistel seda usku tänapäeva tudengitesse ei ole ja sellepärast ongi vaja neid ümberkorraldamisi ette võtta.

Nende küsimuste kohta on otsustav sõna öelda meie kõrgematel teaduseasutustel. Rakenduspsühholoogia ja sotsioloogia on tulevikuteadused, hädavajalikud abinõud meie väikese riigi ratsionaalsed korrastamisel. Ainult põllupinnast ja põlevkivikaevandustest toodetud varad ei tee ühiskonda veel tugevaks, kui sellega ei liitu võimalikult ratsionaalne inimjõu kasutamine ja õnnelik ühiskondlikkude probleemide lahendamine, ning rahvatervishoiu ja rahva kõlbelise taseme tõstmine. Ainult tehniliste vahendite täiuslikkusest ja majanduslikust jõukusest ei piisa võitluseks ega võitluseks oma suuremate ja tugevamate naabritega, vaid selleks on eeskätt tarvis võimalikult väärtuslikku inimmaterjali ning võimalikult täiuslikku ühiskonnaorganisatsiooni. Alles need omadused tagavad üleoleku vaenlaste suhtes, loovad kultuurilise ülekaalu, mida füüsiliste vahenditega raske on hävitada ning, mis ajaloo vältel ikka on osutunud võitjaks.

Rõhkupanek neile tulevikuküsimusile: psühholoogilistele, pedagoogilistele ja sotsioloogilistele probleemidele on meie kõrgemate teadusasutuste kohuseks mille täitmine teeb need tõelisteks elava teaduse viljelejaiks, mitte surnud teadust ta enese pärast palvelevaiks templeiks.

Peab rõõmuga nentima, et viimasel ajal on hakatud rõhku panema eriti sotsioloogiale ja ühiskondlikkude küsimuste uurimisele — ning on leitud vähemalt majanduslikul alal üllatavaid asjaolusid, mis on hoopis vastukäivad senistele üldmaksvatele arvamustele meie ühiskonna suhtes. Samuti on juhitud viimasel ajal korduvalt tähelepanu ka rakenduspsühholoogia suurele ning tõhusaid tulemusi tootavale tööväljale. Jääb üle ainult loota, et areng selles suunas ei peatu, vaid muutub veelgi intensiivsemaks.

Arvo Mägi.

SELL-konverentsi keeristes

Pudemeid matkalt naaberrahva pealinna

RIIAS ÕITSESID KEVADLILLED...

Kui pärast umbes 7-tunnist sõitu meie Raudteevalitsuse poolt lahkelt varutud „odavate magamiskohtadega“ vagunis astusime koos soomlastega Riia pinnale, ootas meid ees esimene üllatus kliima muutuse näol. Tavalise Tartu lumelõrtsi asemel naeratas siin päike ja õitsesid kevadlilled. Ja päris kahtlustavalt hindas igamees oma sooja vammust, tehes vaikse otsuse see esimesel juhul vahetada millegi „õhulise-maga“.

Jaamas ootas meid juba terve hulk kirevates teklites läti kaasvõitlejaid. Oli siin hulk vanu sõpru sõpruslepinglaste jne. näol, aga küluses ka uusi. Ent kaua ei saanud elada üle jällenägemise rõõmu ega süvendada uusi tutvusi. Juba Valgast kaasa sõitnud Läti üliõpilaskonna välistoimkonna juhataja Olgerts Steinbriksi ja pressijuhataja Magnus Linbergi õpetuste kohaselt siirdub igaüks temale määratud asukohta reisitolmu maha loputama, et siis täie jõuga vis-

kuda konverentsi keeristesse. Ametlikud esindajad mahutatakse „Excelsior“-hotelli ja omal huvil kaasa sõitnud kaasvõitlejad Y. M. C. A. mugavatesse ruumidesse.

RIIA VENNASKALMISTUL.

Varsti koguneme nelja SELL riigi lippudega dekoreeritud Riia ülikoolihoone ette, et siit helesiniste autobustega siirduda Riia suurimat nägemisväärsust, vennaskalmistut, imetlema. Ja peab ütleva — siin on lätlastel tõepoolest midagi näidata. Eriline pühalik tunne haarab meeli, kui delegaadid eesotsas nelja riigi üliõpilaskondade pärgadega hakkavad liikuma kalmistu väravaist kirikukellade helina saatel nagu kaugusest oma massiivses rahu paistva läti ema kujutava kalmistu peakuju suunas. See on eriline elamus, mida sõnades raske väljendada, mis aga tahtmatult sunnib mõtleva inimese kaduvusele ja tema väiksusele kõike lepitava surma-rahuees.

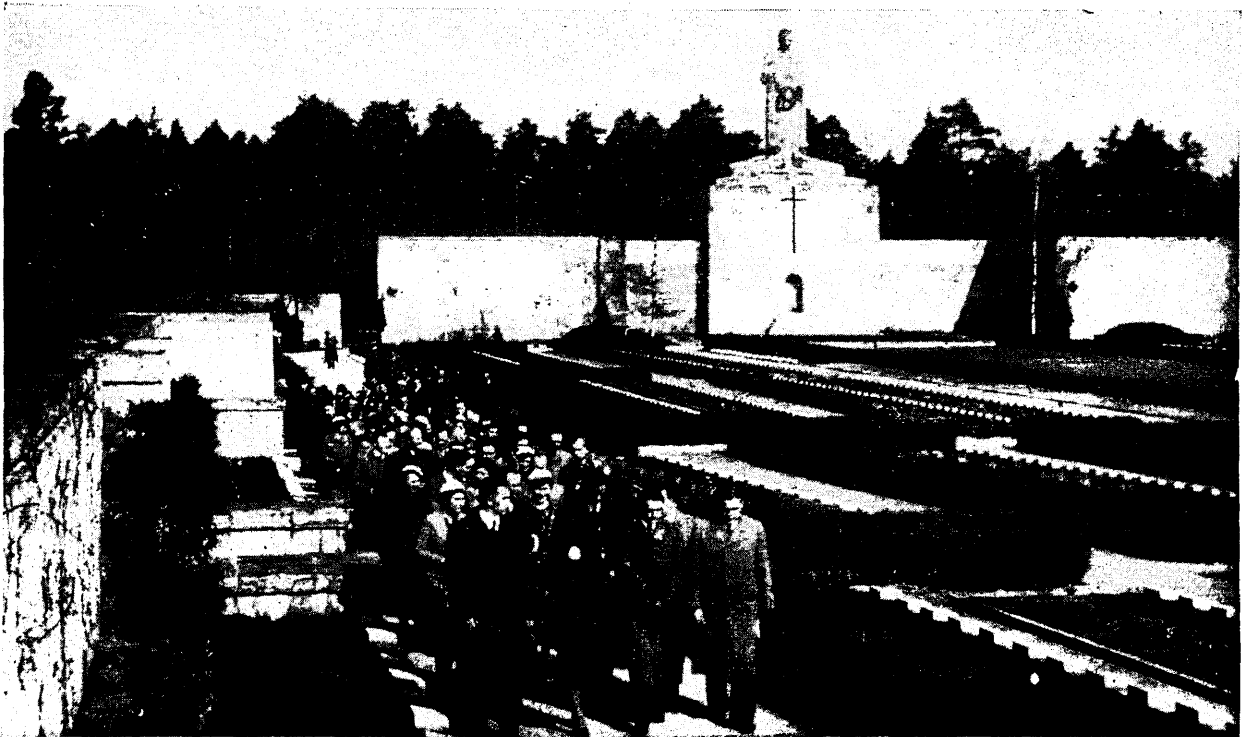
Pärjad asetanud vaikse seisaku-

ga alati põleva mälestustule ette, siirdume läti ühe suurima ja andekama poja Karlis Zāle meistritööd lähemalt silmitsema. Kogu kalmistu on ehitatud erilisest, Läti rannast leitud vahukivist, millest jätkus parajasti nii palju, et lõpule viia seda kolossaalset ehitist. Kalmistule on maetud kõikide Läti vabadusvõitluses langenud lätlaste maised jäänused. Kalmud on varustatud tagasihoidlikkude nimetahvlitega, kus tähendatud langenu nimi, aukraad ja langemise aeg.

Linna tagasi jõudes vaatleme teiste vaatamisväärsuste hulgas ka Karlis Zāle teist suuremat loomingu — vabadusmonumenti, mis asetseb keset linna. Ka siin peab lätlastele au andma nende tahtes ja oskuses saavutada oma langenute mälestusele ja enda vabadusele sära-avat välist efekti.

HARIDUSMINISTER VÕTAB VASTU.

Konverentsi ametlikud delegaadid on palutud enne lõunat Läti vaba-

SELL-KONVERENTSIST OSAVÕTJAD RIIA VENNASKALMISTUL

riigi hariduselu juhi, minister prof. dr. Augusts Tentelis'e juurde, kelle kõrge patronaazi kaitset toimus kogu 15. SELL konverents.

Hallipäine õpetlane on ilmselt üpris liigutatud, nähes oma tagasihoidlikus tööruumis sellisel hulgal akadeemilist noorust kogu Läänemere rannikult, kõigil hinges palavamaks sooviks läheneda vastastikku ja tõmmata enestega kaasa ka oma riike moodustama võimsat lepitavat valli kahe eriilmelise maailma — ida ja lääne vahele. Umbes poole-tunnilise sõbraliku vestluse järele vägagi mitmesugustel teemadel jääme sõbraliku ministriga — nägemiseni konverentsi avaaktusel — ja asume teele, et kinnitada keha ülikooli-hoone keldris asuvas üliõpilaste söögimajas „Mensas“.

ÜKS MOMENT... VALMIS...
TÄNAN!

Nii palju tarvitati neid sõnu, raiasid filme ja plaate, et tahes või tahtmatult peab „filmimisele“ selles muljete-seerias pühendama päris eri peatüki.

Lätlaste poolt oli ülesvõtjatekaadri „füüreriks“ K. Rake, kes oma alati liikuva lõuahabemega, veel liikuvama suuvärgiga ja veelgi liikuvamate jalgadega kujutas fotoreporterite prototüüpi. Iga moment, iga samm, mida astusid, võis üllatada jälle vanade tuntud sõnadega. Kiirus oli meisterlik.

Pilte oli lõpuks osta nii palju, et vaevalt sellele oleks pidanud vastu kellegi sureliku tudengi rahakott. Ja tõesti ei tea, mida teeb nüüd auväärt härra Rake oma pildikollektsioonidega...

KONVERENTSI AVAISTUNG JA TÖÖ KOMISJONIDES.

Konverentsi pidulik avaistung toimus suurejoonelises hiljuti valminud Riia ülikooli aulas, Läti haridusministri ja paljude teiste kõrgete külaliste osavõtul.

Konverentsi avas juhatajana Läti üliõpilaskonna kogult imposantne esimees Edmunds Arnoldiis. Pikema lätikeelse kõnega esines Riia ülikooli rektor prof. dr. Martins Primanis. Tervitusi öeldi roh-

kelt. Eesti saatkonna poolt lausus tervitusi saatkonna nõunik hra Kruus. Aktuse lõpuks laulis Läti üliõpilaste-segakoor osavõtjate riikide hümne originaal-keeltes.

Ja edasi algas delegaatidel kibe töö komisjonides. Teised kasutasid vaba aega muidugi palju lõbusamalt, tutvudes Riia linnaga eriti põhjalikult.

KEMERIS: PROOSIT — „VESE-LIBA“!

Konverentsi teisel päeval komisjonide töö lõppedes osutus tähtsaks ürituseks Läti riikliku kuurordi Kemeri külastamine.

Sõit Kemeri läbi nägusaid suvilaid täis ehitatud männimetsa vältab ligi tunni.

Rongis jätkuvad veel mitme komisjoni istungid, kuna aeg rohke töökoorma tõttu on jäänud napiks. Siin kinnitatakse istungite protokolle, viimistletakse resolutsioonide sõnastust ja tehakse muid otsuseid vastastikuse koostöö süvendamiseks.

Jõuame Kemerrisse. Nüüd lühike jalamatk läbi linna ja juba olemegi

Läti tervisevete allikail. Siin otse maa seest purskab välja loomulikku ja mitmeid haigusi parandavat mineraalvett — „Veselibat“, millega töttame kustutama soojast ilmast tingitud janu. Maitseb päris hästi see läti tervise-jook.

Kemeri raviasutiste ja lõbustuskohtade tutvustajana figureerib jällegi lätlaste „kuldsuu“ ksv. Linbergs, kes oma osa Kemeri ametnikuna ka põhjalikult näib tundvat.

Kui lõpuks jõuame Kemeri kuulsa hotellini, oleme päris väsinud. Aga kuigi jalgades tinaraskus, ronime siiski hotelli torni, kust avaneb suurepärase vaade muidu päris viljatule soisele ümbruskonnale. Ent vaatamata viljatusele — see maa-koht oma mineraalvete ja väävliallikatega pakub tervist ja kosutust paljudele haigetele.

Lõunat pakutakse hotelli suurepärasel söögisaalis, mille järele tuiseme hotelli ülemisel korral asuvasse kohvikusse, kella-5-teele, kus meid ootab juba prorektor prof. dr. Janis Karklinš, saadetuna raviasutiste direktorist dr. Liberts'ist. Nagu jutlemisel selgub, osutuvad mõlemad härrad vanadeks tartlasteks. Dr. Liberts räägib päris vabalt eesti keelt ja on õppinud Tartu reaalkoolis, kuna prorektor on olnud kunagi Tartus ametis ja tunneb hästi meie professoreid.

Lõbus jalakeerutus ja keskustelu

kestab kuni ärasõiduni Riiga. Kõikide ühine arvamus oli, et päev Kemeri kujunes üheks ilusamaks ajaks kogu konverentsi kestel.

MAI SAABUB... MÄLESTUSEGA TARTUST...

Kuigi Riia üliõpilaskond, mis avaliselt meie omast hulga suurem, ei tunne meie traditsioonilist maiöö rongkäiku, kujutab sealgi mai saabumine ülevat ja üldist peopäeva.

Siin võetakse maid vastu konverentsides, millele järgnevad tavalised külaskäigud teiste juurde. Ka kongressist osavõtjail tuli sooritada külaskäike, mille jooksul oli võimalus lähemalt tutvuneda naaberriikide üliõpilaskonföderatsioonide eluga. Nendevõtte kirjutaja jälgis mai vastuvõttu korp. „Lettonias“, kus põletati aias maituld ja lauldi Tartut meeleletavalt tudengilaule, kuna teatavasti „Lettonia“ on asutatud Tartus.

TANTSUVAGUNIS KEGUMSI.

Konverentsi viimane päev algas külaskäiguga Kegumsi, kus jälgiti Läti jõujaama ehitustöid, mis jõudmas peatselt lõppjärku. Kegumsi pais ja jõujaam kerkib teatavasti suurelt osalt rahva annetustest ja peab lahendama Läti elektrifitseerimise küsimuse.

Sõit Kegumsi ja tagasi toimus rongis, mille koosseisu oli haagitud

eriline tantsuvagun, kus võis sooritada jalakeerutusi lõbusa valjuhääldaja-muusika saatel.

Kahjuks paljud Läti põhjapoolsemad sõbrad pidid selle huvitava ekskursiooni jätku vahele, kuna eelneud õõ oli kujunenud eriti tormiseks ja nähtavasti soomlaste ja eestlaste „külmu“ veri ei pea vastu lõunapoolsemate lätlaste ja leedulaste temperamentseile eluavaldustele.

KONVERENTS LÕPPJÄRGUS.

Vastandina konverentsi avastungi suurejoonelisusele, pidulikkusele ja rohkearvulisele osavõtjate hulga kujunes ta lõppistung võrdlemisi tagasihoidlikuks. Juhatas ksv. O. Steinbriks, kes andis aru konverentsi komisjonide töö tulemustest, lugedes ette vastuvõetud resolutsioonid ja otsused. Soome, Eesti ja Leedu üliõpilaskondade nimel tänas Läti üliõpilaskonda sooja vastuvõtu eest Leedu üliõpilaskonna esimees Inozas Linkevičius.

Konverentsi lõppistungilt siirduti Riia linnapea Roberts Liepiņš'i poolt tema suurejooneliste esindusruumides pakutavale teele, kus endid suurepäraselt lõbustades veedeti aega õhtutundideni.

BALLI KEERISTES

Piduliku lõppefekti möödunud SELL konverentsist andis ball ohvit-

SELL-MAADE ÜLIÕPILASED, KES NAUTISID LÄTLASTE KÜLALISLAHKUST

NOORSUGU VABADUSSÕJAS

LUGEDES Vabadussõja annaale, sõjast osavõtnute ja kaasaegsete mälestusi, kohtame ikka ja jälle ridu, mis kriipsutavad alla noorsoo prevaaleruvat osatähtsust Eesti riikliku iseseisvuse võitluse ajastu otsustavaimas ajajärgus — Vabadussõjas, eriti sõja alguspäevil. Riigijuhid, sõjavägede ülemjuhataja, väeosade ülemad, vanemad kaasvõitlejad ja avaliku elu tegelased, — ühe sõnaga, — kõik kaasaeglased toonitavad unustamata suurt ja auväärset osa, mida evis ja mida täitis noorsugu neil rahva sangarlikemal võitluspäevil.

Ja tõesti. Eesti rahvas võib olla uhke oma noorsoole. Eesti noorsoo ohvrimeelsust ja heroismi Vabadussõjas võib julgesti kõrvutada maailma ajaloo esitatavate vabadusvõitluste kangelasikumate peatükidega.

Kogu maailmas sõja- ja revolutsioonide keeristori möllates, riikide, troonide ja valitsuste varisedes, inimeste joobudes kaleidoskoopilisest sündmustikust, ajal, mil purunesid tõeekspidamised, mil voorused muutusid pahedeks ja ümberpöörduks, mil kardeti homset, mil elati vaid tänasele, ajal, mil vaimu ja keha lodevuses laiad massid andusid anarhiale, kaosele — eesti noorsugu, järgides oma rahvajuhtidele, astus kindlalt oma ajaloolise missiooni täitmisele. Ja missioon täideti.

Meil jääb küsida: kuidas noorsugu kujunes ja küpseks selleks rahvast ühtlustavaks ja kaasatõmbavaks fermendiks, kuidas noorsoos olemasolevad ideed ja

nende teostamistahed muutusid reaalseks, kuidas vahendused need vaimsed relvad, millele toetudes loodi esimesed reaalse jõu üksused, riigi sõjalise jõu esirühmad ning loodi väärrikas eeskujud?

Selguse saamiseks peame vaatlema noorsoo arengut iseseisvuse võitluse eelperioodil, s. o. alates Maailmasõja algpäevist kuni Vabadussõja hakuni. Vabadussõjas võitleva noorsoo keha ja vaimu küpsemisprotsess toimus ajalooliste suursündmuste keerises ja nende suursündmuste otsesel mõjustusel ja taotlusel.

Vabadussõjas võitleva noorsoo sünniaeg kõikus seega 1899—1903. aastatel. Nende lapse- ja algkooliiga (aastad 1899—1911) oli väliselt rahulik aeg. Ka kõrgema-alkkooli resp. gümnaasiumi algklasside ehk praeguse keskkooliiga (aastad 1911—1914) oli sama. Võrsuv poistepõlv allus tol ajal vaid rahuelu kodu- ja koolikasvatuse püüdesihtidele. Kuid 1914. aastal muutus olukord põhiliselt. Kodu- ja koolimõjud jäid tagaplaanile. Lähem keskkond taganes kaugema ees. Huvipiirkond kandus kaugemasse keskkonda. Suured ühiskondlikud jõupursked, sõjad ja revolutsioonid, mõjudes vahetumalt Eesti maa ja rahva elukäigustikule, kiskusid ka noorsoo enda drastilisse mõjupiirkonda, mis pärast tolleaegse noorsoo vaimset arengut juhtis tugevasti sõja- ja revolutsiooni psühhoos.

V. Sterni järele seisab isiku vaimne areng seemiste algete ja välise kasvatuse- ja keskkonnamõjude koostöimes, s. t. iga isiku vaimset arengut juhivad kaks jõugruppi:

seride klubis. Ball algas kontserdiga, kus esines Riia kaasvõitlejaid mitmesuguste muusikaliste ettekanetega, mis kutsusid välja tugevaid aplause. Kontserdi lõppedes kutsus balli tseremonii-meister ksv. Linbergs külalisi valse-polonaise'ile.

Nüüd oli töö lõppenud ja võidi täie rahuga pidutseda. Daamid olid ka võimalus demonstreerida oma tualette.

Tantsides ja lõbutledes möödusid kiirelt öötunnid ja juba oldigi sunnitud siirduma vaksalisse, kus ootas ärasõiduvalmis rong, mis viis meid jälle vastu igapäevasele tööle ja õpinguile.

VEIDI „KONVERENTSI-KLATSI“.

Eesti üliõpilaskonna esimees ksv. Erich Jürgenson tuli, nägi, võitis ja kadus. — Nii räägiti. Esimees sõitis teatavasti juba saabumispäeva õhtul tagasi Tartu, kuna

ka siin ootasid ees kibedad korraldustööd mai vastuvõtuks.

Ksv. Niina Mürk, välistoimkonna juhataja, võitis rahulikult kõik raskused. Oli ju tema õlgadele veeretatud raskeim ülesanne: ekskursiooni juhatamine.

Suurimat vaeva konverentsil nägi ksv. E. Sitska, kes SELLi keskbüroo juhatajana pidi kuulma ja nägema kõigi komisjonide tööd.

Ent menu, tööd ja tegemist oli kõigil teistelgi eestlastel.

Soome üliõpilaskond oli saatnud „tulle“ sellised vanad „lõvid“ nagu „Ville“ Väisänen, Eero Manner, Olavi Rytkönen j. t.

Suurima edu, eriti õrnema soo hulgas, saavutas vennasrahva tudengitest kahtlemata ksv. Bruno Eräkangas. Ent vaatamata oma temperamenti eeldavale välimusele, külm soomlane jäi kõigi rünnakute kiuste päris külmaks.

Läti tudengite silmapaistvamaist suurustest oli juttu juba eespool, tuleks vaid kõike veel kord kinnitada.

Leedu kaasvõitlejail on hirmus keerulised nimed, nii et neid raske meeles pidada. Väljapaistvama kujuna esines nende esimees, assistentrituna väärrikalt kõigist teistest „lõunamaalasist“.

LÖPP HEA, KÕIK HEA...

Nii meie siis sõitsime väsinuina, ent lõbusatena ja tänulikena läti kaasvõitlejaile lahke vastuvõtu eest, koos soomlastega läbi kevadise ilusa Läti. Värskendasime vestluses ja lõbusas laulus mälestusi ja rüüpaime kaasaantud alkoholita linnasejooki. — Elagu kaunis Lätimaa! Ja nägemiseni järgmisel konverentsil Kaunases!

H. P—pp.

1. päritud alged, mis „hooldamisel“ ning soodustuste evides arenenud omadusteks ja

2. kasvatuse ja keskkonna (miljöö) mõjustus, kusjuures kasvatuse- ja keskkonna mõjudel on võimalus valida alged, mida arendada omadusteks.

Toetudes sellele psühholoogilisele põhitteesile, mis toonitab keskkonnamõju suurt osatähtsust isiku arenguloos, vaatlemegi sellekohaselt kõnealuse noorsoo arengut nende suurte sündmuste ja suurte mõjustuste ajajärgul, mil Vabadussõjas võitleva noorsoo endaväljaarendus oli vastavalt eale ja aastatele hoogjooksus.

Viimasel ajal jõudsalt edenev korrelatsiooniuurimine, mis uurib vaimsete võimete faase ja nende vastastikke seoseid, lubab meil eeldada vaimsete jõudude üht peafaasi just suguküpsuse ajal ja sellele järgnevatel aastatel, s. t. Vabadussõjas võitleva noorsoo juures aastatel 1914—1919. Laskumata psühholoogilistesse üksikasjadesse, tähendame, et Maailmasõja puhkedes oli kõnealune noorsugu vastuvõtlikum kõigile välisilma sündmusmõjudele. Maailmasõja algpäevadega tähistame kiire ja ajavaimust immutatud küpsimisprotsessi alguse, mis enneaegu muutis poisid meesteks, enneaegu lammutas noorte lähema keskkonna, (normaalse) kodu- ja koolimõju ning kiskus noored varakult kaugekeskkonda — poliitiliste ja sotsiaalsete jõudude võitlusareenile. Selle aja (1914—1919) küpsev noorsugu polnud niivõrd kodu- ja koolilapsed, kuivõrd sõja- ja revolutsioonilapsed. Lühike ülevaade sellest ajastust ja selle ajastu noorsoo arengust annab õiguse sellaseks määranguks.

1. ajajärk: Sõda. Aastad 1914, 1915 ja 1916.

Bravuuriselt algas 1914. aasta juulikuu püüapäeval maailma relvatants. Kriiskavad manifestatsioonid kõnede, muusika ja lippudega kütsid korralt üles rahva meeleolud. Liiane ja kehkvib sõjavaimustus haaras tähtsalt masse. Algavad mobilisatsioonid tungisid perekonnaellu: värbitud isa, poja või vennaga läks tükk perekonda kaugele laia maailma. Kodujäänute huvi- piirkonnad lainesid nende kannul rindele, Vene sisemaa kaugustesse ja Saksa-Austria vangilaagrite näljaurgustesse. Perekonnaliikmete äraolek mõjus kodusse terve meelele kui ka majapidamisele. Eluviise ja -tingimusi määrasid valitsevalt sõjamõjurid. Sõda murdis sisse ustest ja akendest.

Kõik see mõjustas noorsoo arengut. Kodu- ja koolikasvatust, rahuelu normaalset arenemiskäiku lammatas kõikjal tungiv ja kõikvõimas sõjavaim. Kodus loeti õhinal ajalehti, tähelepanelikult jälgiti rinnete nihkumisi ning väsimuse ni vaelidi vanemate ja omataolistega sõjateatri sündmuste üle; koolis klaniti õpetajail terveid sõjateaduslikke ettekandeid; sõda, sõda ja veel kord sõda kiindus küpseva noorsoo meelte- ja mõtteilma, luues seal tohutul hulgal sõjalisi dispositioone.

JÄRGNEVAIL aastatel see mõjustus üha suurenes. Eestisse, mitte ainult linnadesse, vaid ka mõisadesse ja küladesse koondati suured sõjaväemassid. Kasvavad noored olid otsemas läbikäimises nendega. Kasarmutes, õppustel, paraadidel, manöövritel ja mujal, kõikjal tunglesid nad hallide sinelite keskel. Sõdurilaulud ja -naljad, komandosõnad, sõdurielu hädad ja rõõmud, kõik see süübis huvi eestvõttel areneva noorsoo hingeellu. Kuid, mööname siinkohal, noorureile oli tollal sõda ainult sõda. Miks, mispärast — need küsimused olid mõistusele veel võõrad. Sõda oli tollal noorte kujutelmades ikka ja ainult heerose äratamine, võitlus võitluse enese pärast; sõja praktilist eesmärki noored ei osanud ega suutnud veel tajuda.

2. ajajärk: Revolutsioonid. Aasta 1917.

Vene veebruarirevolutsioon külvas uut hasarti nüüd

juba sõjatüdimust põdevasse rahvahulkadesse. Uus hämmeldav psühoos-poliitikategemine — vallutas rahva meelemõistuse. Senini lihtsameelsemad, vagramad ja alalhoidlikumad kodanikud aelesid ringi ehtsate poliitikalõvidena. Miitingud kestsid hommikust õhtuni, isegi ööni. Võim ja valitsus — need varem rahvamas- sidele võõrad, puutumatud ja pühad olnud mõisted toodi pjedestaalilt alla jalgade ette, kus suure juubelduse saatel rõivastati vabaduse, vendluse ja üheõiguse toogadesse. Massidele kanti ette määratu hulk poliitilisi lõõksõnu.

Üldisele vaimustusele järgides tormas ka noorsugu poliitikalavale. Vabadus! Selle sõna kujutelmad leidsid ja pididki leidma tuihingelistes noortes rikkaliku söödamaa. Ei suutnud ei kodu ega kool ohjeldada noori. Nemadki veetsid kogu oma vaba aja miitinguil, rongkäikudes ja juubeldavate sõdurite keskel. Koolides õpetajad lugesid oma kohuseks anda noortele selletusi kiiresti üksteisele järgnevate sündmuste kohta. Poliitika toodi ka koolikateedri. Õpilased valisid endi keskelt esindajad — klassivanemad. Vanemklasside õpilased astutsid rahva miilitsasse. Seal õppisid nad tundma ka võimutunnet ja relva-mõju. Mehistumine käis kiiresti. Revolutsiooniegressiivne noori võrdsest täiskasvanutega.

Kes teab kui kaugele meilgi läinuks see revolutsiooni ammokijooks, kui mitte õigel ajal polnuks rahva enamik juhitud põlisele püüdlustele — rahvusvabaduse taotlemisele. Rahvajuhid olid need, kes taiplikult astusid aktiivse rahvuspoliitika etteotsa, kes hoiatasid eestlasi kaasaminemast vene üha süveneva revolutsioonimõlluga, kes südilt ja pidevalt äratasid isamaalust, koputades eestlase rahvastundele ja -uhkusele. Rahva juhtide külv kandis vilja. Saavutati osaline iseseisvus — autonoomia.

Nüüd oli vaja rahvast tervikuna suunata edasisele ülesehituse tööle. Kuid Petrogradis veebruarirevolutsiooni esimestel päevadel põranda alt välja ilmuv Tööliste Saadikute Nõukogu (hiljem Tööliste ja Soldatite Saadikute Nõukogu), asutades kõikjale oma osakonnad, algas kiiretempolise kihutustööd revolutsiooni „süvendamiseks“. Paisates rahvahulkadesse järjest iga- suguseid meelitavaid ja demagoogilisi lubadusi, Nõukogu leidis kohe toetust insinueritud massides, eeskätt linnades. Tallinna Nõukogu, kelle koosseisus oli hulk eestlasi, suhtus juba algul eitavalt kõigisse eesti rahvuslike üritustesse (lippude teotamine maikuu 1917 j. m.). Siitpeale algas võitlus rahvuslik-isamaalise ja internatsionaal-bolševistliku maailmavaate vahel. See võitlus kestis kuni 24. veebruarini 1918. Ei kuulu käesoleva kirjutise raamidesse selle võitluse kirjeldamine.

KÜSIME, mida tegi ja kuidas elas ja arenes noorsugu noil aegadel. Kohe siis, kui eesti rahvustegelased kuulutasid eesti rahvusliikumise lahukumiseks vene revolutsiooniliikumise, algas noorsoos rahvuslik-isamaaline liikumine. Koolides asutati isamaalised ringid, kelle ülesandeks sai rahvusteadvuse äratamine ja süvendamine mitte ainult õppiva noorsoo hulgas, vaid ka laiemais kihtides. Elava sõnaga hakkasid noored propageerima rahvustegelaste poolt ülesseatud põhimõtteid. Järsult ja kindlalt lükkati tagasi Nõukogude pöördumised ja pinnakatsumised. See puhtpoliitiline võitlus, millesse noored sukeldusid, see karastas ja kinnitas tugevasti nende jõudu, teotat- het ning isemeelt. Mehistumise protsess oli hoog- jooksus.

Enamluse arenedes ja kasvades otsustati koondada oma read. Asutati ülemaaline Eesti Noorsoo Liit. Liidu keskus Tartus ja osakonnad maakonnalinnades

Meie professorid väljaspool audi- tooriume

PROF. DR. MED. V. VADI

on innukas viiuldaja. Mängib kitsa-
mas ringkonnas hästituntud kammer-
muusikat harrastavas kvartetis. Sin-
na kuulub õppejõududest ka prof.
dr. phil. nat. A. Paris.

kujunesid eesti rahvusliikumise pesaruumiks. Liidus lõomas patriotism ning entusiastlik teoia, sääli võrsid esimesed rahvusriiklikud mõtteed, reaalsed lootused ja perspektiivid *).

Noorsoo koondumine Liitu oli tingitud ka oma jõukeskuse loomise vajadusest. Sügise poole, mil Nõukogud värbisid endale ikka rohkem ja rohkem pooldajaid, mil viimaseid hakati suuremal arvul varustama relvadega, ka kodanlik seltskond hakkas mõtlema tõhusamale endakaitsele.

„Omakaitse“ asutamine septembrikuus andis ka noorsoole tugevat tegutsemiseks samas sihis. Paljud õpilased, peamiselt endised rahvamilsionärid astusid „Omakaitse“ ridadesse. Viimaste eeskuju tõmbas kaasa ka nooremaid: asutati omavahelisi löökrühmi, kes hakkasid käima enamlaste miitinguid nurja ajamas. Mitmel puhul mindi sõnadelt üle tegudele. Neil päevil tärkaski enamlastes keev viha koolipoiste vastu, viha, mida nad hiljemgi, kogu Vabadussõja aja kandisid „valgete junkrute“ (Eesti enamlaste ajalehe „Edasi“ kirjutused) vastu. Kuid, eks sel vihalgi oli oma määrülesanne: see kasvatas koolipoistes jõudsalt iseteadvust ja jõutunnet, mida hiljem nii hädasti vaja läks.

ENAMLININE oktoobrirevolutsioon andis ka eesti enamlastele uut julgust ja uut hoogu. Võitlus muutus Eestiski üha pinevamaks. Tallinnas asutatud Sõjarevolutsiooni-komitee algas aktiivset sõjakäiku eesti rahvusliikumise vastu. Kodanlikud ajalehed suleti, „Omakaitse“ kuulutati laialisaadetuks ja 13. novembril otsustas Eestimaa Täidesaatev Komitee saata laiali ka eesti rahvusliikumist juhtiva keskuse — Maapäeva. Vastuseks sellele otsusele Maapäev 15. novembril (u. st. järele — 28. nov.) kuulutas enese ainsaks kõrgeimaks võimuks Eestis.

*) Noorsoo intuiitiivset etteruttamise fakti märgib asjaolu, et noorsoo keskel juba aprillikuus kõneldi avalikult täieliku iseseisvuse taotlemise vajadusest ja võimalustest. Alles 25. augustil, Maapäeva kinnisel koosolekul võeti see mõte kaalumisele rahva-juhtide poolt. Sedagi vaid põhimõttelisest seisukohast.

Juubeldusega võtsid noored vastu selle Maapäeva resolutsiooni ja kaugeleulatava otsuse. Noorsoo Liitudes korraldati pidulikud aktused. Uue jõuga mindi rahva keskele levitama rahvustegelaste mehiseid põhimõtteid ning pidurdama laienevat enamluslainet. See töö, mida tegi noorsugu noil meeleärevatel päevadel, on jäänud

PROF. J. PIIPER

on samuti musikaalne, kuid teda paeluvad peamiselt looduse kontsertmeisterid — linnud.

meilt senini avastamata ja ka hindamata. Kunagi peaksime asuma selle ajajärgu noorsoole ja -tegevuse lähemale arutlemisele. Ütleme siinkohal ainult seda, et kahe jõugrupi, rahvajuhtide ja eesti rahvusväeosade tollaegse südi töö kõrval peame tunnustama kolmanda aktiivse jõugrupina — noorsugu.

Vägivalla tarvitamine Maapäeva liikmete kallal 15. novembril avas enamlaste repressaalide ahelikku. Ametiasutuste ülevõtmised relvastatud jõu abil, vangistamised, kohtumõistmised ja piiramisetsükorra väljakuulutamise — kõik see pidi soodustama võimu peatset ja täielikku üleminekut nende kätte. Kuid eesti rahvustegelased ei lasknud end kohutada neist surveabinõudest. Töö käis endiselt edasi. Asutati üle maa salajasi relvastatud jõu üksusi: kõikjal kohtadel tekkisid „Omakaitsed“ j. t. löögirühmad. Relvad hangiti taanduivalt vene sõjaväelastelt ja rikkalikelt ladudest.

Siingi olid noored agarasti ametis: hangiti relvi, laskemoona ja koostati löögirühmi. Varsti tekkisid relvis kokkupõrked omakaitselaste ja punakaartlaste vahel. Kokkupõrked arenesid tihti korralisteks tänavalahinguteks, millest võtsid osa ka noored koolipoisid. Neis tänavlahingutes õppisid noored esmakordselt tarvitama relva sõjalisest mõttes. Sündinud lood kõnelevad, et nad seda aralt ei teinud.

Enne Saksa okupatsiooniväe sissemarssimist suruti juba kõikjal enamline punakaart oma jõuga vastu seinale. Mitte väike polnud selles jõukatsumises noorsoo osa. Enamluse lõplikku likvidatsiooni oma jõuga ja punakaarti täielikku kapitulatsiooni segasid ootamatult sissemarssivad Saksa okupatsiooniväed.

3. ajajärk: Saksa okupatsioon. 1918. II — 1918. XI.

Saksa okupatsioonivägede tulek viis meid vihma käest räästa alla. Varsti keelati sakslaste poolt Eesti Noorsoo Liidu tegevus. Põhjuse selleks andsid õpi-

laste pörandaalune poliitiline tegevus ja saksavaenulised demonstratsioonid, mida õpilased korraldasid nii koolides kui ka väljaspool kooli seinu. Seepärast pidi ka Noorsoo Liidu tegevus kolima pöranda alla. Noorsugu tutvus siitpeale ka kolmanda poliitika-võitluse vahendiga — konspiratsiooniga. Ja peab tunnustama, see uus võitlusvahend andis uut hoogu, teritades leidlikkust ja julgust.

Sügise saabudes algas suure hooga koolide saksastamine. Kõikjal kutsus see esile kokkupõrkeid, demonstratsioone ja boikotte, mida pörandaalune Noorsoo Liit juhtis oma usaldusmeeste kaudu. Kõik võimalused kasutati saksavaenulise meeoleu loomiseks. Seda oli vaja teha, sest, nagu teame, polnud osa eestlaste sakslastele ükskõiksed...

Sügisel, Kaitseliidu organiseerimise hoogu võttes astus palju noori Kaitseliitu (tol ajal salajasse). Seal sest noorte tooaegsest tegevusest loeme Kaitseliidu algusaastate ajaloo. Ja pole vaja imestadagi: keskkond arendas ja kujundas noored just säärasteks võitlejaks, keda just vajas sakslaste lahkudes meie riigi, meie maa ja meie rahva olemasolu küsimus — Vabadussõda.

Kokkuvõttes, liitnud need:

1) võitlejaks kasvatava keskkonna mõjustused, sõja- ja revolutsioonipäevadel küpsenud hingestruktuuri, mis lõi Vabadussõjaks hulga vajalikke vaimseid dispositsioone,

2) pärusomadustega — eesti rahvuspärandi kolmiku — teojulguse, ohvrimeelsuse ja sangarlusega ja

3) arvanud sinna juurde veel sõja-, revolutsiooni- ja okupatsioonipäevil tegelikule võitlusele kaasalöömises omandatud kogemused, siis mõistame väga hästi seda osatähtsust, mida evis ja mida täitis eesti noorsugu Vabadussõjas.

K. Matisoo.

Kodukohauurimine

kui üks omakultuuri tegureid

Paralleelselt üksikule isikule, kellele on kalid oma sugulaste ja esivanemate saatused ja mälestused, peab ka säärane inimühiskond, keda seob üksteisega ühine kodukoht ja hõimlustunne, austama oma olemuse erilaadi ja huvituma oma kultuurisaavutustest. Samuti kui üksikul isikul on tähtis tunda ja teada oma isiksuse põhijooni, ei saa ka rahvushõimkond olla teadmata enda olemusest.

Ilma minevikuta ei või olla ka tulevikku. Sellepärast pürgivad kõik oma olemisest teadlikud olevad inimühikud uurima oma minevikku, oma isamaa ning kodu ajalugu, loodust ja rahvast.

Eestlased on küllalt kaua pidanud olema pooleldi minevikuta, või on see minevik olnud häbistav orjapõlv, millest ei ole suudetud peale viha palju midagi muud ammutada. Aastasadu kestnud depressioonis oli rahva hing niivõrt

paatunud, et ei suudetud ajuti enam nagu mäletadagi kaotatud vabadusaega. Alles iseseisvuse aastatel on sellele kui ajaloolisele okupatsioonile vaatama hakatud ning vanu kultuurivarasid ja -pärimusi talletades rahvale tema kaotatud minevik tagasi antud.

Sellelt mineviku uurimise põhjalt on igalpool võrsunud n. n. rahvateadused, millised asetavad oma lähimaks päämääraks uurida kogu maa ja eriti maalasuva rahva elukombeid, loomust, ainelist ja vaimset loomisvõimet ning teokssaanud ajasaaduseid ja -tooteid.

Ühe kindla alaga piiritletud, väiksemat osa sellest uurimistööst nimetame kodukoha uurimiseks. Juba nimetus osutab, et säärane uurimus paigutub kitsamasse ringi, milline selle uurijale mingil viisil on lähedane ja kuhu teda seovad erilised sidemed — asukoht, sünnipära või mõni muu harrastus.

Säärased ringid võivad oma laiuselt ja laadilt kergesti vahelduda. Kusagil metsanurgas võib õpetajana toimida isik, kellel on võime äratada oma lähemas ümbruskonnas kodukoha uurimistöö harrastust ja saada omad õpilased ja vahest täiskasvanudki töötama selle heaks. Leidub ka mõnel pool üsna õppimatuid või iseõppinud mehi ja naisi, kes on suutnud oma lähemat ümbruskonda mõjustada rahva elu jälgima ja üles märkima. Neist on mõnikord arenenud suurkorjajad, kelledele muuseumid saavad eriti tänulikud olla.

Kodukoha uurimus võib sageli paisuda laiemaks, kuni kihelkonna piire haaravaks uurimuseks, nagu see on toimunud mõne kihelkonna ajaloo (vt. J. Köpp „Laiuse kihelkonna ajalugu“ 1937.) või murdeuurimuse puhul.

Kodukoha uurimuse lähtekohtadena ja sihtidena peaksid loomulikult olema kodukoha loodus, mainsus ja rahva elu. Sellest johtudes, et looduse uurimused, selle õiges tähenduses, toovad sageli eri esemete väljakaevamisi ning selles edukalt tegutsemine nõuab põhjalikumat ettevalmistust, kui seda tavalisel kodukoha uurijal sageli on võimalik saada, tuleks see jätta eriuurijate hooleks. Kodukoha uurija võib loodust uurida ainult neis piirides, kui see on mõjustanud rahva eluviise ja kombeid. Pealegi

PROF. DR. MED. U. KARELL
harrastab vaheldusena valge-palli-sporti.

REKTOR PROF. DR. PHIL. NAT. H. KAHO
on mootorratta-sportlasena juba rohkem Tartus tuntud-nähtud.

vahelduvad loodussuhted õieti vähem, kui näit. rahva elu ja keelemurrete moodused.

Kodukoha uurimine on ja olgu vaba ja inimlik, põhjenedes mitte niivõrt pedantlikule teaduslikule täpsusele ja teaduslikele tulemustele pääsemisele, vaid osalt ka tundele, kodukoha armastusele ja soovile tundma õppida oma ümbrust ja kohta, kuhu on juurduanud uurija sugukonna ja esivanemate põlvned.

Aga samas on kodukoha harrastus ka teaduslik harrastus selletõttu, et ta teenib teaduslike sihte, hankides ja talletades uurimiskõlbulist ainetikku. Ning sellele lisaks on see veel ka sotsiaalne toime, sest kodukoha uurimistöö kinnitab töötaja võimsate sidemetega oma kodu ümbruskonda ja paneb ta tegutsema oma kodukoha vaimse ja ainelise arengu hääks. See on sotsiaalne toime rahvus- ja omakultuuri säilitamiseks ja rikastamiseks.

Uurimist väärivad kõik rahva eluavaldused: usk, kombed, eri tööviisid ja oskused, ravitaimed ja -viisid, keelemurded, lektüür, igasugused pidustused, sotsiaalsed toimingud, lilled — mis kasvatatakse toas või aias, käsitööd, ebasu pärimused, koduloomade ja -lindude kasvatamine, toiduvalmistamine ja oskused jne. jne. Uurijal avanevad nagu endalgi silmad millelgi, mida ta varem pole nagu näinud ega hin-

nata osanud, millegile, mis on osa temast endast. (Vrdl. J. Meier „Deutsche Volkskunde“, Zelenin „Russische Volkskunde“ jne.)

Uurimisasutistele, keskmuseumidele ning teaduslikkudele seltsidele ja neis arenenud süstemaatilisele teaduslikule tööle sellelaadiline kohaurimine tähendab küll teatavat detsentralisatsiooni, kuid on iseenesest selge, et see ei toimu ometi kuidagi teaduse vastu ega kahjuks, vaid otse vastupidi — selle võiduks, kuna kodukoha uurimuste abil võidakse mitmedki jõud, mis muidu jääksid teaduslikust harrastusest väljapoole, asetada nende teenistuses liikuma.

*

Kodukoha uurimine on edukalt levinenud eriti põhjamaail. Meil on kõige kergem saada andmeid Soomest, kus kodu uurimistöö on ametlikult üle 40 aasta vana. Õieti on see harrastus aga ise palju vanem, põlvenedes juba 18. sajandist (H. G. Porthan.). 1899 peeti Lohjas isegi kodukoha uurijate koosolek 1915. a. alates on uurijate jaoks toime pandud ettevalmistuskursusi jne. ja peetud mitmel pool n. n. kodukoha uurijate päevi. 1908. a. asutati kodu uurimise kesктоimkond.

Soome iseseisvuse aastail on selles tegutsenud peamiselt üliõpilased, saavutades tähele-

panuväärseid tulemusi. Saadud ainekogud antakse üle muuseumidele või säiluvad osakondade ruumes.

Kerkib küsimus, mida meil selle küsimuse lahendamiseks võiks teha? — Kõige pealt peaksid küll üliõpilaskonnad asja oma tehtavaks võtma. Kõneldud ja kirjutatud on õieti palju, kuid töökavadesse pole küsimus tänini veel, isegi mitte üksikorganisatsiooni piirides, kerkinud. Meil tegutsevad ülemaaline EÜNÜ ja maanoorte ringid, millised saaksid kodukoha uurimiseks palju ära teha. Samuti võidakse korraldada näit. kodukoha uurimispäevi, võistlusi jne.

Kaheldamatult peaks siin eri-asutistelt saabuma ka ainelist tuge. Võidakse asutada maakondade või kihelkondade ajaloo toimkondi, kohalikkudes lehtedes ei teeks halba katsetada n. n. kodukoha nurga avamisega, mis sisaldaks kirjutisi ja pilte paigalise rahvateaduse ja ajaloo alalt, võiks asutada kodukoha ühinguid jne. Töökorraldusi leidub mitmesuguseid. Sealjuures peab aga kogu aktsioon olema juhitud ühest keskkorraldusest, et vältida hilisemat laialivalgumist. Esialgu aga ei teeks halba, kui asi ka üksikrühmitustest alguse saaks ja liikuma hakkaks.

S.

ÜKS MÖTTEAVALDUS

Eksamid läbi semestri!

On üldtuntud tõik, et üliõpilase intensiivseim tööperiood algab eksamite hooaja lähenedes. Siis algab töö, mis muudab tööpäeva kuni 10—12-tunniliseks vahetpidamatuks pingutuseks. Kuu ja ka lühema ajaga püütakse ainult keskenduda õpitavale ja tuubitavale ainele. Pooluimas aju püütakse toppida täis fakte, teaduslikku ja sageli ainult poolteaduslikku pagasit. Kui on osatud see õletuline teadmiste kulminatsioonipunkt sobitada eksamitähapäevale, on kõik korras ja eksam sooritatakse. Jätkub veel energiat, siis tuleb käsile teine eksam, või jälle oodatud vabadus kuni järgmise sesooni eelpäevadeni.

Sellise tööviisi vastu on alati võideldud ja võideldakse praegugi. Kuid tavaliselt leitakse õige töösüsteem ja rutiin alles ülikooli lõpetamispäevil. Sageli ka alles siis, kui on saa-

dud küllaltki kulukaid aegaraiskavaid ja valusaidki kogemusi. Paljudele jääb aga see hoopis leidmata. Elus alles tuleb ümber õppida töö ründajast pidevaks ja süstemaatiliseks töömeheks.

Avaldatud mõtted ei pretendeeri üldkehtivusele. Üksikute teaduskondade sisemine töömenetlus ja üksikute üliõpilaste iseloomud on erinevad. Regulaarse tööviisi omamine on mõnes teaduskonnas otse sundilmega, kui ei taheta töökäigus maha jääda. Kuid nende üliõpilaste arv, kelle töökontroll seisneb ainult eksameis, üksikuis harjutustes ja seminarides, on siiski õige suur.

Vaevalt aitavad siin juhised õigeks ja ratsionaalseks tööviisiks. Neid on ju alati antud. Alles tarvidus ja paratamatus viivad meid äratundmiseni, kuid ühtlasi ka lähidased ja otsesed võimalused, mis näita-

vad sellise töökäigu rakendamise kasulikkust.

Üliõpilase õpingute töö ebakorrapärasuse peamisteks põhjusteks on liig pikad vaheajad eksamite sesoonide vahel. Eriti kevadhooajal, mil pikema vaheaja tõttu kuhjub ka rohkem eksameid. Valitseb veel ka traditsioon ja ametlik illusioon, et kaasaja üliõpilane on alles siis võimaline eksamit sooritama, kui aine läbi kuulatud. Võidutseb siiski veel veene dotseeriva meetodi kõikvõimsusesse. Iseseisva uuriv-loova tööviisi positiivsust rõhutatakse veel vähe ja võimalus selle taotlemiseks on piiratud.

Sellest siis tulebki, et eksamite kuhjumisel sesoonile on niihästi õpejõud kui ka üliõpilased kõrge pingega all. Eksamid omandavad teatud masindamise ilme, kus väljendusvormil on suurem tähtsus kui sisul.

Eriti on vahe tuntav esimestena ja viimastena eksamineeritavatele üliõpilastele. See kõik on inimlikult arusaadav. Küsitav on aga, kuivõrd otstarbekohane on sellane närvi jõu üleskrüvimine, eriti aga kaasajal, kus igale energiale püütakse leida otstarbekohasem ja ratsionaalseim rakendamisvõimalus. Miks peaks vaimuenergia olema erand?

Lisaks muule ilmneb koolipoisilik moment — teha eksam eksami pärast, mitte aga töö huvides.

Raskeim eksami-hooaeg langeb maile. Teised hooajad on selles suhtes märksa õnnelikumad, kuna vaheajad on lühemad ning sügisesele perioodile on eelnenud suvine puhkus. Kevadel on looduses toimuva suure taassünni tõttu keskendumine vaimulisele tööle raske ja pingutav. Seda on tundnud igaüks. Harjutamise ja harjumusega suudetakse küll ennast tööle sundida, kuid on kaheldava väärtusega selline kontsentratsioon niihästi tervishoidlikult kui ka ühiskondlikult. Kas ei nürista me enda ilu ja looduse tunnetust ajal, mil oleme sellele kõige vastuvõtlikumad. Ning kas ei vaja meie elujõud just koos loodusepakatamisega avaramaid piire?

Ei tohi ju ka unustada, et enne ülikooli oli umbes samalaadne kesk-kooli-ajajärk, mis juba sellele loodusest eraldumisele aluse paneb. On aga kindel, et selline olukord ei võimalda elujõulise terve ja füüsiliselt tugeva noorharitlaskonna kasvamist.

Lahendust peab tooma siin õppetöö raskuse jaotamine ühtlaselt kogu aastale, eriti aga kevadsemestrile. Eriti aga eksamite tähtpäevade kindlaksmääramine läbi kogu õppeaasta. Tõsi küll, seda moodust praegugi kasutatakse, kuid piiratud.

Eksamite tähtpäeva muidugi ei elimineeri n. n. „eksamiteks tööta-

jad“, kuid see asetab esikohale regulaarse töemotiivi. Eksam kuulub siis töö hulka, ning pole eriliseks pingutuse-ajajärguks. Regulaarne töemotivus võib siseneda tudengisse ka kas või siis, kui lubatakse valida kaks tähtpäeva, kahenädalase või kuuajalise vahega. Ühel neist ta peab siis eksamile ilmuma.

Muidugi on mitmesuguseid takistusi, nii vormilisi kui ka tehnilisi, kuid need peaksid olema ületatavad, kuna mängus on ümberhinnang ja suhtumine eksamisse kui niisugusesse ja õpingutesse üldse.

Ei tohiks põhja olla kartusel, et eksamineerimine läbi õppetöö eemaldab üliõpilased auditooriumeist. Pigem see meelitaks neid sinna, teeks armsamaks ka raamatukogud ja muud praegu visalt külastatavad paigad. Eks ole tavaline nähe, et enne eksameid tiheneb kuulajate arv.

Semestri esimene pool peaks olema pühendatud neile üliõpilastele, kel eksamiks vajalikkude semestrite arv olemas ja teine pool neile, kel nõuetav arv semestri lõpul täitub. Et aine pole veel lõpuni kuulatud, ei tee viga, sest on tavaline nähe, et mõningaid aineid ei jõuta kevadeks lõpuni lugeda, või käsitletakse lõpposa ainult linnulennult. Tuleb ikkagi haarata muude materjalide järele.

Uues olukorras ei pöörata siis enam raamatu poole kui hädaabinõule, vaid see muutub sõbraks, tutvustades käsitletavaid probleeme. See võimalus annaks tunduvalt rohkem oskust iseseisvaks tööks, kui annab seda praegune dotseeriv tööviis.

Nii lõpeks maikuu algpäevil kevadsemester normaalse pingega, olles andnud ühtlasi oskust ratsionaalseks ajakulutamiseks ja kasutamiseks. Ülepingutus ei tohiks enam

kõne alla tulla, kuna igaks eksamiks jätkuks vajalik arv päevi.

Milleks oleks aga tarvilik selline õppe- ja õpingute-töö ratsionaliseerimispüüd? Kas on ta küllalt õigustatud ainult kui asi oma sisu ja mõtte enda pärast?

Vastus on eitav. Esijoones tuleks mõelda sellele, kuivõrd ei vajaks kevadist mai-päikest need alatised toas, auditooriumeis, raamatukogudes ja mujal istujad. Mitte sundkorras, vaid vabades orgide vahelistes võistlusmängudes, võistlustes, matkades ja ühispidustustes tuleks veeta neid päevi. Siin leidub ka tee, mis viib meid äratundmisele, et oleme kõik Eesti Üliõpilaskonna liikmed. Õiged sportliku sisuga üritused ja fair play ei tunnusta kindlakondlikku kitsarinnalust ja traditsioonilisi näaklusi. Loodame isegi rohkem: Siit peaks saadama tõukejõudu meie haritlaskonna terviklikkusele, üksteise mõistmisele ja hindamisele.

Kuid sel ajal mõelgem veel muulegi. Heitkem kord pilk lahe taha, sealt leiame vahest siiski midagi eeskujuks. Soomlased on veendunud, et maikuu ja eriti ta lõpp-päevad on ilusaim ja soodsaim aeg tervest aastast füüsilisiks kui ka vaimlisiks suurüritusiks. Pealegi kus maikuu lõpul tekib teatav vaheaeg põllutöös. Kodukaunistamise aktsioonid, omakultuuripäevad ja muud rahvuslikud üritused tõmbavad terve akadeemilise noorsoo kaasa. Sest selleks leidub aega ja selleks on kevadel indu.

Vahest ei olegi nii siis liialdus, kui tõendada, et meie akadeemilise noorsoo loiduses üldrahvuslike kohustuste vastu on süüdi teatud määral ka meie õppetöö korraldus.

Edgar Aavik.

Kirjatööde paljundusbüroo

«REX»

Igasugu kirjatööde paljundus, nagu: ülikooli diplomi-, teaduslike ja võistlustööde, referaatide, loengute, nootide, kaubandusliku kirjavahetuse, palvekirjade, lepingute, tabelitööde, dokumentide jne. jne. ümberkirjutamine eesti, saksa, prantsuse, inglise, ladina ja vene keeles. Töö toimub uutel kirjutusmasinail (võlli pikkus kuni 60 sm); ankeetide, kutsete, kavade, tabelitööde jne. jne. paljundamine mitmesuguseil paljundusmasinail. Samaselt konspektide ja raamatute paljundamine. Tõlketööd. Vilumus käsikirjade tundmises. — TÄHELEPANU! Tarbe korral saadetakse büroost ka masinal ümberkirjutaja ja paljundaja kutsel kohale. — Töö eeskujulik. Hinnad mõõdukad. Tartus, Rüütli 5 — 5. III korral. Telef. 18-74. A. VOLTER.

Tammsaare üliõpilastüüpidest

(Teosed: „Kärbes“, 1917, „Üle piiri“, 1923, „Noored hinged“, 1923, „Ma armastasin sakslast“, 1935)

Novell „Noored hinged“ sisaldab kolm üliõpilaskuju. Uudse tüübina esineb Karl Raismik, kes ainult välimuselt üldjoontes kordab mõnd eelmist. Ta on suur, tugev, kõrgete õlgadega, ent tõsine, ettevaatlik, järelekaaluv. Raismik on Tammsaare üliõpilaskujudest kõige tervema iseloomuga. Paistab, et ta on võimeline välja kannatama raskust — õnnetu armastuse poolt saadud hoop, — võimeline reageerima asjalikult, võimeline kohanema ja võimeline lahendust leidma. Karl Raismik, nagu paljud Tammsaare üliõpilased, otsib vastassoos inimest, leiab aga naise ja ta ei taha olla „haledate silmadega eesel“ Aino suures austajatekarjas. Võib-olla tahaks ta siiski olla see eesel, kuid talle ei meeldi, et Aino teda „naerusuul otsaette suudleb, nagu munka“. Pettumuse tõttu ei maitse Karl Raismikule enam ei söök ega uni, ei loengute kuulamine ega tunniandmine, töötahe kaob, kogu ümb-rusest saab „himu otsa“. Kuid Raismik ei püüa, nagu Tammsaare teised üliõpilastüübid, end maksma panna armastatu juures ega leppida töövõimetusega. Ta ei otsi petlikke vastumürke joomise, unistamise ega teiste naiste näol, vaid leiab reaalsema ja tõhusama vastuabinõu. Raismik toibub võrdlemisi kiiresti oma löödud olekust, sõidab Moskvasse ning pärast kuuleme, et „Karl teeb Moskvas hoolega tööd, käib loenguil (muuseas ainuke Tammsaare üliõpilane, kes harrastab loenguid), muuseumides, pildi-

galeriides. Ta on Moskvasst vaimumustatud“. (104) Niisiis võime ütelda, et Karl Raismik on muutumisvõimeline, kuna ta sõprade iseloomustuse järgi „ei paendu, ennem murdub“, tundub ta murrang produktiivseks. Ka armastuses ei jäta Tammsaare Karli vana külge rip-puma, vaid seegi küsimus laheneb loomulikult. Olles alul kiindunud Ainosse, palub Raismik selle sõbrannat endale Moskvasse kirjutada — tuttavaist ja sündmusist. Pole raske aimata, et ta päämiselt Aino kohta teateid tahab. Hiljem on aga näha, et ta huvi pöördub rohkem kirjade kirjutaja enda vastu, Raismik palub, et see kirjutaks enam iseenesest. Täieline erand pole Raismik Tammsaare üliõpilaste hulgas ometi mitte. Ka tema on kirjanduslike kalduvustega — luuletab. Tundes pääajus nagu sipelgate kohinat ta paneb selle kohina kirja, ning paberile ilmuvad värsid. Ühine joon teistega on ka Raismiku äärmine tundlikkus, mis leiab ühe avaldusvormi ka nutmises.

Karl Raismik esineb siiski võrdlemisi vähe väljatöötatud kõrvalkujuna. Ta kaob nagu ära teiste suuremate targutajate ning vaimutsejate varju, kelle kirjeldamisel Tammsaare näib olevat rohkem kodus.

Hoolsaimini väljatöötatud tüüp suurtargutajaist on Kulno „Noortes hingedes“. Ta on osav sõnasepp ja irvihammas, keda keegi tõsiselt ei võta. Kulno juures on seevärra peatatud, et isegi ta tuba saab kirjelduse osaliseks: „Tema korter

oli üks nende majade väikesist toakesist, mida „mesilaskärjeks“ nimetatakse. Mustakssuitsunud tapeti tagant vahib tükati-lapiti sein, nagu oleks midagi huvitavat näha. Aga siin pole muud kui mõned raamatud vahariidega kaetud laual, kulunud üliriided ühes mütsiga varnas ja nende all põrandal kalossid, mille paremaks omaduseks see, et nad vee hõlpsasti välja lasevad. Isegi läbi tumedate ja kriimude ruutude paistval hoovil on vähe huvitavat. Lügub mõni üliõpilane, tüdruk vinnab kaevust vett, lapsed karjuvad või tuul hilbutab mõnda pesutükki.“ (14)

Kulno esineb reipana ja väledana. Kõigest ta tegevuse suundadest paistab elumehelik aktiivsus. Kuuleme, et ta tantsib, kurameerib, käib jahil, püüab tuulest kinni tütarlapse kübara ja talle omistatakse seda haruldast tähelepanu, et talle tundmatu poolt roos saadetakse, mil isegi okkad küljest lõigatud. Aga kõige rohkem naerab Kulno. Kuuleme teisi alatasa hädaldavat; „teie ei võta seda tõsiselt,“ „teie naerate selle üle“ jne. Kulno on tõepoolest väga kiindunud mängusse ja sõnadega „virru löömisses“. Vaadelgem, kuidas ta sellesse ise suhtub:

„Mul hakkab pea ringi käima teie sõnadest,“ ütles neiu.

„Vist sellepärast, et minu sõnad virru löövad teie ümber,“ arvas noormees.

„Jah, teie armastate ikka virru lüüa, kas te sellest ära ei tüdine?“, küsis neiu tõsiselt.

„Tüdinen mõnikord,“ vastas Kulno, „iseäranis kui teiega olen.“

„Miks te siis virrutate?“

„Aga mis ma peaksin siis tegema?“

„Seda ma ei tea.“

„Mina ka mitte.“

„Luiskate!“

„Teie niisama — meie mõlemad luiskame ja mitte ainult meie, vaid ka teised. On midagi, mis takistab teisiti talitamast, seda tunnete teie ja ka mina, aga kumbki ei tea õieti, mis see on. Vist kartus, ma arvan tõepoolest kartus.“ (49)

Paistab, et Kulno viimases lauses ütleb tõtt (ehkki Aino ei usu

seda). Niihästi Kulno kui paljude teiste Tammsaare „targutajate“ sõnamängude taga on suur protsent kartust, kinnisust. Nende virrutamine pole ainult puhas sõnamäng, vaid sisaldab ka kramplikku enesevarjamist. See paistab sellest, et targutajad ise oma sõnamängude all kannatavad. Kui Kulno, Aino ja teised kergemeelsed oleksid ka tõepoolest kergemeelsed, siis nad ei saaks nii tihti halba meeoleolu, ei nukrutseks töötatuse ega armastuse pärast. Kui nad oma mängust küllaldast rõõmu tunneksid, võiks seda pidada isegi elujulguseks, elukunstiks, elufilosoofiaks, — millekski väga nooruslikuks ja terveks. Ent üksi olles kalduvad Kulno ja Aino tihti raskemeelsusse; kartus luurab näilise nalja taga.

Nagu Robert, oskab Kulnogi end suurejooneliselt analüüsida, ent ka õigustada:

„Elu on mulle tõepoolest ainult mäng, nagu lapsele täiskasvanute askeldus ja muredki, minu tööde ja tösi on raamatus, seal olen mina tõsine, seal, kus teised otsivad kerget ajaviidet. Sellepärast olete teie, näiteks, minust palju vanem... teid huvitab elutööde, elumured, nagu kõiki teisigi“ (99).

Vaevalt võiks keegi teine Kulnot paremini lahata. Kui aga arendada edasi tema enda poolt kätteantud komponenti — lapselikust —, saaksime Kulno varjatud iseloomust palju vähem-ulja pildi: Kulno on oma arengus üht külge pidi tõepoolest takerdunud lapsepõlve, kust ta väljuda kardab. Sest elu tundub talle raskena, niivõrd raskena, et ta ei usalda oma võimeid täiskasvanute kombel elumuredele reageerides. Tema viis oma nahka hoida on klammerduda lapse ilmavaate külge, mis lubab suuri inimesi näha naljakana, ehkki ta ise juba samuti suurena ja naljakana toimib.

Loengulkäimist näit. suudab Kulno veel naljana võtta, Ainot aga mitte enam:

„Olen endale pühaks kohuseks teinud,“ ütleb ta Ainole, „vähemalt kolmel loengul igas poolaastas käia, aga ei saa ega saa esimesegagi

hakkama. Täna tahtsin minna, aga läks luhta, teie tulite vastu“ (47).

Siiski ei suuda ta Ainot täiskasvanuna tõsiselt võtta, vaid suhtub tasse (nagu tüdruk Kulnossegi) lapse julgusega.

Enda sõnade järgi armastab Kulno siiski kaht asja. Maal karjas käies on ta elavat looma — karjakoera armastanud ja hiljem armastab ta raamatuid. Raamatuist räägib ta isegi ühe toreda „üliõpilas-unenäo“, milles raha, vaesus, uhkus ja vaimline rasvumine mängivad pääosi.

Kolmas üliõpilaskuju ses novellis on Kulno sõber Rein Muhem; nad öeldakse olevat nagu „kokku laulatatud“ ja teineteisele tarvilikud „niihästi igapäevases elus, kui ka kõiksuguste ismuste arutamisel“. Muhemist kuuleme, et ta kodukooli vammusega käis ja et kroonugümnaasiumi läikivad nõõbid teda kunagi pole võlunud. Samuti kuuleme, et tal ülikooli õpperaha maksmata ja et ta viimasel ajal midagi pole teinud. Veel kord algab vana laul uue viisiga — töötatetus jne.

„Viimasel ajal juhtus ikka sagedamini, et Muhemi meeoleolu enne ei paranenud, kui ta oma taskud tühjaks jõi ja võlga tagant peale tegi. Peale seda pödes ta kehalist ja hingelist kassiahastust, sülitas, vandus, kahetses ning hakkas siis uue hooga tööle, kuni kõik jälle kordus, kuni Muhem läks tühjust ja tüdimust maha jooma.“

Ka Muhemi joomise, halbade meeoleolude ning töötakistuste põhjused on tuttavat laadi. Ka tema on Ainoga jalutamas käinud, temasse armunud ja talle luuletusi kirjutanud. Kuid Aino on Muhemi koos ta lauludega naeruvääristanud. Teine häda seisab Muhemil ta maapäritolus, mis sunnib kaebama: „Minust ei saa midagi... olen laisk, lõtv logard, liig aus, liig vooruslik, neitsilik maamats, kes läheb hukka linna vurlede keskel oma noore hinge (teose päälkiri!) tõttu“, ja „ennem harjub keha trüfli ja likööriga kui hing linna flirdiga“ või jälle: „ei ole suuremat häbi, kui olla linnas maamats või maal vurle.“

Robertist, kes vaevles sama vea

kallal, erineb Muhem oma tüseda huumorimeele tõttu. Ta ei kaota täielikult pinda jalge alt — töötab ja joo, joo, joo töötab, ning leevendab oma südamevalu hoogsate targutustega, mis Kulno omadest teravuselt sugugi taha ei jää. Et Muhem nii ürgjõuline tüüp, tundub Aino halva psühholoogina, kui ta selle iseloomustuseks ütleb: „Muhem on tõss, temast ei saa midagi. Ainult rändaks ringi ja nohiseks nukralt omaette.“

Erandi moodustab Muhem Tammsaare üliõpilastüüpide seas veel seetõttu, et ta ainuke on, kelle kohta me täpsemalt kuuleme, missuguses teaduskonnas ta õpib. Sedagi saame teada vaid põhjusel, et tal teaduskondadega kõik korras polnud. Esmalt õpib ta ajalugu ja keeli, vahepeal jõuab aga õigusteaduse loodusteaduse vastu vahetada ja piilub juba usuteaduskonna poole. Küsimusele, miks Muhem ei abiellu, vastab ta: „Kord on toitu vähe, sest samast ei hakka jook küllalt pähe... sellepärast ei saa ma ülikooligagi hakkama: ikka näib mulle, et valitud fakultet naist ja lapsi toita ei jaks. Praegu käin raske peaga ümber ja arutan, kas ometi kõige targem pole pastoriks tudeerida“ (86).

Nagu näeme, on Muhemil täitsa omalaadi viilimise- ja elust kõrvale puiklemise meetodid... Ent tema suhu on pandud mõnedki tarkusesõnad, muuseas ka kaks seletust värvimütsi kohta:

1) Värvimüts on psühholoogiliselt matsluse kramplik ülevurletamine.

2) Värvimüts ei ole midagi muud, kui Muhu naiste triibuline seelik, ta on atavistlik nähtus, mida võib seletada ontogeneetilise mneemega — tõulise mälestusega.

*

Pikemalt käsitleb Tammsaare värvimütsi küsimust romaanis „Ma armastasin sakslast“, kus korporantlus näib otsustavat päätelase saatuse. Maapäritoluga korporant Oskar kirjeldab end raamatu alul järgmiselt: „Mina olen praegu kakskümmend viis aastat

vana, keskmist kasvu ja siniste silmadega, mis pole kuigi suured ja ilmekad... Minu pealuu üldine vorm on ovaalne ja teatud kalduvusega kuklasse, kus inimestel asuvad aru, mida mina pole tänini tähele pannud. Lõuapärad on toonitatud, nagu oleks saatus mu määranud purejaks.“ Jne.

Edasi teatab Oskar, et ta kaks ja pool aastat ülikoolis olnud ja sääl ladina keele eksamigi sooritanud; et ta „rebasenaha maha ajanud“ ja „värvid külge saanud“; et ta ülikoolist omal soovil lahkunud, sest ei leidnud enam sõpru, kes oleksid tahtnud, suutnud või usaldanud talle veel laenata; et ta sõprade kaudu mõneks kuuks panka praktikandiks saanud ja pärast ministeeriumi kindla koha, kust ta aga hiljem vallandati.

Oskar on, võrreldes Tammsaare teiste üliõpilastüüpidega, kuidagi vaimsest kahvatum.

Temale on õppimine üldse probleemiks ja näib, nagu ei jõuaks ta selgusele, miks seda õieti tehakse. Päälskaudsel vaatlusel paistab, nagu Oskar mõtiskleks kultuurifilosoofia kallal, kuid ta arutab päris primitiivseid asju — õigustades, ai-va õigustades ennast ja endataolisi. Näiteks ikka see kooliskäimise, õppimise ning hariduse eesmärgi küsimus. Vanemad kodus olid toonitanud paremat tulevikku, mille all mõistsid paremat sissetulekut. Õpetajad koolis olid toonitanud vastutustunnet, õpilased ise aga olid juba õhust haistnud, et ilma selleta saab siin maailmas parimini hakkama, et just vastutustundetult on hõlpsam raha koguda ja pidutseda. Nii seletab Oskar seda, et ei talle ega teistele sisendanud kool erilist entusiasmi ei õppimise ega kultuuri vastu. Kerge südamega ta lahkub ülikoolist, sest pääeesmärk oli ju lõppude lõpuks teenimine.

Ikka jälle tuleb Oskaril vastata küsimusele, miks ta astus korporatsiooni. Seda küsib ta armsam, saksa plika Erika, seda küsib Erika vanaisa, küsib majaproua ja ka isa kodus. Iseendale Oskar teab vastata, teistele mitte. Ta vastus en-

dale on umbes sama, mis Muhemi seisukoht, vahe ainult selles, et Muhemi „matsluse ülevurletamine“ käis maalt linnatulnute alaväärsuse kohta, Oskari vastus võtab aga rahvusliku alaväärsustunde oma märklauaks. Jällegi ei püüa ta sellest vabaneda, vaid seda vabandada: „Meie isad rääkisid millalgi uhkustundega sellestki, kui nad oma härja said müüa mõisatalli nuumamiseks, miks ei pidanud neid siis kõditama, kui nende pojad ja tütreid kandisid samasuguseid värvimütse, nagu oli alles hiljuti... prassiva elu embleemiks neil, kes elasid mõisades“ (35). Oskar lepib seega, et korporandid on ainult vastu tulnud oma isade soovile näha poegi värvimütssides. Veel enam, ta leiab, et korporatsioonid esindavad maad ja rahvast, nagu ta on. Nii on Oskari eeldused kahe sugused. Esiteks — maa ja rahvas tahab hiilata tõusikluses (sest tegelikult pole siin rahvuse-, vaid jõukuseküsimus mängus, ei aimata järgi sakslasi, vaid mõisnikke). Teiseks, — tema, Oskar, läks ainult hulgaga koos, tegi nagu isad-emad ja teised kaaslased tahtsid ning sellepärast ärgu arvustatagu teda ega nõutagu talt mingit iseseisvat vastust.

Paralleelne sellele on ka Oskari armulugu. Armudes sakslannasse, kes sünnilt paruness, ent vaese tütarlapsena eesti perekonnas tunde annab, ei tea Oskar isegi ütelda, miks ta teda armastab. Ta on Erikat näinud vaid lõunalauas ja on tähele pannud, et tüdruk on tavaline saksa plika, ei eriti ilus ega vaimukas, ei südamluk ega julge. Aga kui Erika rahvuslikel (resp. mõisnikulikel) motiividel haavub, siis Oskar armub temasse. Erika haavumise põhjuseks on majaproua sõnad, mis lausunud preilile veel kord sööki pakkudes: „Meil pole küll mõisu, losse ega häärbärisid, aga süüa meil jumaltärganud on... ja mulle meeldib, kui minu valmistatud toidud inimestele maitsevad“ (50). Nende majaproua sõnade pärast Oskar jookseb hiljem preililt vabandust paluma ja siis algab nende kahe noore pikk jalutuskäikude

rida. Tundub kõigiti tõenäolilik, et korporant armastab Erikat esiteks ta saksluse ja teiseks ta lihtsuse pärast, ennast ta peab aga „hundi“, kes ulub kuu peale“. Veel ütleb Oskar, et niihästi ta värvimütssis kui armastuses avaldub „kümnete põlvede orjaveri“ ja muud sarnast, näit.: „Ka minu armastus lõhnab vististi aganast leivast ja tolmusest magasiadast. Selle pärast ongi ta mulle nii kallid. Mõistusega mõistan ja pooldan mõisade jagamist, aga tundmustega hoian neist alles kramplikult kinni“ (38).

Siinkohal tundub Oskar küll ebareaalsena; on kahtlane, kas tänapäeva eestlane mõistab veel nii viisi mõelda, sest olud on meid muutnud. Kahekümneviie-aastasele on „haganane leib“ literaarne võrdlus ja „magasiat“ muistne jutt. Epiteediga „tolmune“ tuuakse aga magasiada kujutus nii lähedale, et see paratamatult sugereerib, nagu oleks Oskar ise oma silmaga näinud sääraat asutist. Meie vanemaile oli veel võitlus saksa mõisnikega aktuaalne, kahekümneviieaastased teavad sellest väga vähe. Ja pole põhjust arvata, et nad selle päätüki ajaloost hoolsamini ära õpiksid, kui teised päätükid.

Erikal on esialgu eestlaste suhtes niisamasugune alaväärsustunne, nagu Oskaril sakslaste suhtes, kuigi Erika mured asuvad teises sfääris. Saksa korporandid on talle jutustanud, et eesti tütarlapsed olla huvitavamad, enam arenenud ja et nendega saab igast asjast rääkida. Sellepärast ei meeldi Ericale ka Oskari korporantlus: „Korporandiga ei maksa rääkida, tema on kavaler, aga kui ma tahan ennast arendada, millest ma siis kavaleriga räägin?... Ikka üks ning seesama: ma olen daam, sellepärast ei kõlba mulle midagi, ja et mulle ei kõlba, siis ei arene ma ja et ma olen arenematu, siis pole ma huvitav ja kui tüdruk pole huvitav, siis on ta paras ainult oma vanaisaga ja tädiga tõserdama“ (65—8).

Erika vanaisal, vanal balti parunil on aga eesti korporantidele

Metsanurga romaanist „Kutsutud ja seatud“

Õigust öelda, kui selle raamatu võimatult labane kaanepilt ära rebida, võiks teosega üldjoontes jääda rahule. Tema šüžeeks pean: tavalise pastori, kes oma kuulutuses toetub ortodoksdogmaatikale, sisemist arengut elamusteoloogiks, kuigi ta lõpul langeb vanale poodiumile tagasi. Kui keegi arvab, olgu ta või autor ise, et raamat riivab kirikuõpetajat kui sellist, siis näib ta minu silmis eksivat. Ei saa salata ridade vahelt tugevasti aimatavat irooniast pastorihärra intelligentsi hinnangul, eriti raamatu esimeses osas.

Ta ei mõtle ise, dogmaatika ja traditsiooniline kirjaseletamine ja sellest tuletuv elukäsitlus on nagu rehendamiseraamat, löö viimane lehekülg lahti ja vastus ongi käes. See on šabloonikute mugavus, et terve maailma elu on neile äärmiselt lihtis ja kui keegi kusagil kannatab, pane talle sobiv salm kui plaaster peale, tungimata salmi enda sügavusse kui ka pihilapse traagikasse.

Ent järsku variseb kõik, siis kui Jumala enda välk ei taba üksnes koguduse liiget, vaid ka kõnelejat. See on sagedane nähe, et „sügavalle mõistmiselle viib üksi tõde, mis on koget oma ahastuse seen.“

Oli leskpastor kosinud endale mondääniohtu noore naise, sellise ülemealiku, üleannetu, tühise kohviku-

tüübi, keda pastor võttis siiski kui „lõpmata armast last“, noh, seda võib vahel juhtuda. (M. Metsanurga pastorite häda on üldse, et lasevad omi naisi üle pea kasvada.) Kuid ometi selles armastuseintriigis on kaunis palju eluvõõrast, võib ju küll midagi taolist juhtuda, kuid „kõik, mis on tõde, pole veel tõenäolik“.

Keskealise pastori selline ülikiindumine jääb ikkagi erandjuhuks, õnnelikum olnuks võte, kui Harald Päevili asemele oleks pandud mõni naisitundmata nooruk, kelle hingepeinat laostunud armuelu ees oluksid loomulikumad. Dr. Faustki pidi nooreks saama, et Gretchenile läheneda. Ehk päris rauk oleks samuti sobinud, sest raukvaimuliku armumine, nagu seda on kirjeldanud France, Järnefeldt, Tagore j. t., on usutav, sest raugaeani sellised pühikud olid lapsed, alaealised, salgasid midagi oma olemusest, kuni „elu murdis sisse“.

Kuid sellest abielutraagikast algabki käärimine, hea oli manitseda teisi rahule, moraliseerida, — kuid terve kuulutus muutus nüüd kannatavale pastorile tema naise truudusetuse pärast kaugeks. Ja siin kohe hingekarjane oma missiooni abitust enda isiku juures. —

Kuid kas tuleb siit järeldada kuulutuse kui sellise

hoopis midagi muud ette heita. Kuna Oskar arvas, et ta värvimütsi kandes esindab terve maa ja rahva tõusiklikku unistust, leiab vana parun, et õigel eesti mehel peavad olema oma esivanemate traditsioonid, oma jumal ja usk, oma elutõsidus jne. Vana paruni arusaamad eestlase omapärasusest on niisama vildakad, nagu Oskarilgi, mida näitab ta lugu truust eesti südamest, südamest, kes eelistas mõisahärra mugavust oma õigusele. Mõlemi mehe ühekülgised arusaamad eestlusest seisavad vastolus ja see vastolu otsustab Erika ning Oskari saatuse. Vana parun ei luba noori abielluda, sest Oskar pole „see õige eesti mees“ — esiteks on ta korporant ja teiseks pole korporatsioon talle siiski püha, nagu vanasti „õigele balti vaimule“. Kumbki ei tule aga järeldusele, et balti saksa kodanluse ja eesti kodanluse asetamine ühe mütsi alla pole kaugeltki nii laiaulatuslik küsimus.

Oskari lood võtavad ikka halve-

ma pöörde. Ta kaotab koha, kaotab armastatu ja lükkab tagasi majaproua poolt pakutud laenu.

Viimases hädas tas löövad lõk-kele Tammsaare üliõpilastele tüüpilised — kirjanduslikud kalduvused. Oskar ei kirjuta vaimustusega ega hooga, vaid teadmisega: kui ma mujale ei kõlba, siis ajakirjanikuks ikka kõlban. Ja kõlbabki. Ainult üks häda on — Oskar tarvitab liiga kallist paberit ning välismaist tinti, sest „vähemasti töömaterjali poolest“ tahab ta „korralik ja soliidne olla“. Tulemuseks on see, et teda peetakse rikkaks noormeheks ning tehakse takistusi tasu maksmisel. Üldse on korrektsus, kavalerlikkus, soliidsus ja „vana tõug“ (nagu Erikal) Oskari meelest ülimad vourused. Kuid karakteroloogilised probleemid on Oskari kujus jäänud rohkem ideoloogiliste varju. Tammsaare on nähtavasti taotlenud mingit kollektiivfotot korporandist.

Kokkuvõttes leiame Tammsaare mainitud töist kümme üliõpilastüüpi, kes vaatamata sarnastele isiku-probleemidele ning sarnastele välis-hädadele on jäänud igaüks erilme-liseks. See on rikkalik kogu noori hingi, kes, välja arvatud vahest Lut-vei ja Oskar, kui materialistid lapi-daarses mõttes püüavad mõistatada maailma ja iseennast. Kõik nad kannatavad vaesuse ja võlgade käes, kannatavad ka miljöö surve all ning otse sümbolsest on enami-kul neist (kelle välimust kirjelda-tud) — „vimmas ölad“. Kõik nad on armunud, kõik nad armastavad jalutada ja osa neist on suured arutlejad. Ent nende arutluste koh-ta laseb autor ühel ülikooli lõpeta-nul lõbusalt öelda: „Kuuled, üliõpilane teab kõik. Mi-da noorem, seda targem, seda vähem mõistatusi. Aga oota, las' läheb ellu, siis teab ainult ussirohtu ja „Issa meiet.“ (Kärbes, 52.)

Aera Kaal.

jõuetust, või koguni ristiusu — arvan, ei!

Endasugestioon, autohüpnosis on palju raskem kui teise isiku mõjutamine. Ütles ka keegi närviarst, et ta ennast analüüsida ei saa.

Troosti- ja lohutusemomentidel tuleb see lohus kellegi teise käest. Järelikult oleks pidanud Harald Päevil pöörduma oma hingehädaga kellegi teise poole, kolleega juurde oma nõtruse tunnil. Kuid kuhu?

Oleks ta pöördunud kas või dr. Rummeli poole, poleks see ta kriisi lahendanud, sest sagedasti on sellistel meestel sootuks teine eetika ja küsitavaks oleks jäänud, kas näidatud tee sobib ristiusu sügavama moraaliga. Pöörduda aga mõne ametivenna poole, oleks tähendanud teatud teoreemide kuulmist, mida oleks tulnud võtta kui aksioome, küsimata, kas see kuldõng taevast laskub otsiva südame kohale või jääb ta ikka päästeredeliks, mille ulatab karrigeeritud Adamsoni tellingutelt langenule, kes end ühe käega peab üleval ja see redel on nii lühike, et jääb õhku rippuma ka tema alumine ots. Selline „päästmine“ on kõikujale kukkumiseks. Tuleks ühendada kaks poolust. Ja siin on meie hingekarjuslik häda: tunneme liialt vähe elavat inimest tema igatsustes ja tarvetes. Jeesuse ajal oli Vana Testament suureks autoriteediks ja tema ise tsiteeris seda.

Kusagil ei tea meie, et tema teraapia aga oleks seisnud selles, et ta õnnetule inimesele oleks salme hakanud lugema, tervetele on vaja teooriat sõidusuuna võtmiseks. Haigele on vaja esijoones arsti ja arstimine ei seisa mitte pulbrite huupi väljakirjutamises.

Hingearstimise esimeseks põhireeglaks olgu paa-teri laskumine pihilapse tasemele, mitte osav kõnelemine aupaklikust kaugusest. Õige pastor olgu plastilise hingeeluga, mitte selles mõttes, et „kust tuul, sealt meel“, vaid võimisega olukordadesse sisse elada — nagu näitleja, kes ei etenda, vaid elab oma partiis. Patustega tuleb istuda ühte lauda (palun mitte valejäreldusi teha) ja seda meie ei mõista. See oli ka peategelase häda tema hingekarjuslikus töös ja siis sellises laskumises tuleb ühtlaselt ja koos jõuda välja mõne tekstini kui palmi kõrves.

Jutluses (cura generalis) tuleb lähtuda tekstist ja jõuda isikuni, isiklikus hingehoius (cura specialis) lähtuda isikust ja jõuda tekstini. Ja see viimane on eriti raske ja tunneme seda tööd vähe. Selles suhtes

on raamat meile õpetlik ja ergutav. Mõni Zürichi pastor O. Pfister leidnuks nõu ka Päevilile („Sie verstehen des Busens Sehnen...“).

Kui oleks selline „kuur“ tehtud ka Tamaarale õigel ajal, olnuks tulemus sootuks teine — poleks ta üldse alustanud sellist „karjäärabieli“ või olnuks tal tõesti Päevil vastu siis juba „natuke rohkem kui paljas sümpaati“, jäänuks ta ka tema liimile pidama.

Kui tagantjärele ka eeskujulikuma pastorlikkusega ei saa ravida, siis on pastor sama vähe süüdi kui arst, kes edukalt ei suuda opereerida liig kaugele kasvanud vähki.

Aga ühiskonda ei hoiaks selliste nurjumiste eest mitte mingi moodne ellusuhtumine, vaid ristiusk, kui peale dogmaatika leiaksime laternaga päise päeva ajal inimese.

*

Raamatus on väga palju ebausutavat. Tervest sellest leeriloost ei usu mina ühtegi rida. Kui autor ise on probleemide inimene, siis pole seda veel tavaline surelik. Vahemärkusena olgu öeldud noorele publikule, et see ajakirjanduse väide põrmugi paika ei pea, et noored inimesed ja intelligents sellepärast kirikus ei käi, et neile probleeme küllalt lähimõeldult ei serveerita. — Kommenteeriksime teile kas või Kanti ladusalt ja pildirikkalt, sport, bridž, kohvik ja dancing omaks teile ikka suurema võlu.

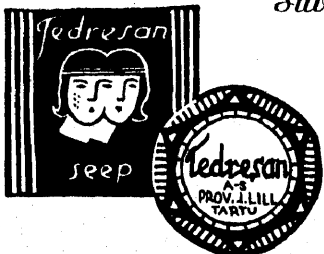
Ent olgu! Küllalt näinud maa- ja linnaleere, ei ole küll kusagil sellist leeripublikut kohanud kui selles romaanis. Provotseerida tuleb õpilasi sageli mõtteavaldusiks ja selgi pole tulemusi. Enamik võtab asja: laissez faire, laissez passer. Metsanurga konfirmandid räägivad aga totemismist kui „vanad spetsid“.

Samuti on nii mitmele naisele (kuna naise mõtlemine, või õigem probleemide haaramine pole kunagi diskursiivne, vaid pigem intuiitiivne) pandud liialt targad sõnad suhu.

Autor nagu ise mõtleks naises ja leerilapses. Dotseerivad ka kõik, kes pastori salongis viibivad. Kuid tõelise filosoofia juure meid see salong siiski ei vii — kuigi igas vaidluses on antud pastorile vaid kaotaja osa.

Ei saa leppida raamatus esineva väitega, et igavene õndsus on igav, loetagu kas või Teichmülleri iga-

Suvel on

„Tedesan“

K R E E M J A S E E P

parimaks kaitseks tedretähtede vastu!

A-S. PROVIISOR JULIUS LILL — TARTU

vusetunde analüüsi teoses „Über die Unsterblichkeit der Seele“, siis peaks see väide langema ära.

Otse lubamata vea teeb aga dr. Remmel, kes võtab jumalat kui psühholoogilist funktsiooni. Kes ise funktsioneerivad, pole veel funktsioonid, kuidas võib aga subjekt või subjektina mõeldu olla funktsioon?

Kanti funktsioonide jaotus oli: tunnetus, tunne, tahe, Teichmülleri oma tunnetus, tunne-tahe, liikumine, et aga mõni filosoof ütleks, et jumal on psühholoogiline funktsioon, seda ei kujutle vähemalt mina.

Ent samuti võrastavana mõjub filosoferimine Päevili-Tamaara lahkumisõhtul, siin peaks küll inimese asemel arvemasinate või jaama automaatkaaludega tegu olema, pealegi kui arvestada veel, kui meesööbivalt ja liigutavalt Tamaara järgmisel päeval jättis jumalaga.

Jaa, see lahkumisstseen, see meeldis mulle.

Suurejoonelise kuju annab M. Metsanurk hullu-

meelses naises, baaridaamis, aga ühtlasi on see raamatu valulisim lehekülg — sotsiaalne häda!

Lõppu ma oleksin soovinud teisiti. Inimene, kes juba käärinud, keda võiks elamusteoloogiks nimetada, langeb peaaegu vanale tasemele tagasi, võrreldes oma usku isamaja pehastunud palkidega, mis armsaks saanud.

Muuseumil on muuseumi võlu ja kahju, et omas töös ja tegevuses H. Päevil ei jõua uutele tunnetusväljadele, ega Tamaara tõenigi: „Isamaja ja lapsepõlv on meile armas, aga sinna ei taha me ometi tagasi.“

Minu kokkuvõte: Väited, mis teaduslike väidetenä raamatus arutusele tulevad, loovad kimbatusi ainult äärmistele ortodoksteoloogidele.

Ristiusu tõdede vastu ei näi autor siiski vaenulik olevat.

Õp. Otmar Pello.

Ed. Grossschmidt-Suursepp: „Valge rinne“

Kirjeldusi Vene kodusõjast kaasaegsete ja isiklike mälestuste põhjal. „Noor-Eesti kirjastus“ Tartus 1938. Lk. 374+18 erilehte fotode ja skeemidega.

Meie rahval pole ikka veel langenud huvi endise tsaristliku Venemaa maailmariigi keisrikoja saladuste ning lõpliku varisemise vastu verises kodusõjas. Huviga loetakse mitmesuguste kindralite, saadikute ja revolutsiooni-tegelaste memuaare ning ka ilukirjanduslikke teoseid vene õukonna saladusist ja revolutsiooni ning kodusõja julmusest. See tähelepanu on kõigiti ka põhjendatud. Meie riiklik iseseisvus on kasvanud välja ju nendest segaseist aegadest ja paljud isikud on suurel Sarmaatia lagendikul elanud oma õnnelikemaid päevi; tunnud oma suuremaid kannatusi ning eluvintsutusi. Loomulikult tahetakse siis tagantjärei veel teada üksikasjalikult, kuidas sündis nii suure ja võimsa riigi hukkumine.

Vene kodusõjast pole seni ilmunud meil veel ühtegi kõikehaaravat tervikülevaadet. Üksikuis mälestusis on jutustatud, kuidas kees kodusõda Lõuna-Venemaa steppides, põhja tundras, Uuralis ja Siberi pakases. Kõige tuntum meile on Pihkva valgekaardi, Põhja-Lääne armee ja Bermond-Avalovi afäärid, mis sündisid meie lähikonnas.

Neil eeldustel võiks Grossschmidt-Suursepa teos, mis tahab mainitud ajastut kirjeldada kõigekülgsest „karmilt erapooletuil alusel“ (lk. 13), olla täiesti oma kohal. Kuid kahjuks selgub juba teose alguses, et autor on võtnud enesele ülejõu käiva ülesande. Ta on asunud Vene kodusõjast andma ülevaadet üksikute vene kindralite mälestuste najal, kirjeldades alguses enamlaste võimuhaaramist ja Kerenski valitsuse lan-

gemist. Siis vaatleb ta Kornilovi, Denikini ja Wrangeli tegevust lõunarindel, millele järgneb Koltšaki ja tema kaaslaste tegevus Volgamaal ja Siberis, siis Balahovitši tegevus Pihkvas, Põhja-Lääne armee ja Judenitši äpardunud rünnak Peterburgile, Bermond-Avalovi afäär Riia all ja lõpuks rinde vaatlus Põhja-Jäämere ääres, inglaste ülemjuhataja Ironside'i ja kindral Maruševski juhtimisel. Nii on peatatud kõigil kodusõja rinnetel, nende edasi-tagasi liikumisel ja lõplikul varisemisel võrdlemisi põhjalikult ja üksikasjalikult.

Kahjuks pole aga autor suutnud pidada lubatud „karmi erapooletust“. Iga rinde valgustamisel on ta sattunud vastava rinde juhtide mälestuste mõju alla ja valgustanud siis kogu sündmustikku nende seisukohtadest, küsimata, kas nende andmed on küllalt usaldusväärsed. Nii satub autor sageli erapoolkuisse liialdustesse ja vasturääkivustesse, mis ei tule aga teosele kasuks. Lõuna- ja idarindel armastab ta erilise heameelega kirjeldada punaste metsikust ja verejānu, kuna valged nende kõrval paistavad sootuks ilmsüütud, kes inimlikult võitlevad õige asja eest. Selline valgustus valgekindralite ennastõigustavais mälestuskirjutistes on arusaadav, mitte aga lubatav erapooletus kodusõja-ülevaates, mida tahab olla käesolev teos.

Ometi teame meie, et Vene kodusõda oli verine mõlemalt poolt. Ei heitnud armu valged ega punased. Julmalt ja metsikult toimiti mõlemal pool, sellest seisukohast poleks ühel teisele midagi ette heita. Et see tõesti nii oli, selles oleks võinud autor veenduda kas või ise oma kirjutist uuesti läbi lugedes, sest

Bulak-Balahhovitsi julmuse Pihkvas kirjeldab ta erilise kaasaeramise. Selles osas on tal olnud nähtavasti käepärast teissugused andmed, nagu Põhja-Jäämere rinde kohta inglasegi söimamiseks (lk. 335—336). Ka tšehhide tegevust ja soomuse viimist kodumaale Siberi rindel kirjeldatakse liiga halvustavalt ja nende soomusekoormatega ronge nimetatakse igal võimalikul ja võimatul juhul kui mingisugust erilist suurt kuritegu.

Võõrastavana tundub ka autori ülistav ja ilmselt poolehoidev suhtumine vene valgekindralite tegevusse Lõuna- ja idarindel ning punaste täielik hukkamõistmine. Ometi teame meie, et vene valgekindralite tegevus eestlaste seisukohalt oli kardetavam ja negatiivsem nähtus kui punaste oma. Punastega meie sõdurid löid ausaid lahinguid, kui avalike vaenlastega, kuna valgete salasõbralikkuse pärast tuli käia nende selja taga alati laskevalmis relvaga, sest parajal ajal oleks nende täägid pöördunud Eesti iseseisvuse vastu. Seda tõsiasja näitab autor ise Põhja-Lääne armee ja Judenitši tegevuses väga selgesti. Sõjamehena peaks aga autor teadma, et salavaenlane sõbra maskis on alati vihatum ja kardetavam kui avalik vaenlane.

Alatustest ja omakasulisest tegutsemisest võib palju rohkem juttu olla vene valgete kui punaste poole. See selgub ka nendest lõpmatutest intriigidest ja lugemata arvust valitsustest, mis nende ridades loodi „Venemaa päästmiseks“, kuna punased samal ajal võitlesid aastakümneid vana idee eest, mida nad tahtsid ellu rakendada.

Autor halvustab punaseid, kelle väeosi juhatasid lihtsõdurid, allohvitserid, madrused ja töölisel, kuid sama mõõduga ei hinda ta valgete vägedes tegutsevad karjeriste, kes aiva järjest kauplesid endile aukõrgendusi ja lühikese ajaga tõusevad lihtsõdureist kindraleiks ning üksteise võidu kuulutavad endid olematute armeede juhatajaiks ja jagamatu Venemaa kõrgemaks valitsejaks. Selline suhtumine ei ärata kuidagi usaldust autori „karmi erapooletuse“ vastu.

Kahjuks on autor oma teosesse üle võtnud ka mälestuskirjade autorite kõrge ja räuskava tooni. Ta käsitleb sündmusi ja langetab otsuseid, mida laseb paista omadena, nagu mõni Venemaa valge kõrgem valitseja, kuid räuskab ise seejuures tüüpilise agitaatorina.

Igatahes erapooletus teoses pole kuidagi lubatavad sellised väljendused nagu: „loendamatu arv teisi segaste aegade mudavetes õngitsema kippuvaid õnnelkütte“ (Lenini, Trotski ja teiste kohta) (lk. 15), „kissendab valitsuse koosolekul hüsteerikasse sattunud naisena“ (Kerenski) (lk. 23), „keigarlik karjäärikütt“ (Kerenski) (lk. 29), „selleski toimingus näitavad mässulised orjad — revolutsiooni sõdurid ja rahva-mass — ilmekalt oma vaimset madalust, suutmata küündida riütlimiele lihtsamagi avalduseni“ (lk. 37) (Eestlased olid valgekindralite silmis niisamasugused „mässulised orjad“, keda autor nii põlastab), „lõpetatakse lihunikku külmaverelise asjatundlikkusega“ (lk. 42), „oktoobrirevolutsiooni veriporisel taustal ei sünni kangelatagusid, millest võiksid pajatada järgnevaile põlvetele ajaloo kuldleheküljed“ (lk. 43), „poliitilised leemekeetjad“, „võimukupeldajad“ (lk. 50), „mõistuselt tume kui pudelikork“ (lk. 153) jne. Sellised väljendused ja võrdlused, mida võiks vaadeldavas teoses välja kirjutada lehekülgede viisi, ei kuulu kuidagi vähemalt asjalikki olla tahtvasse teosesse, rääkimata veel soliidselt, erapooletust raamatust.

Väärõtsuse on autor teinud ka meie soomusrongide tegevuse kohta Riia all Bermond-Avalovi pealetungi likvideerimiseks, mille kohta ta langetab oma autoriteetse otsuse ainult viie reaga, märkides, et meie soomusrongid „aitavad suurel määral kaasa, et Riia ei langeks juba kolm a t k o r d a sakslaste saagiks“ (lk. 330). Ometi meie teame, et ainult eesti soomusrongid hoidsid lätlaste poolt juba mahajäetud ja ära anda otsustatud Riia bermondlaste kätte langemist.

Lõpuks märkigem ka seda, et autor suure mõnuga kirjeldab erilisi julmuseid ja toorusi, mis ülevaate seisukohast pole sugugi olulised ja millede väljajätmine oleks raamatu väärtust ja loetavust ainult tõstnud.

Kokkuvõttes peame märkima, et hinnatav teos pole oma monarhistliku tooni ega läbitõütuse poolest veel küps ega kohane meie raamatuturule ilmumiseks. Autor on võtnud oma suurt ja vastutusrikast ülesannet liiga kergetäoliselt. See ülesanne oleks nõudnud erapooletu asjatundja elutööd. Autor on küll palju lugenud, kuid pole suutnud seda kõike seedida, vaid lugedes tehtud märkmed kohe palavalt raamatuna turule saatnud.

Paul Ambur.

Kaks uut luuletuskogu

Gustav Suits: **Kogutud luuletused**. A. Johani kaas, siseillustratsioonid ja Gustav Suitsu portree-reproduktioon, „Eesti Kirjastuse Kooperatiivi“ väljaanne Tartus, 1938. a., 347 lk. Hind Kr. 5.75.

See väljaanne sisaldab kogudest „Elu tuli“, „Tuulemaa“ ja „Kõik on kokku unenägu“ ilmunud luuletusi, ballaadid „Lapse sünd“ ja „Ohvrisuits“ ning Gustav Suitsu hilisemaid luuletusi.

Arbujad. Eesti uusima luule antoloogia. Toimeetanud A n t s O r a s. A. Laigo kaas ja puugravüürid.

„Eesti Kirjastuse Kooperatiivi“ väljaanne, Tartus 1938. a., 297 lk. Hind Kr. 5.—.

See antoloogia sisaldab valiku meie noorema luuletajate generatsiooni: B. Alveri, B. Kangro, U. Masingu, K. Merilaasi, M. Raua, A. Sanga, H. Talviku ja P. Viidingu luuletusist, arvult üle 150 luuletuse.

Antoloogia toimetaja Ants Oras jaotab eesti luuletajaid nelja generatsiooni: „Noor-Eesti“, „Siuru“, „Kirjanduslik Orbiit“ ja „Arbujad“, misjuures viimane generatsioon pole epigoonid, vaid iseseisvate loojate põlv, kelle üheks olulisemaks kvalifikatsiooniks on suur andumus kunstile kui pihitumusele, kui kõigi vaimsete võimete kokkuvõtule.

Peaminister K. Eenpalu 50-aastane

K. Eenpalu sünnitalu—
Palu talu, Vesneri val-
las Tartumaal. All:
Praagused Palu talu pi-
dajad, K. Eenpalu su-
gulased heiskavad pe-
ministri sünnipäeva pu-
hul rahvuslipu.

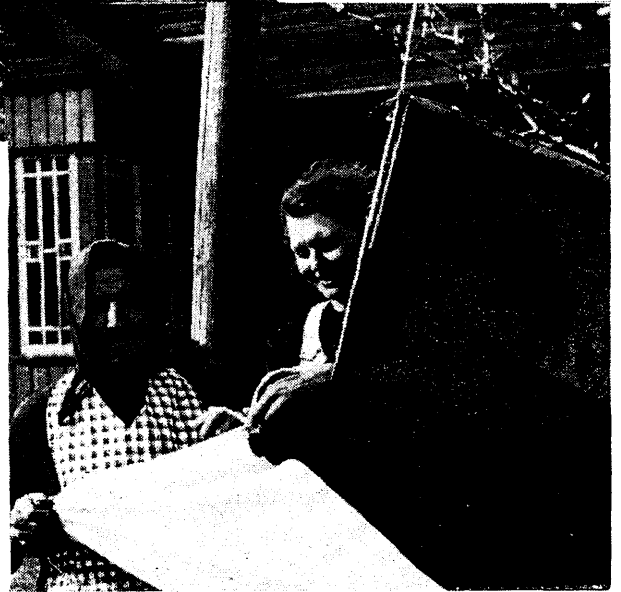
KAAREL EENPALU sündis 28. mail 1888. a. Tartu-
maal Vesneri vallas põllumehe pojana. Õppis
algul koduvalla külakoolis ja selle järele Tartus
Hugo Treffneri gümnaasiumis. Lõpetas Tartu ülikooli
õigusteaduskonna ja õiendas riigieksamid Moskva ülikoo-
lis aastal 1914.

Juba gümnaasiumipõlves K. Eenpalu oli agaralt te-
gev noorsoo rahvusliikudes ettevõtetes. Üliõpilaspõl-
vest alates paisus see hoopis laialdasemaks tegevuseks
meie rahvuskultuuri aladel, eriti vabaharidustöös. Siia
hulka käis ka rahvuslik alkoholvastane liikumine, mil-
lest K. Eenpalu võttis juhtivalt osa. Käsikäes sellega
algas ta tegutsemist ka ajakirjanduse põllul ja liitus
vasttekinud kirjanduslik-ühiskondliku ideerühmitusega
„Noor-Eesti“, olles selle ühiskondliku tiiva esindajaid.

Maailmasõja algul K. Eenpalu kutsuti Vene sõja-
väkke. Ta lõpetas keiser Paul I. sõjakooli Peterburis
ja teenis siis raskesuurtükiväe ohvitserina Austria rindel.
Sealt tuli ta 1917. a. Eesti rahvusväkke. Ta määrati
Tartusse Lõuna-Eesti rahvusliikude väeosade korralda-
mise ja varustamise büroo ülemaks. Pärast enamlist re-
volutsiooni Venemaal, kui enamlased ka Eestis tahtsid
oma võimu teostama hakata, algas Eesti maavalitsus rah-
vusväeosade abil sellele vastupanu. Tartu linn kuulus
nende keskuste hulka, kus kohaliku rahvusliku väeosa
tõttu Eesti valitsusorganid said võimu enda kätte võtta.
K. Eenpalu asus Tartu miilitsa ülemaks, siis Tartu oma-
kaitse ülemaks.

Saksa okupatsioonivägede sissemarssimise järele
1918. a. veebruaris, millal Eesti valitsusvõimude tegevus
sunniti lõpetamisele, K. Eenpalu pöördus jälle tagasi
ajakirjanduspõllule, töötades seejuures kaasa ka põran-
daaluses organisatsioonis, kus võimaluste piirides jätkus
laialipillatud ridade koondamise töö.

Saksa vägede lahkumise järele K. Eenpalu jätkas
oma katkestatud tegevust Tartu politseiülemana. See
tegevus peab uuesti katkema Vene kommunistlike
vägede sissetungimisel Lõuna-Eestisse. Evakueerudes
koos valitsusasutustega Tartust K. Eenpalu formeerib

väljal kooliõpilaste vabatahtliku pataljoni, mida juhib
Lõuna-Eesti vabastamise lahingutes. 1919. a. algul asub
ta teenistusse suurtükiväkke, formeerib partisanide löögi-
osade toetamiseks raskepatarei, mis võttis tema juhtimi-
sel osa lahingutest Läti pinnal ja Petseri taga ning hiljem
ka Krasnaja Gorka dessantretkest, ühenduses Eesti ja
Briti laevastiku ühisoperatsiooniga Kroonlinna vastu.

Kui Vabadussõjas maa oli vaenlastest puhastatud,
toimusid 1919. a. Asutava Kogu valimised ja K. Eenpalu
valiti selle liikmeks. Asutavas Kogus ta oli ajutise põhi-
seaduse väljatöötamise komisjoni esimees. Hiljem valiti
ta riigikontrolöriks ja 1920. a., olles siis 32-aastane, es-
makordselt siseministriks.

1926. a. K. Eenpalu valiti riigikogu esimeheks, millii-
sel kohal ta püsis erakordselt kaua.

Riigivanemana 1932. a. K. Eenpalu esitas programmi,
mis sisaldas teatud abinõusid ja teid majandusliku kriisi
vastu võitlemiseks. Tol ajal ei leidnud see programm
riigikogu enamuse poolt heakskiitmist, kuna aeg ei olnud
selleks veel küps. K. Eenpalu lahkus riigivanema kohalt
ja ta valiti uuesti riigikogu esimeheks.

1934. a. sügisel riigivanem K. Päts kutsus K. Eenpalu
siseministeriumi juhiks ja peaministri asetäitjaks ning
nüüd, valitsuse ümbermoodustamisel, peaministriks.

Üliõpilaskonna käsipalli bilanss

Üliõpilaskonna käsipalliesivõistlused lõppesid tänavu maikuus. Varematal aastatel selgusid kõik meistrid küll kuu aega ja rohkemgi varem, kuid tänavu oli selleks teatud takistusi, mis tehnilist läbiviimist pidurdasid.

Möödunud hooaeg tõi üliõpilaskäsipalli-ellu suuri muudatusi, kuna peaaegu kõik endised meistrid pidid loovutama oma kõrged aujärjed teistele. See näitab, et üliõpilaskonna käsipalli alal on rõõmustaval viisil märgata edasiminekut, kuna taseme tõusuga vahelduvad ka meistrid. Enamuses on märgata laiemat juurdekasvu, kuid üksikutel juhtudel peavad endised meistrid jääma tagaplaanile selle tõttu, et paljud paremad mängijad siirduvad kõrgemasse klassi või loobuvad mängimast. See nähe on aga paratamatu, sest üliõpilaskonna ja üliõpilaskorraldajate liikmeskonna alalise vaheldumise käivad käsikäes vahelduvad nähted ka spordielus.

Huvituseta pole jälgida üksikute klasside järgi tänavuste käsipalliesivõistluste tulemusi.

A klassi korvpallis tuli uueks meistriks „Korp. Frat. Liviensis“, kes tegelikult kaotas ühe võistluse „Korp. Frat. Esticale“, kuid hiljem protesti tõttu tunnistati võitjaks esimene, kuna viimasel oli kaasa mänginud eksmatrikuleeritud üliõpilane. Meister mängis koosseisus: Lentsius, Hagel, Härma, Püümets, Oja ja Troost ning võitis „EÜS Põhjalat“ — 47:6, „EÜS Liivikat“ — 50:32, „Korp. Frat. Aeternat“ — 29:20. Teiseks jäi „Korp. Frat. Estica“ 3 punktiga, kolmas „Korp. Frat. Aeterna“ — 2 punktiga, neljas „ÜS Liivika“ 1 punkt ja B klassi langes „EÜS Põhjala“, kes ei võitnud ühtki mängu.

A klassi võrkpallis tuli teistkordselt meistriks „ÜS Raimla“, koosseisus: Issak, Üts, Valla, Hanko, Sisask, Piilberg, võites „ÜS Liivikat“

— 2:0, „Korp. Frat. Esticat“ — 2:0, „Eesti Üliõpilaste Seltsi“ — 2:1 ja sai loobumisevõidu „Korp. Sakalalt“. Teiseks tuli „Eesti Üliõpilaste Selts“ — 3 punktiga, kolmas „Korp. Frat. Estica“ — 2 punktiga, neljas „ÜS Liivika“ — 1 punkt ja tagasi B klassi langes „Korp. Sakala“, kaotades kõik mängud.

Naiste A klassi võrkpallis tuli uueks meistriks „Korp. Filiae Patriae“, koosseisus: Laane-kõrb, Priidemann, Grönberg, Glück, Schönberg, Vahtra, võites „Korp. Indlat“ — 2:0 ja „Eesti Naisüliõpilaste Seltsi“ — 2:0. Teiseks tuli „Eesti Naisüliõpilaste Selts“ ja kolmandaks jäi „Korp. Indla“.

Naiste B klassi võrkpallis tuli meistriks pärast järelturniiri „Korp. Indla“ 3 punktiga, koosseisus: Tomingas, Kalbus, Kond, Uustalu, Maurer, Uula. Teiseks jäi „Korp. Filiae Patriae“ — 3 punktiga ja kolmandale kohale tuli „Eesti Naisüliõpilaste Selts“ — 3 punktiga, neljas oli „Vene Üliõpilaste Selts“ — 1 punktiga ja viimaseks jäi „Korp. Amicitia“ — 0 punktiga.

B klassi võrkpallis tuli uueks meistriks „EÜS Põhjala“, kes pääses seega edasi A klassi, teiseks jäi „Korp. Frat. Estica“, kes finaalis loobus „EÜS Põhjalale“, kolmandaks tuli „Korp. Frat. Liviensis“, neljandaks jäi „Korp. Rotalia“ ja viiendaks tuli „ÜS Liivika“. Teised langesid enne välja.

B klassi korvpallis tuli uueks meistriks „Eesti Üliõpilaste Selts“, koosseisus: Rünk, Uibopuu, Kess, Võsu ja Nõmmeots, võites finaalis „Korp. Rotaliat“ 51:26. Teiseks jäi „Korp. Rotalia“, kolmas oli „Korp. Vironia“, neljas „ÜS Liivika“ ja viies „Korp. Frat. Estica“.

Tänavuse hooaja lõpul jääb soovida kõigile tulevaseks hooajaks head tahet ründamiseks üliõpilasspordi hüvanguks!

A. O.

15. SELL-konverentsi töötulemusi

Konverentsi töö pidulikumas osas väärib esmajoonen mainimist SELL-Liidu põhikirjale allakirjutamine avaaktusel. Ametlikult võeti uus põhikirj kirjutamine vastu juba möödunud konverentsil Tartus (1937) ja ratifitseeriti ka hiljem üliõpilaskondade poolt. Seekordne allakirjutamine viiele originaaleksplarile toimus päämiselt

seks, et rõhutada uue põhikirja liidulepingulist iseloomu ja et tähistada juubeliarvulist XV SELL-konverentsi piduliku aktiga. Uue põhikirja iseloomustamiseks on sõna võetud juba XIV konverentsi ülevaates (Ül-leht nr. 6, 1937) ja siinkohal meenutame vast veelkord Liidu ülesandeid: SELL-maade lähendamise ja

vastastikkuse tundmaõppimise ja sõbraliku läbikäimise arendamine ning ühistunde süvendamine ja Liitu kuuluvate üliõpilaskondade ühine esindamine ja nende majanduslike ning vaimliste huvide kaitsmine rahvusvahelistes üliõpilaste organisatsioonides.

Uue põhikirja alusel, mis nüüd allakirjutamisega ka liidulepinguga jõustunud, võime ametlikult rääkida juba **SELL-Liidust**, kuna eelmine põhikiri (1924. a. Riias vastu võetud) kandis vaid „**SELL-üliõpilaskondade** perioodiliste konverentside põhikirja“ nimetust. **SELL-üliõpilaskondade** koostöö raking on püsinud 15 tegevusaasta kestel peajoontes muutmatuna ja esineb sellisena ka uues põhikirjas — ses mõttes võib „**SELL-Liidu**“ mõistele uues põhikirjas tegeliku töö seisukohalt vaid vormilist väärtust omistada. Kui me aga meenutame, et juba I **SELL-konverentsil** (1923) esitati Eesti Üliõpilaskonna poolt **SELL-Liidu** põhikirja projekt ja et hiljem V konverentsil (Tartus, 1927) tolleaegne **SELL-president** V. Gustainis (Leedu) samasisulise ettepaneku tegi — need mõlemad aga tagasi lükati, siis tohime küll liidu mõiste fikseerimisele ka sisulist kaalu anda. Peaks see juba olema ikkagi usalduse süvenemise tunnus, et varem hüljatud liidunimeline koostöö vorm, mis kohustuslikum ja kindlakoelise tundub, nüüd vähimagi kahtluseta pooldamist leidis.

SELL-Liidu presiidium järgnevas aastaks moodustati järgnevana:

President: Edmund Arnoldijs (Läti);
I abipresident: Juozas Linkevičius (Leedu);
II abipresident: Eero Manner (Soome);
sekretär: Rudolf Troost (Eesti);
abisekretär: Olgert Šteinbrik (Läti).

Möödunud konverentsi töökoosolekuist võttis osa 32 esindajat, Soomest — 6, Eestist — 7, Lätist — 8 ja Leedust — 11. Töö toimus nelja komisjoni raames, milledest I — üldkomisjon (organisatsiooniküsimused) — töötas E. Arnoldijs (Läti) juhtimisel, II komisjon — reisid ja suhtlemine — J. Zdanavičius'e (Leedu) juhtimisel, III komisjon — sport — O. Rytönen'i (Soome) juhtimisel ja IV komisjon — informatsioon ja üliõpilasajakirjandus H. Puusepa (Eesti) juhtimisel.

Konverentsi töötulemuste iseloomustamiseks kirjeldaksime alljärgnevalt mõningaid resolutsioone.

Eelolevast CIE-kongressist (augustis 1938, Glasgow's) peeti **SELL-maade** osavõttu kindlasti vajalikeks, kui kongressi päevakorras peaks esinema CIE statuutide muutmine. Juhul kui sel puhul ühelgi **SELL-maal** oma esindajaid saata ei peaks võimalik olema, otsustati saata **SELL-Liidu** esindaja, kelle osavõtukulud tasutakse ühiselt.

Uue alana oli konverentsil arutusel suvikursuste küsimus välisüliõpilastele, eriti **SELL-maade** üliõpilastele. Küsimus kerkis päevakorda alles kevadisel Keskbüroo istungil ja seetõttu ei suutnud üliõpilaskonnad vastavaid kavu ja väljavaateid veel küllaldasel mää-

ral selgitada. Arvatavasti toimuvad suvikursused **SELL-maades** vaheldamisi iga nelja aasta järele. Konverents tunnistas suvikursuste korraldamise tähtsaks ja vastavate eeltööde sooritamine jäeti üliõpilaskondade ja Keskbüroo hoolde.

Tunnistati vajalikeks **SELL-Liidule** ka idee-märgi soetamine, mille kavandite saamiseks otsustati võistlus korraldada.

Konverentsil võeti vastu veel **SELL-konverentside** ja Keskbüroo istungite kodukorrad kolmandal lugemisel, kinnitati Liidu ettevõtete kava eelolevaiks aastaks ja lahendati terve rida tehnilise laadiga küsimusi (aruanded eelarve jne.).

SELL-maade raudteedel hinnaalanduse saamise suhtes üksikreisijale välisüliõpilasile on vahepeal mõndagi saavutatud. Konstateeriti, et Eestis ja Leedus 50% hinnaalandust võimaldatakse. Nagu hiljem selgunud, saab ka Läti raudteedel 50%, ainult Soome suhtes ei ole senini veel kindlaid väljavaateid, kuigi Soome üliõpilaskondade Liit omalt poolt seks kõik teinud on. Hinnaalanduse saamise vahendina pooldatakse CIE kaarti, näit. Eesti suhtes ongi see teostunud, Läti ja Leedu suhtes veel kujunemisjärgus, kuna kaldutakse nõudma lisavormulaare. Soodustuste küsimuses peeti vajalikuks, et **SELL-maade** üliõpilased CIE-kaartidega teatrites, hotellides, kinodes, trammidel, bussides jne. samade soodustuste osaliseks saaks, mis omamaa üliõpilased.

Praktikantide- ja suvivahetuse suhtes **SELL-maade** vahel asus konverents seisukohale, et see ei ole toimunud soovitavas ulatuses ja et üliõpilaskondadel tuleks sellele küsimusele enam tähelepanu osutada.

Spordikomisjonis võeti vastu mitmeidki spordistatutide täiendusi ja parandusi, nagu **SELL-võistlustest** stardiõiguslike meldimiskord, **SELL-võistluste** protokollimise kord, talimängude meestele 4×5 km asemel 4×10 km. Otsustati hakata korraldama ka **SELL-korrespondents** laskevõistlusi väikekalibrilistest püssidest (lamav asend 50 m — 40 lasku). Korrespondentslaskevõistlused korraldatakse nädal aega enne **SELL'i** suvispordi võistlusi. Iga maad esindab viieliikmeline meeskond, kelledest kolme parema tulemused arvestatakse.

XIII **SELL-i** kergejõustiku võistlused otsustati korraldada Tartus võimalikult 1. ja 2. oktoobril s. a. **SELL-i** talimänge 1939. a. ei korraldada, kuna sel aastal CIE talimängud aset leiavad.

III **SELL-i** maleturniir otsustati korraldada Helsingis aga 1939. a. veebruari lõpul või märtsi algul.

Informatsiooni- ja pressekomisjonis oli pikemalt kõne all **SELL-üliõpilaskondade** (resp. üliõpilasorganisatsioonide raamatukogude) täiendamise aktsioon naabermaid tutvustavate teostega. Esialgu otsustati koostada kõigi **SELL-maade** üliõpilaskondlikes raamatukogudes leiduvate sellesisuliste oma- kui ka võor-

keelsete raamatute nimestikud ja need saata Keskbüroole.

SELL-Liidu järgneva väljaandena tuleks teostamiseks SELL-käsiraamat, kuna 1930. aastal ilmunud vastav informatsiooniteos „SELL-Hochschulen und Studentenschaften“ andmestikult juba vananenud on.

Käesoleval aastal ilmuks SELL-i spordialbum, siis võiks käsiraamatu kirjastamisele mõelda vast alles 1939. või 1940. aastal. Konverentsi poolt määrati 15. oktoober s. a. tähtajaks, mil üliõpilaskonnad oma soovid käsiraamatu suhtes peavad esitama Keskbüroole (sisukord, ulatus jne.).
Ed. S.

Esinduse koosolek 17. mail k. a.

Tartu Üliõpilaskonna Esindus tuli sel semestril viimaseks koosolekuks kokku üliõpilaskonna kuraatori kutusel teisipäeval, 17. mail s. a. Koosolekust võtsid osa ksv. ksv. E. Jürgenson, A. Jaik, J. Seeru, Asta Suit, A. Lainvee, N. Lõhmus, R. Palis, G. Tofer, K. Kuusk, V. Hargla, N. Mürk, A. Kosesson, E. Volke, R. Troost, D. Pereplečikov, A. Pukk, H. Leesment, N. Sulg, O. Flaur, H. Öunapuu, J. Laikoja, A. Meil, H. Suursööt, R. Avasalu, Salme Laats, V. Grünthal. Eesti üliõpilasuühingute esindajaina viibisid koosolekul V. Minneste (EÜÜ) ja M. Raidla (Ümera).

Esimees ksv. E. Jürgenson avab koosoleku k. ¼21 ja konstateerib kvoorumi olemasolu, kuna kohal on 26 hääleõigusega liiget 37 liikmest. Edasi teatab esimees 17 esinduse liikme lahkumisest Esindusest. Kõik lahkunud kuuluvad üliõpilasseltsidesse.

Lahkunud esindajate asemele on „E. Ü. S. Põhjala“ saatnud uuteks esindajaiks endised lahkunud esindajad ksv. ksv. A. Pukk ja R. Avasalu, ning „E. Ü. S. Raimla“ ksv. J. Seeru. Kõik nad viibivad ka Esinduse koosolekul.

Esimees teatab päevakorra:

1. Täiendavaid valimisi.
2. Juhatuse otsuste kinnitamisi.
3. Läbirääkimisi.

Päevakorra kohta mingeid soovet ei avaldata. Asutakse kohe 1. päevakorra punkti juurde. Esimees palub ajutiselt võtta Esinduse sekretäri ülesanded endale senisel üliõpilaskonna 1. abisekretäril ksv. V. Minneste'l, kes asub protokollima.

Täiendavalt valimisel valitakse: üliõpilaskonna 1. abiesimeheks **J. Laikoja** („Korp. Estica“), poolt 22 h., 1 sedel antud tühjalt, sekretäriks **H. Leesment** („Korp. Rotalia“), poolt 22 h., 1 sedel tühi, esimeseks abisekretäriks **A. Lainvee** („Korp. Vironia“), 22 h. poolt, 1 sedel tühi, 2. abisekretäriks **Salme Laats** („Korp. Amicitia“), 22 h. poolt, 1 sedel tühi, abilaekuriiks **N. Sulg**, 23 h. poolt.

Valimisist ei võtnud osa „EÜS Raimla“ ja „EÜS Põhjala“ esindajad, kes sellest teatasid enne hääletamisele asumist.

Edasisil valimisel valiti: Kehalise kasvatuse toimkonna juhatajaks **H. Lentsius**, tervishoiu toimkonna juhatajaks **H. Vilberg**, lugemislaua toimkonna juhatajaks **L. Üllaste**.

Üldtoimkonna liikmeks valiti **H. Suursööt**, kultuurtoimkonna liikmeks **Ants Kukk**, välisloimkonna liikmeiks **R. Palis** ja **G. Tofer**.

Revisjoni toimkonda valiti **L. Tiik** ja **L. Otti**, lugemislaua toimkonda **O. Flaur** ja „Üliõpilaslehe“ toimkonda **E. Volke**, ning kehalise kasvat. toimk. liikmeks **Helene Tomingas**.

Üliõpilaskonna majandusjuhatajaks valiti senine juhataja **H. Suursööt** („Korp. Rotalia“).

Valimiste järele asub sekretäri kohale ksv. **H. Leesment**.

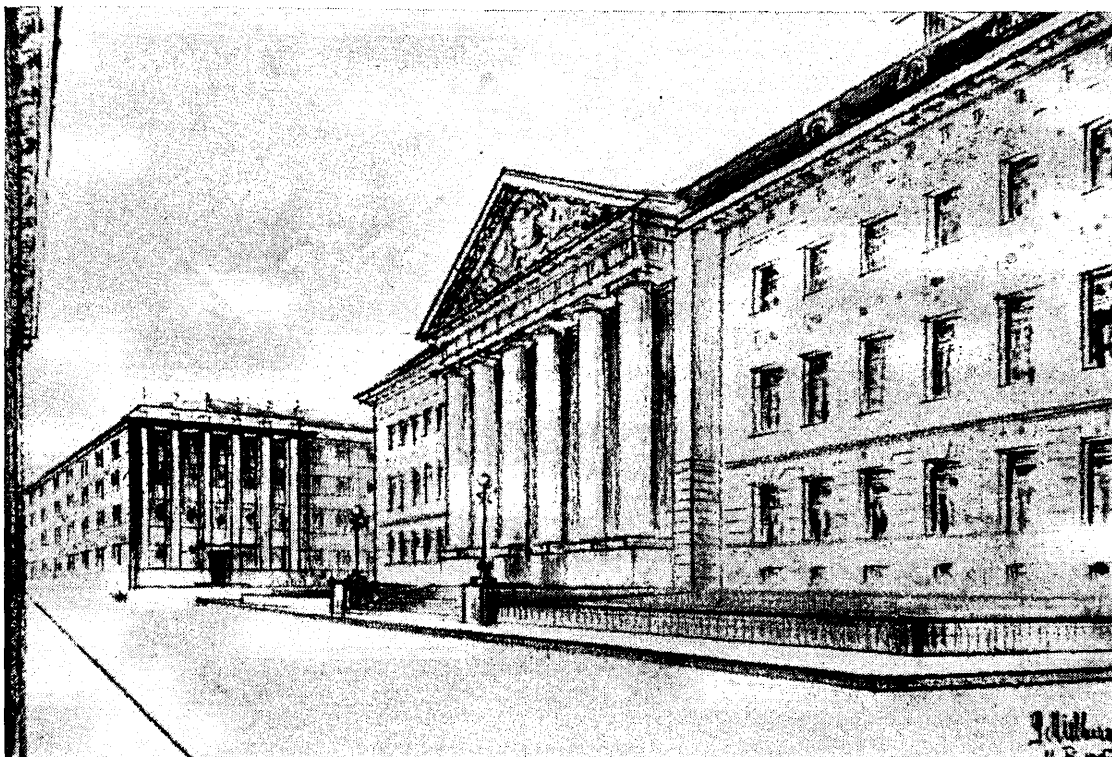
Järgneb juhatus otsuste kinnitamine. Enne selle päevakorra punkti juurde asumist tehakse koosolekule vaheaeg, et vastvalitud juhatus mõningate küsimuste üle jõuaks võtta seisukohta.

Koosoleku jätkudes otsustatakse kinnitada täiendatud juhatus koosoleku esimesed otsused: 1) Andaja üliõpilasuühinguile lepingu alusel 75 krooni toetuslaenu; 2) Tunnistada lõpetatuks ülikoolide seaduse muutmise sooviavalduse arutamine ja lõpetada sellega seoses olevate juhatus otsuste rakendamine.

Juhatus varemast otsusist kinnitatakse 11. apr. otsused: 1) valida delegaatideks 15. SELL-i konverentsile ksv. ksv. E. Jürgenson, H. Sein, N. Mürk, H. Suursööt ja H. Puusepp, 2) teha majandusjuhatajale ülesandeks selgitada üliõpilaskonna kapitali Akadeemilisele Kooperatiivile kasutamiseks andmise lepingu senist täitmist ja üliõpilaskonna praegust vahetada Akad. Kooperatiiviga ning teha sellest ülevaatlik ettekanne üliõpilaskonna juhatusle; 3) jätta korraldamata sel kevadel üliõpilaskonna traditsiooniline maiball, kuna see end majanduslikult ei tasu; 4) kinnitada üliõpilasuühinguile EÜÜ'le, Ümera'le ja Eesti Naisüliõpilasuühinguile antava toetuslaenu tingimused, mille järgi ühingud saavad kogusummas laenu 1000 kr. protsentideta 10 aastaks, tasudes sellest iga aasta 100 krooni.

Juhatus 22. aprilli otsusena kinnitatakse ksv. E. Jürgenson'i volitamine alla kirjutama Tartu üliõpilaskonna poolt SELL-i statuudi põhikirjale.

Juhatus 7. apr. otsus, et üliõpilasuühing Ümera värvid ei ühtu ühegi teise olemasoleva üliõpilasorganisatsiooni värviga kinnitatakse täiendusega: „Enne ülikooli valitsusele arvamuse esitamist otsustatakse ära kuulata Tallinna tehnikaülikooli üliõpilaskonna arvamuse.“

Tartu Ülikooli peahoone uue projekti järgi. Tagaplaanil on näha ehitatava instituutide hoone esinurk.

Ülikoolile ehitatakse instituutide hoone

Õppetöö edukuse tõstmiseks ja üliõpilaste töötingimuste parandamiseks on Tartu ülikoolis võetud ette viimasel ajal rohkesti õppekavade täiendamisi ja uuendamisi. Nüüd on ses suhtes samme hakatud astuma ka ülikooli õppeasutiste, laboratooriumide ja katsekodade suurejoonelisemaks moderniseerimiseks. Ühtlasi on võetud omaks ühtekoondamise põhimõte, mis seisab selles, et senised ühe teaduskonna laialipaisatud õppeasutised tahetakse koondata võimalikult ühte rajooni ja luua seega teatud teaduskonna õppeasutiste komplekti. Säärasel ühte gruppi koondamisel on palju häid omadusi, kuna sellega on eriti palju säästetud üliõpilaste aega, kuna senise olukorra juures läheb rohkesti aega kaduma ühe õppeasutise juurest teise juurde minekuks, jne.

Esmajoones hakatakse seda printsiipi kasutama arstiteaduskonna juures. Juba kauemat aega on päevakorras olnud moodsa arstiteaduskonna instituutide hoone ehitamine, nüüd on sellele veel lisandunud teisi täiendusi. Uue moodsa instituutide hoone jaoks leiti sobiv plats ülikooli peahoone kõrval, mis ühtlasi altaks tõsta ülikooli peahoone ilmet esinduslikumaks. Samuti on kavatsusel põllumajandusteaduskonna õppe-

asutiste koondamine Raadile ja loomaarstiteaduskonna instituutide koondamine Vene tänavale.

Peale õppeasutiste ajakohasemaks muutmise on elavalt päevakorda kerkinud ka ülikooli peahoone ümbruse väljaehitamine ja moderniseerimine. Ülikooli peahoone ümbruse väljaehituse töid alatakse Gustav Adolfi tänava ja Ülikooli tän. ääres asuvast kvartaalist ja pärast selle lõplikku valmimist siirdutakse võimalust mööda teiste eelpoolmainitud ehitiste püstitamisele ja platside planeerimisele.

Kuna juba mõne nädala pärast asutakse uue instituudi hoone püstitamisele ülikooli peahoone kõrvale, siis andsid mainitud ehituse kohta ajakirjanduse esindajatele lähemat seletust ülikooli prorektor prof. E. K a n t ja ülikooli majandusdirektor E. V e l d e m a n n, kes puudutasid ka kavandeid, mis on koostatud ülikooli peahoone ümbruse planeerimise ja ehitamise kohta pikema tuleviku tarvis.

Lähemal ajal asub ülikooli valitsus uue ühise instituutide hoone ehitamisele ülikooli peahoone kõrvale polikliinikute, Gustav Adolfi tän. 14 ja 16 asuvatele kruntidele, seal asuvate vanade hoonete asemele. Uues instituutide hoones leiavad ruumi järgmised arsti-, ma-

temaatika-loodusteaduskonna ja majandusteaduskonna asutised: rakendusfarmaatsia-, farmatseutilise keemia-, farmakognosia-, keemia-, kaubateaduse-, füüsika- ja matemaatikainstituut. Kuna uus instituutide-hoone tuleb ülikooli peahoone kõrvale, siis ei ole arhitektooniliselt soovitav ega lubatav ehitada seda kõrgemaks kui peahoone, sest vastasel korral ülikooli peahoone kaotaks domineeriva ja keske mõju.

Hoone ehitatakse osalt kolme-, osalt neljakordne, olenevalt maapinna kallakusest, ühes keldri- resp. sokli-korraga, kusjuures karniisi kõrgus ei ületa peahoone karniisi kõrgust. Välimuselt uus instituutide hoone ehitatakse klassikalikus stiilis, kooskõlas ülikooli peahoonega. Uue hoone ehitamiseks lammutatakse ning ehitatakse ümber kõik nimetatud krundil asuvad vanad ehitised. Hoone ehitamine sünnib kahes järgus 3—4 a. jooksul, kusjuures käesoleval aastal ehitatakse hoone tiib vastu Toomimäe, nimelt osa, kuhu paigutatakse kolm rohuteaduse-instituuti. Selle osa valmimise järel tuleb ehitamisele hoone ülejäänud osa, kus hoone keskusse vastu ülikooli peahoone gruppi on ette nähtud ruumid füüsikainstituudile ja tiivas ülikooli tänaval on ette nähtud ruumid keemia-, kaubandusteaduse- ja matemaatikainstituudile. Kogu hoone ehitatav pindala on 2680 ruutmeetrit ja mahult ca 44.000 kuupmeetrit.

Hoone läheb maksma umbes 900.000 kr. Koos uue instituutide hoone projektimisega ja asendi planeerimisega on koostatud kavandidid kogu ülikooli peahoone ümbruse planeerimise ja ehitamise kohta pikema tuleviku jaoks, et anda ülikooli peahoone grupile ja seda ümbritsevale väljakuile tervikuline, stiiliühtlane ning esinduslikult mõjuv üldilme. Edaspidi on kavatsus ümberkujundada ühiseks saraks ka ülikooli peahoone sissekäigust paremal pool asuv üliõpilasmaja ja P. Põllu tänaval asuvad ülikooli hooned. Samuti on ette nähtud hoone ees oleva väljaku avardamine ning peahoone taga, vastu Toomimäe nõlvakut asuva majaderühma ümberkorraldamine, ühendades peahoone grupi ja väljakuid Toomimäe puestikuga.

Käesoleval aastal ehitamisele tulev uue instituutide hoone osa moodustab alguse ülikooli peahoone ümbruse planeerimise ja ehitamise kava teostamisest. Samuti on valmimas kogu ülikooli asutiste väljaarendamise kava, mis lõplikult viimistletakse arvatavasti sügiseks. See kava näeb üksikasjaliselt ette kogu ülikooli vajadused ja nende täitmise järjestuse ruumide väljaarendamise alal lähema ja kaugema tuleviku peale. Kava järgi koondatakse ülikooli asutised võimalikult teaduskondade viisi, nõnda et oleks võimalik kasutada ühiseid ruume, kuuldesaale, raamatukogusid, aparatuure jne., milline asjaolu võimaldaks suuremaid säästusid kulude alal. Ühtlasi soodustaks ja kergendaks see ka üliõpilastel osavõttu loenguist ja praktilistest tööddest. Seega moodustab ülikooli peahoone ümbruse väljaarendamise kava ja uus instituutide hoone ülikooli kõrvale ainult ühe lüli üldisest ülikooli väljaarendamise kavast.

Ülikooli ümbruse korraldamise ja uue instituutide hoone vastavad kavad on koostatud arhitektide H. Sultson'i ja P. Mielberg'i poolt koos ülikooli majandusdirektori E. Veldemanni'ga, kusjuures ülikooli rektor ja valitsus on kogu asjakäiguga algusest peale pidevalt kontaktis olnud.

Ülikooli peahoone ümbruse planeerimise ja ehitamise kavad on peale ülikooli valitsuse heaks kiidetud ka Tartu linnavalitsuse ja Rahvusliku Ehituskomitee poolt.

Tartu ülikooli asutiste väljaarendamise kava teostamine eeldab muidugi riigilt sellekohaste toetussummade saamist, nõudes samal ajal ka ülikoolilt endalt varalisi pingutusi. Uue instituutide hoone püstitamine ongi juba leidnud kõigiti heatahtlikku suhtumist riigivõimude poolt. Silmas on peetud ka asjaolu, et see peale ülikooli vajaduste rahuldamise aitab ka tunduvalt kaasa Tartu linna südame ajakohasele ümberkorraldamisele ja linna keskusele esinduslikuma ilme andmisele.

TEHNIKAÜLIKOOI

TALLINNA ÜLIÕPILASTELE ÜHISELAMU.

Tehnikaülikool oma asukoha tõttu Koplis, kus pole küllaldaselt üksikisikuile väljaüritavaid möbleeritud tube, valmistab üliõpilasile sel alal mõningaid raskusi. Linnas elamise korral toob lisakulusid trammivi või omnibusesõit, mis ühtlasi nõuab ka ajakulu. Et selgitada üliõpilaste ühiselamu tarvidust Koplis, korraldati mõeldunud semestri kestes üliõpilaste hulgas vastav ankeet. An-

keet korraldati ja viidi läbi tehnikaülikooli prorektori prof. V. P a a v e l i algatusel.

Ankeedi tulemusist selgus muuseas, et 43% üliõpilasist elab allüürnikena möbleeritud tubades. Ülejäänud osa elab kas vanemate või sugulaste juures. Täiesti iseseisvana elab oma korterites 13% üliõpilasi. Neist arvudest ühtlasi järel-dub, et ligi 50% tehnikaülikooli üliõpilasi on Tallinna päritoluga.

Üritubades elavad üliõpilased on eelistanud Kopli ja Graniidi tänava

rajooni. See on seletatav tarvidusega lühema teekonna järele Kopli trammini, et seega säästa aega.

Tubade üürihind, mida maksavad üliõpilased, kõigub 2 kroonist kuni 35 kroonini. Keskmise üürihind on aga 13,6 kr.

Üldiselt on toad väikesed. Alla 12-ruutmeetrilise põrandapinnaga tubades elab 50% üliõpilasi.

Kogutud andmete üksikasjalise läbitöötamise järele selgub, kui võrd vajalik ning mis määral leiaks kasutamist kavatsetav üliõpilaste ühiselamu.

PROF. J. KOPVILLEM

viibis 28. maist kuni 2. juunini Rootsis. Rootsis prof. J. Kopvillem tutvus huvialuste küsimustega.

REKTORI ASETAITJAD SUVEKUUDEL.

Suvekuudel täidab rektori kohustusi alates 28. maist kuni 15. juulini prorektor prof. V. P a a v e l ning 15. juulist — 31. juulini prof. O. M a r t i n.

TEHNIKAÜLIÖPILASTE PRAKTIKAVÕIMALUSI TSEHHOSLOVAKKIAS.

Tehnikaüliõpilaskonna esindaja V. Asav võttis osa Bratislavas Tšehhi üliõpilaskonna korraldusel peetud rahvusvahelisest tehnikauliõpilaste kongressist.

Tšehhi üliõpilaskonnaga loodud kokkuleppe kohaselt toimub edaspidiselt praktikantide vahetus mõlema maa üliõpilaste vahel. Sel suvel võimaldub kahel eesti üliõpilasel praktiseerida Tšehhis masinaehituse alal. Kaks tšehhi üliõpilast aga saavad Eestis praktikandikohad ehitustööde juures.

Kongressist osavõtjale korraldati pikem ringreis, mille kestes tutvuti paljude Tšehhoslovakkia linnade tööstustega ning vaatamisväärsustega. Ringreis kestis ligi kaks nädalat.

REKTOR P. KOGERMANN VALISMAALE.

Tehnikaülikooli rektorile prof. P. Kogermannile saabus Saksa Ida-Euroopa teaduslikult seltsilt kutse esineda Berliinis loenguga. Oma loengus prof. P. Kogermann andis ülevaate Eesti maapõuevarade ning looduslike energiaallikate kohta.

Berliinist prof. P. Kogermann sõitis üle Prantsusmaale edasi Inglismaale, üldse jäädes välismaale kuni 29. juunini.

ÜLIÖPILANE LINNAINSENERI ASETAITJAKS.

Insener R. Riipsi lahkumisest saadik Petseri linnainseneri kohalt seisab linnainseneri koht kauemat aega vakantsena. Suviseks ehitushooajaks palgati linna ehitustööde juhatajaks ja linnainseneri asetäitjaks Tallinna tehnikaulikooli viimase kursuse üliõpilane N. P a l o v e e r, kes varemalt lõpetanud Tartu ülikooli matemaatika-loodusteaduskonna.

TALLINNA ÜLIÖPILASKONNA MURDMAAJOOKS.

Tallinna üliõpilaskonna murdmaajooks toimus 3- ja 5-km distantsil Hiul. Pikema maa võitis Karin („Korp. Tehnola“) ajaga 19.54.6. Teiseks tuli Hint („ÜS Liivika“) 20.19.0. Kolmas oli Dobrohotov (orgimatu), 4. Juurmaa („Korp. Teh-

nola“). Lühema distantsi tagajärgi: 1. Talgre („ÜS Liivika“) 10.21,0; 2. Lipp („ÜS Liivika“) 10.34,8; 3. Vanasööt („Korp. Tehnola“); 4. Voog („Korp. Tehnola“). Üliõpilaskonventidest tuli üldvõitjaks „Korp. Tehnola“, kuna teiseks jäi „ÜS Liivika“. „Korp. Tehnola“ ühtlasi võitis Tehnikaülikooli kehalise kasvatusõpetaja A. Kolmpere poolt välja pandud väärtusliku rändauhinna.

TALLINNA ÜLIÖPILASKONNALE ANNETATI NELI TÄPSUSPÜSSI

Tallinna üliõpilaskonna laskurklubi sai kolm arsenali väiksekalibrilist täpsuspüssi, mis on Tallinna üliõpilaskonnale annetatud sõjavägede ülemjuhataja kindral J. Laidoneri, sõjaministri kindral P. Lille ja kol. J. Siiri poolt laskespordi arendamiseks üliõpilaste hulgas. Kokku on laskurklubil neli täpsuspüssi, kuna juba varem tegi üliõpilastele samasuguse kingi k.-ü. „Päevaleht“.

„KORP. VAINLA“ TALL. ÜLIÖPILASKONNA VÖRKBALLIMEISTER.

Tallinna Üliõpilaskonna käsipalliturniiri finaalmäng võrkpallis peeti „Korp. Väinla“ ja „ÜS Liivika“ vahel. Esimene game läks ülekaalukalt 15:3 „Korp. Väinla“le. Teisel game'il kujunes võistlus tasavägiseks. Võitis „Korp. Väinla“ tulemusena 18:16 ning kogu mängu 2:0, tulles seega Tallinna üliõpilaskonna meistriks võrkpallis. Meistermeeskonna koosseis: Vesilind (kapten), R o e s, N õ g e s, U i g a, T õ n s o ja K o p p e l. Teisele kohale tuli „ÜS Liivika“, kuna kolmandaks jäi „Korp. Sakala“. Üldse võttis võrkpallis võistlusest osa 11 meeskonda.

EKSMATRIKULEERIMISI.

Tehnikaülikooli valitsuse otsuse kohaselt on eksmatrikuleeritud 52 üliõpilast õppemaksu mittetasumise pärast ning 14 üliõpilast oma soovil. Üldse on tehnikaülikoolis umb. 500 üliõpilast.

UUSI PROFESSOREID TEHNIKAÜLIKOOLE.

Tallinna tehnikaülikooli nõukogu valis mehaanilise tehnoloogia õpetoolile erakorraliseks professoriks dr. ins. Karl V ö h r m a n n i, arvates 1. jaan. 1939. a.

Mäeinsener Artur L i n h o l m valiti 4 aastaks mäetööde professorile adjunkt-professori kohustetäitjaks.

Mäeinsener J. K a r k valiti prak-

tilise geoloogia professorile isiklikuks korraliseks professoriks. Ühtlasi otsustas nõukogu paluda Vabariigi Valitsust, et tehnikaülikooli keemia- ja mäeteaduskonnas asutatakse J. Karki-nimeline isiklik korraline professor.

Kõik kolm valitud kinnitati Vabariigi Valitsuse poolt.

Riikliku katsekoja direktoriks valiti edasi 2 aastaks prof. O. M a d d i s o n.

TEHNIKAÜLIKOOLE LASKURMEISTRID.

Tallinna Üliõpilaskonna laskurklubi poolt korraldatud üliõpilaskonna meistervõistluse tulemused laskmises olid alljärgnevad: Meistrite klassis lasti 50 m distantsilt kolmest asendist kokku 60 lasku. 1. E. Poola („Korp. Frat. Livienisis“) 574 silma (197+192+185, vastavalt: lamades, põlvelt ja püsti), 2. O. Lellep (orgimata) 569 s. (198+191+180), 3. B. Ranne („Korp. Ugala“) 554 s. Laskurite klassis oli samade tingimuste juures 30 lasku. Selles klassis võttis osa ka naisüliõpilane prl. N. T a l l o, kes saavutas täiesti rahuldava tulemuse 248 silmaga (96+81+71), jäädes meeskaasvõitlejate järele 6. kohale. Klassi paremad: 1. Feierbach („Korp. Vironia“) 274 s. (98+90+86), 2. S. Poola („Korp. Sakala“) 256 s., 3. Saare („Korp. Väinla“) 256 s. „Korp. Vironia“ vil.-kogu rändauhinna võitis sama konvendi esindaja O. Lellep.

TEHNIKAÜLIKOOLE VÕETAKSE 110 UUT ÜLIÖPILAST.

Haridusministeeriumi vastava määruse kohaselt võetakse sügisel tehnikaülikooli uusi õpilasi vastu ainult sisseastumiseksamitega. Kui soovijaid on kindlaksmääratud üliõpilaste arvust rohkem, siis toimub eksam ühtlasi võistluseksamina. Eksamid korraldatakse eesti keeles ja matemaatikas. Eesti keelt nõutakse kõigilt ühisel alusel ning ühises ulatuses.

Üldse võetakse tehnikaülikooli 110 uut üliõpilast. Üliõpilaste arv on määratud kindlaks ka teaduskon-

dade peale. Ehitus- ja mehaanika-teaduskonda võetakse 60 üliõpilast, neist kummalegi alale pääseb 30 üliõpilast. Uusi keemia-üliõpilasi võetakse vastu samuti 30. Keemiataaduskonna juurde ellu kutsutud mäeosakonda, mis algab tegevust sügisel, võetakse 20 üliõpilast.

1. MAI TALLINNAS.

Tallinna Üliõpilaskond korraldas 30. aprillil rongkäigu Kopli Rahvamaja eest Tehnikaülikooli hoone ette. Rongkäik alustas liikumist kell ½2 p. Selles liikus kaasa üle paarisaja üliõpilase, et viia tervitusi rektorile ja õppejõududele. Rongkäigud olid esindatud kõik konvendid.

Ülikoolihoone ees võttis rongkäigu vastu ülikooli rektor prof. K o g e r m a n n ühes prorektori prof. Paaveli ja kuraatori prof. Reinvaldiga. Rongkäik rivistus hoone ette ja Tallinna Tehnikaülikooli üliõpilaskonna nimel tervitas Üliõpilaskonna abiesimees L e e t m a a, kelle kõne järele lauldi „Vivat academia“ ja „Vivat et republica“.

Rektor vastas soojade sõnadega, soovides üliõpilaskonnale kevadpüha saabudes õnne ja jõudu jätkuvaks tööks. Rektori kõne järele lauldi ühiselt hümmi. Rongkäik alustas jälle liikumist ja rektori, prorektori ja kuraatori eesotsas sammudes mindi tagasi rahvamaja juurde. Mai pidulikkused jätkusid õhtul konven-

tides, kus külalistena viibisid ka rektor, prorektor ja kuraator.

31 TEHNIKAÜLIÕPILAST SUVEKS VÄLISMAALE

Tehnikaülikooli üliõpilaskonnal on avanenud võimalus muretseda välismaiseid praktikakohti 31 üliõpilasele. Neist läheb Poola 20 üiõp., Ungarisse 10 üliõp. ja Soome 1 üliõp. Poolas saavad meie üliõpilased koh-tadele Varssavis ja mujal peamiselt raudteetehastesse, kusjuures praktika-aaeg kestab kaks kuud. Praktika-aja eest maksetakse tasu, mis ulatub 150—200 kroonini. Raudteesõit 2. klassis on Poola piirides prii. Samasuguseid soodustusi saavad meie üliõpilased ka Ungaris ja Soomes.

Mainitud maadest saabub Eestisse kokku samuti 31 üliõpilast, kes paigutatakse mitmeisse tööstusisse ning ehitusettevõtteisse. Välismaa üliõpilased saavad meil töötasu keskmiselt 80 kr. kuus.

TEHNIKAÜLIÕPILASE LEIUTUS.

9. juunil demonstreeris noor tehnikaülikooli üliõpilane Jakob R u u d e r asjatundjale oma leiutust — a u t o m a a t s e t p ö ö r d s i l d a. Leiutus, mille praktiliseks eksplua-terimiseks näivad trammi ja raudtee alal olevat suured väljavaated, leidis asjatundjate poolt täiel määral tunnustust. Kokkuleppe saamisel leiduriga Tallinna linna trammi-

osakond kavatseb uut leiutust Tallinnas võtta juba ligemal ajal kasutamisele.

„ÜS. LIIVIKA“ TALLINNA ÜLIÕPILASKONNA KORVPALLI-MEISTER.

Tallinna Üliõpilaskonna käsipalliturniiri korvpalli lõpumängus „ÜS Liivika“ võitis „Korp. Vironia“.

Esimese poolaja võitis „Korp. Vironia“ tagajärjega 15:12. Teise poolaja jooksul tegi „ÜS Liivika“ vahe tasa ja saavutas lõpuks pare-muse, võites kogu mängu 22:20, tulles ühtlasi üliõpilaskonna meistriks korvpallis. „ÜS Liivika“ võitis turniiri ühegi kaotuseta. Võitja meeskonna koosseis: J o o s t i (kapten), Kiviselg, Talgre, Öpik ja Hint.

Teiseks tuli „Korp. Vironia“ ning kolmandaks „Korp. Väinla“.

TEHNIKAÜLIKOOILE 30.000-KROONINE TOETUSKAPITAL.

Eesti Tehnikalise Järelevalve Seltsi likvideerumise puhul on seltsi tegevusest järelejäänud kapitalist määratud Tehnikaülikooli valdusse 30.000 kr. suurune summa. See summa jääb alusvaraks tehnikalise järelevalve seltsi nimelisele sihtkapitalile Tehnikaülikooli juures. Mainitud sihtkapital on mõeldud tehnikaliste teaduste uurimistööde soodustamiseks.

ÜLIKOOILI LÕPETASID:

Filosoofiateaduskonnas — Linda Ploompuu, Helene Veskimäe, Osvald Kerem, Agu Põld, Magdalene Arro, Aino Järvesoo, Elga Kanter (c. l.), Helgi Köpp, Felita Viikna (c. l.), Valentin Heinrich Annus (c. l.), Emillie Jürgenson, Harda Koiva, Lei-

da Liblik, Rüdiger Nocks, Niina Valkevits (c. l.).

Mat.-loodusteaduskonnas — Niina Kostin (c. l.), Pärja Inari, Endel Varep (c. l.).

Põllumajandusteaduskonna metsaosakonnas — Olaf Aule, Pavel Is-sakov, Leo Kaseoru, Edgar Keevalik, Hellmuth Verner

Kolk, Hilda Madisson, Aksel Mägiste, Johannes Oinus, Kaarel Piirlaid, Feliks Soome, Maurus Vahtrik, Hilda Vatter, Elmar Voitk, Leonid Yllõ.

Loomaarsti-teaduskonnas — Valdar Parve, Eduard Remmel, Eduard Riivik, Otto Tamm, Verner Gerhard Kirsiväli, Elmar

Leis, Robert Leis, Elvi Põimu, Rudolf Puusepp.

Põllumajanduskonna metsaosakonnas — Teodor Krigul, Johannes Maiste.

Majandusteaduskonnas — Jutta Gross, Erich Kvell, Leida Feldt, Artur Grossvald, Arvo Horm, Maksim Jakobson, Leida Kontkar, Tamara Kord, Valter-Aleksander Künnapuu, Leo Kuus, Eduard Leetna, Leo Ostrat, Ene Rava, Voldemar Reinok, Heitti-Otto Roos, Öie Taal, Uno Toovere, Hugo Toppi, Eduard Veri.

Usuteaduskonnas — Johannes Maide, Aleksander Jürisson,

Burchard Lieberg, Elmar Pergelbaum, Voldemar Takel.

Õigusteaduskonnas — Leopold Ernits, Leonhard Kull, Oivo Lahet, Osvald Leppind, Aleksander Loothing (c. l.), Erni Soomet, Kristjan Luts, Effi Jõesaar, Juhan Kuben, Konstantin Kärk, Julius Niinemets, Heldur Tõnisson (c. l.), Teodor Agur, Artemi Koemets, Vsevolod Gubin, Jüri Hellat, Harry Kalling, Elias (Ilja) Kasak, Otto Kõresaar, Harry Kulasalu, Juhan Marras, Ants Mürk (c. l.), Valentin Palk (c. l.), Hillar Aleksander Randalu (c. l.), Harry Rätsep, Richard Sarniit, Gottlieb Sillam, Herbert Talts, Salme Urm, Hugo Au-

gust Veem, Osvald Leopold Viirsoo.

Arstiteaduskonnas — Johannes Braun, Schmucl (Mulla) Chaitov (c. l.), Hellmut Kaegeler, Ilmar Otto Kalev Kiesel, Erik Artur Klement, Tamara Laurentius, Karl Oja, Leo Edgar Oras, Aime Paldrok, Voldemar Priks (c. l.), Salme Puhk (c. l.), Helmut Rosenberg, Juhan Savisaar, Elmar Leonhard Siirde, Johannes Sprenk, Anna Usai.

Arstiteaduskonna farmaatsia-osa-konnas — Floreida Amos, Albert Ehrlich, Richard Arthur Eichfuss, Alma Elbing, Boris Hoepfner, Irene Krastin, Richard Kuuse, Eduard Ments, Endel Ots, Valter Limberg.

Ametist vabastati

omal palvel Vaimu- ja närvihaiguste kliniku vanem assistent A. Viidik.

Diploomitud edasiõppijaks

kaubandusõiguse alal kinnitati Heldur Tõnisson; diplomitud edasiõppijaks olemise aega pikendati Paavo Kuk's'ile.

Ülikooli Valitsus otsustas

asutada noorema abiõppejõu kohad vastavate teaduskondade ettepanekul — tegeliku usuteaduse alal, Eestimaa õiguse ajaloo alal, farmakoloogia alal ja matemaatika alal.

Mag. taeol.

astme omandas Edmund Laansalu (magistritöö: „Uuemad voolud usuõpetuses — kirjeldus ja hinnang“).

Tartu Ülikooli esindajaks

Geodeetilisse Komiteesse valiti prof. L. Rinne.

Diploomitud edasiõppijateks

kinnitati: Arnold Annus haldusõiguse ja -protsessi alal; mag. phil. Hugo Rebane Eesti ja naabermaade ajaloo alal.

Tartu ülikooli Saksa Üliõpilasühing tunnustati liikvideerumks.

Ülikooli Valitsus määras

toetusi „Vilistlaste Kapitalist“ teaduslikuks otstarbeks kuuele õppejõule kokku 1300 krooni suuruses.

Naistekliiniku noor. assistent

dr. med. A. Tamm kinnitati edasi ametisse.

Zoologia Inst. van. ass. dr. J. Aul on ajutiselt vabastatud ametikohustest välismaa stipendiaadiks määramise puhul. Selleks ajaks on Zoologia Inst. aj. abijõududeks kinnitatud senised assistendid H. Kauri, J. Lepiksaar ja uena A. Jüris.

Ülikooli juures

on loodud järgmised nooremate abiõppejõudude kohad:

1) Usuteaduskonnas — tegeliku usuteaduse alal,

2) Arstiteaduskonnas — farmakoloogia alal,

3) Matem.-loodusteaduskonnas — matemaatika alal,

4) Õigusteaduskonnas — Eestimaa õiguse ajaloo alal.

Esimesed kaks kohta on vabaks kuulutatud. Sooviavaldused ühes

elulookirjelduse, haridustunnistuse ja teaduslikkude töödega tulevad esitada Usu-, resp. Arstiteaduskonda hiljemalt 1. sept. s. a.

Mag. phil.

kraadi vääriliseks tunnistati: Aleksander A spel (magistritöö: „Le Caractère expressif de la syntaxe de Jules Romains étudié dans „Les Copains“); Gertrud Vestermann (magistritöö: Dichtung und Wahrheit in Alexis' Romanen „Ruhe ist die erste Bürgerpflicht“ und „Isegrimm“). „Ein Beitrag zu ihrer Quellengeschichte“).

Haridusminister on lubanud

edasi lükata Vana Testamendi usuteaduse ja semi keelte professuuri täitmisele asumist kuni 1. sept. 1939. a. ning pedagoogika professuuri täitmisele asumist kuni 31. det. 1939. a.

Vladimir Poom

on kinnitatud diplomitud edasiõppijaks teoreetilise poliitilise ökonoomia alal.

G. Suits,

Eesti ja üldise kirjanduse korralline professor on vabastatud õppetegevusest üheks aastaks.

Ülikoolile on saanud

kutse Debreceni Ülikoolilt osa võtta 400. a. juubelpidustustist, mis toimuvad 4. ja 5. okt. s. a.

Mag. sc. math.

kraadi vääriliseks on tunnustatud Cunnar Kangro (magistritöö: „Polünoomide ridadest ja nende rakedusvõimalustest“).

Mag. phil.

astme omandasid: Kustav Must (magistritöö: „Die Schalthesätze der direkten Rede im Altsächsischen, Althochdeutschen, Mittelniederdeutschen und Mittelhochdeutschen“) ja Harry Georg Sturm [magistritöö: „Tartu Saksa teatri ajalugu (1594—1870)“].

Mag. sc. math.

astme omandas Boris Koljo (magistritöö: „Au Na sulandite, eriti ühendi Aug Na ja naatriumi röntgenograafilisi mõõtmisi“).

Mag. rer. for.

astme omandas Boris Koljo (magistritöö: „Suvine vee- ja mineraalainete sisaldus puus“).

Mag. sc. math.

astme omandas Anatoli Mitt (magistritöö: „Molioonide tiheduse muutumine Tartus 1937. a.“).

Mag. sc. nat.

astme omandas Linda Rannak (magistritöö: „Ahvenlaste luude peenehitusest“).

Haridusminister määras

vastuvõetavate üliõpilaste arvud E. V. Tartu Ülikooli vastuvõtmisel käesoleval aastal järgmiselt: Usuteaduskonda 30 (neist 25 ev.-luteri usulist ja 5 ap.-õigeusulist), Õigusteaduskonda 150, Arstiteaduskonda — 60, Farmaatsia osakonda 30 (neist 15 mees- ja 15 naisüliõpilast), Filosoofiateaduskonda 70, Mat.-loodusteaduskonda 60 (neist 30 matemaatika ja 30 loodus-

teaduste osakonda), Loomaarsstiteaduskonda 20, Põllumajandusteaduskonda 75 (neist 50 agronoomia osakonda ja 25 metsaosakonda), Majandusteaduskonda 150, kokku 645 üliõpilast.

Füüsika-inst. aj. abijõududeks

kinnitati mag. A. Altna, mag. V. Koern, H. Torgren, V. Muld, K. Miljaste.

Edasi kinnitati ametisse

Rakendusfarmaatsia-inst. aj. abij. mag. U. Kuusik, Silmakliiniku van. ass. S. Vooremaa ja noor. ass. J. Suurküla, Anatoomia-inst. aj. abijõud E. Piirak ja N. Kurdve, Naistekliiniku van. ass. R. Kleitsman ja noor. ass. A. Tamm, E. Säga ja V. Kuusik, Hügieeni-inst. aj. abijõud G. Milk ja Th. Koppel, Bakterioloogia-inst. noor. ass. E. Karu, Kõrva-ninakurguhaiguste kliiniku noor. ass. E. Timmer, Lastekliiniku noor. ass. E. Vellika, Vaimu- ja närvihiiniku noor. ass. H. Sehrvald, Närvikliiniku noor. assistendid F. Raudkepp, S. Zlaff ja G. Martinoff, Org.-keemia labor. van. ass. H. Korro, Anorg.-keemia labor. noor. ass. E. Raup, Met.-obsi sünoptik E. Maanvere, Met.-obsi abiass. k. t. J. Kuk, Met.-obsi van. ass. k. t. L. Prants, Georg.-kab. van. ass. E. Inari, Taimefüsiol.-labor. noor. ass. S. Taimre, Tähetorni abiass. H. Keres, Mat.-inst. aj. abij. O. Rünk, Loomakasvatuse-kab. van. ass. k. t. L. Tõlpus, Zootehnika-katsej. van. ass. k. t. N. Maasing, Taimekasvatuse-kab. noor. ass. H. Sutter, Metsakasvatuse kab. noor. ass. B. Koljo, Farmakoloogia-inst. aj. abij. L. Talli ja H. Jalakas, II Haavakl. aj. abij. J. Sprenk, Arheoloogia-kabineti abiõppej. E. Ariste, Farmakoloogia-inst. aj. abijõud H. Michelson ja N. Gorinov, Looma-anatoomia-inst. aj. abijõud J. Laurson ja E. Hanko, Loomapatoloogia-inst. aj. abij. K. Liik.

Patoloogia-inst. aj. abijõuks kin-

nitati A. Uibo ja Ü. Silivask, Kohtuliku arstiteaduse inst. aj. abijõuks A. Tormet ja R. Laube, Füsiol.-inst. aj. abijõuks E. Tootson, Nahapolikliiniku noor. ass-iks M. Ora-Jansen, I Haavakliiniku noor. ass-iks L. Vainer, I Sisekliiniku noor. ass-iks K. Kõrge, aj. abijõuks H. Höhleln, Vaimu- ja närvihaiguste kliiniku van. ass-iks E. Karu, aj. abijõuks B. Vilhelmson, Anorg.-keemia labor. noor. ass-iks E. Erma, Taimehaiguste-kab. aj. abijõuks K. Liivjõe, Piimanduse-kab. noor. ass-iks O. Aule, Metsakorralduse-kab. aj. abijõuks A. Hansen.

Haridusministri loal

on vabastatud õppetööst prof. J. Kõpp üheks aastaks, arvates 1. IX 38 ja prof. H. Sepp pooleks aastaks (1938, II).

I Haavakliiniku van. ass. J. Sõrra

ja noor ass. A. Rulli on üle viidud II Haavakliinikusse samadesse ametitesse ja II Haavakliiniku noor. ass. E. Hantsov on üle viidud I Haavakliiniku teenistusse.

DR. A. LUHA LAHKUS ÜLIKOOLI TEENISTUSEST.

Tartu Ülikooli senine sekretär dr. phil. nat. A. Luha lahkus oma kohalt ja siirdus Tallinna, kus ta valiti geoloogia komitee geoloogiks. Ülikooli uueks sekretäriks nimetati mag. A. Perandi.

RICHARD RÄNK BRITI STIPENDIAADIKS.

Briti Nõukogu stipendiaadiks kinnitati Richard Ränk. Stipendium antakse 1 akadeemiliseks aastaks töötamiseks ühes Briti ülikoolis rahvusvahelise õiguse alal. Richard Ränki valis komisjon, kuhu kuulusid: dr. O. Kallas, prof. A. Piip, Briti chargé d'affaires Gallienne ja prof. Vasar.

ODAVAM SÖIT EESTI ÜLIKOOLI LASTELE LÄTIS.

Läti raudteede peadirektor on teinud korralduse, et välismaa üliõpilased, kes omavad rahvusvahelise

üliõpilasliidu liikmekaardi, võivad reisida Läti raudteedel 3. klassis poolpiletiga. Ühtlasi Eesti ja Leedu üliõpilased ja Poola seminaristid võivad saada 25- ja 50-protsendilist hinnaalandust grupi viisi sõites tunnistuste põhjal, mis on välja antud Läti saatkonna poolt, samuti Läti ülikooli üliõpilasnõukogu või lähendamisühingute palvel.

AKADEEMILISELE MEESKOORILE OSAKOND TALLINNA.

24. mail peeti Tallinnas Akadeemilise Meeskoori Tallinna osakonna asutamiskoosolekut, millest võttis arvukalt osa Tallinnas viibivaid kaasvõitlejaid. Koosolekul valiti ajutine juhatus koosseisus: esimees J. Põldmäe, sekretär O. Rõdali ja laekur M. Zastrov.

Akadeemilise Meeskoori Tallinna osakonna asutamise sihiks on hoida alal sidet Tallinnas viibivate ja Tallinna siirdunud kooriliikmete ja Tartu koori vahel ja jätkata Tartus alustatud tegevust laulu alal. Aastate jooksul on Akadeemilise Meeskoori lauljaid siirdunud Tallinna umbes paarsada. Osakonna tegevuse vastu näib olevat suur huvi ka Tallinnas viibivate vilistlaste hulgas ja mitmed neist on avaldanud soovi kooris kaasalaulmiseks.

DOKTORIPROMOTSIOON ÜLIKOOI ARSTITEADUSKONNAS.

25. mail korraldas Tartu Ülikooli arstiteaduskond ülikooli aulas doktoripromotsiooni koosoleku. Doktoriväitekirja kaitses 1. haavakliiniku vanem-assistent drnd. med. Johannes Sõrra dr. med. astme saamiseks. Doktoritöö teemaks oli: „Mao, maksa ja pankrease kahjustusi ja funktsionaalseid häireid eksperimentaalse atofaanmürgistuse puhul“. Ametlikkudeks oponentideks olid prof. K. Schlossmann, prof. U. Karrell ja prof. V. Vadi.

F. LINNUS ETNOGRAAFIA DOKTOR.

21. mail kaitses ülikooli aulas oma doktoriväitekirja dr. phil. astme saamiseks Eesti Rahva Muuseumi direktor mag. Ferdinand Linnus. Doktoritöö teemaks oli „Eesti vanem mesindus I. Metsmesindus“. Ametliku oponentina toimis Helsingi ülikooli etnograafia dotsent dr. K. Vilku.

„ÜMERA“ SAI VARVID.

Tartu ülikooli valitsus kinnitas uue üliõpilaskonvendi meesüliõpilaste ühingu „Ümera“ mütsi ja lindi vär-

videks: tumesinine-valge-roheline. Värve võisid konvendi liikmed harkata kandma arvates 28. maist.

ANTI ÜLIÕPILASKONNA PÕHIKIRI.

23. aprillil andis haridusminister üliõpilaskonna põhikirja, arvestades ühtlasi seisukohti, mis Tartu ülikooli nõukogu poolt arvamuse avaldamise korras olid esitatud. Üliõpilask. põhikiri hakkas kehtima andmisega.

Olulisteks muudatusteks maksvas üliõpilaskonna põhikirjas on Esinduste koosolekute kinniseks kuulutamine. Ühtlasi Esinduse koosolekute päevakord vajab kuraatori eelnevat heakskiitmist ja üliõpilaskonna Esindus võib kokku tulla koosolekuks ainult kuraatori loal.

Samuti oluliseks muudatuseks on asjaolu, et üliõpilaskonna põhikirja muutmine võib toimuda edaspidi ainult üks kord aastas Esinduse volituste viimasel veerandil. Ühtlasi on uues üliõpilaskonna põhikirjas eriseadeldis üliõpilaskonna majandusjuhataja ja üliõpilaskonna haigekassa tarvis, millised nüüd juurde luuakse senisest ulatuslikumal kujul.

Eriti olulise uuendusena tuleb märkida, et üliõpilaskonna põhikirja eriosana anti haridusministri poolt kohtukorraldus, mis näeb ette sundusliku vahekohtu ja üliõpilaskohtu.

4. MALEVKOND PIDAS PEAKOOSOLEKUT.

Tartu Maleva 4. malevkond pidas oma peakoosolekut 27. apr. üliõpilaskonv. „Korp. Fr. Estica“ ruumes pealik ltn. O. Pirni juhatusel.

Juhatuses vanuse tõttu välja langenud P. Karu (Rotalia) valitakse tagasi. Seega jäävad juhatusse järgneva tegevusaastaks: V. Siil (Fr. Estica), J. Laagus (Vironia), P. Karu (Rotalia), O. Pirn (Fr. Estica) ja J. Kurvits (Sakala).

Juhatuses asemikeks: Kolk (Sakala) ja Vander. Revisj. komisjoni: Tamemägi (Sakala), Laas ja Pedak (Rotalia), kandidaatidena: Saral (Vironia) ja Saarepera (Ugala).

Kaitseliidu asemikekogusse valitakse malevkonna juhatus täies koosseisus.

*

Naiskodukaitse 4. jaoskonna üldkoosolek peeti üliõpilaskonvent

„Korp. Amicitia“ ruumes. Koosolekut juhatas jsk. esinaine Erna Möldre, protokollisid T. Tint ja H. Mäeloog-Jakobson.

Esitatud tegevusaruandest selgus, et jaoskonna töö on olnud väga viljakas ja hoogus. Nimelt on täitunud jaoskonna kauaaegne soov: kinkida oma malevkonnale lipp. Nüüd on sellega toime tulnud, tänu jsk. juhatuse energilisele ja innukale tööle. Samuti on väga elavalt võetud osa ringkonna tegevusest ja tööst.

Valimistel kujuneb 4. jsk. juhatus järgmiselt: esinaine — Erna Möldre („Korp. Amicitia“), abiesinaine — Brunhilde Sild („Korp. Filiae Patriae“), sekretär — Helrika Mäeloog-Jakobson („Korp. Amicitia“), abisekretär — Vaike Pärtzel („Korp. Filiae Patriae“), laekur — Asta Glück („Korp. Filiae Patriae“). Juhatuseliikme kandidaadid: A. Arend („Korp. Filiae Patriae“) ja Leida Peik („Korp. Amicitia“).

Revisjonikomisjon: E. Pappel („Korp. Filiae Patriae“), Ella Hurt ja Leida Laabent (mõlemad „Korp. Amicitia“).

Eelolevaks tegevusaastaks on ette nähtud koos 3. jsk. uue kodukorra väljatöötamine naisüliõpilaste jaoks, missugune võimaldaks üliõpilastel intensiivsemat osavõttu Naiskodukaitse tööst. Kavatakse korraldada eelmiste aastate eeskujul laskekursusi ja palju muud.

„ÜS LIIVIKA“ SAI VALISSUMBOLI.

Aprilli lõpus peetud „ÜS Liivika“ 29. aastapäeval andis vilistlaskogu esindaja üliõpilaskonvendi esimehele üle sõrmuse, mis jääb liiviklaste nende diviisi „Ex solo ad solem soli patriae“ väliseks sümboliks.

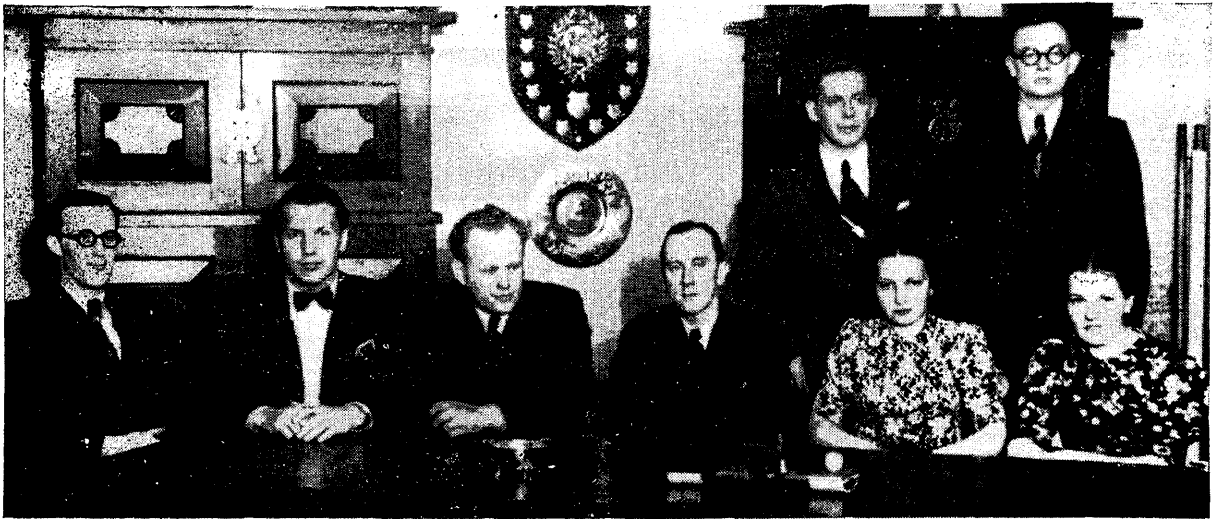
NEEGER LÕPETAS TARTU ÜLIKOOI.

Ülikooli arstiteaduskonna lõpetanuks tunnistati Rud. William Whitfield. Whitfield oli teatavasti ainsaks Tartu neeger-üliõpilaseks ja oli pärit Põhja-Ameerikast. Tartu ülikooli ajaloo on see esmakordne juhus, kus neeger on lõpetajaks.

LASKEVÕISTLUSED 4. MALEVKONNAS.

Esimeseks tuli üliõpilaskonvent „Korp. Vironia“.

Järjekordsed traditsioonilised laskevõistlused väikekalibriilistest ja sõjapüssidest Tartu Maleva 4. malevkonda kuuluvate üliõpilaskonventide vahel peeti 24. apr. Lembitu kasarmute laskeväljal. Mainitud võistlused olid seda huvitavamad, et

Tartu Üliõpilaskonna uus juhatus. Vasakult: A. Lainvee (1. abisekr.), R. Troost (laekur), J. Laikoja (1. abiesimees), E. Jürgenson (esimees), A. Jaik (2. abiesimees), S. Laats (2. abisekretär). Seisavad: N. Sulg (abilaekur) ja H. Leesment (sekretär).

mängus oli viimast korda kaks rändkarikat, üks EKVL-i, teine A. Le Coq'i dir. Sillemi poolt, milliseid üliõpilaskonvent „Korp. Vironia“ oli kaitsnud juba kahel viimasel aastal.

Põnevas ja tasavägises võistluses „Vironia“ tõendas jälle oma kindlat paremust, võites jäädavalt mõlemad karikad tulemusel 1586 silma. Järgmisele kohale platseerus üliõpilaskonvent „Korp. Sakala“ 1577 silmaga.

Peale rändkarikate oli pandud välja hulk individuaal-auhindu parimatele laskuritele. Siin tuli esimeseks Rein Saral „Vironiast“, 245 silmaga, 2) M. Kuldkepp, „Vironia“, 245 s., 3) H. Suursõõt, „Rotalia“, 244 s., 4) E. Randam, „Sakala“, 242 s. ja 5) F. Kull, „Fr. Estica“, 241 s.

ÜLIÕPILASKONNA JUHATUS PIDAS OMA VIIMASE KOOSOLEKU.

Tartu üliõpilaskond pidas 31. mail oma viimase koosoleku. Koosolekul otsustati kõigepealt välispraktikantidega ühenduses olevad küsimused. Välispraktikantideks Poola majandusteaduse alal valiti üliõpilased Põiklik ja Artur Jürgenson, arstiteaduse alal Nigul Kurd-

ve ja Salme Oja. Läti välispraktikale majandusteaduse alal valiti üliõpilane Mik k. Ühe metsateadlase valimine Poola välispraktikale jäeti Akadeemilise Metsaseltsi hooldeks.

Teisena kinnitati SELL-i 15. konverentsi 1. komisjoni resolutsioonid. Teiste seas kinnitati resolutsioon, millega asutakse juba sel suvel sivekursuste korraldamisele vastavate maade üliõpilaskondade vahel. Samuti otsustati võtta tarvitusele SELL-i märk, milleks kohustatakse keskbürood välja kuulutama kavandite võistlust. Märki küsimus tuleb lahendamisele keskbüroo 25. istungil sügisel.

Rahvusvahelise üliõpilasliidu (CIE) kongressile Glasgowsisse otsustati saata 2 esindajat, kui selleks toetust saadakse ministeeriumilt, missugune palve on juba esitatud. Esindajateks on valitud välisloimkonna juhataja prl. Niina Mürk ja üliõpilaskonna esimees E. Jürgenson. Kongress toimub 1.—18. augustini.

SELL-i kergetööstiku olümpiaadi ettevalmistamiseks ja tegelikuks läbiviimiseks on kutsutud ellu 5 komisjoni. Samuti on lubanud olümpiaadi korraldamiseks kaasa aidata

Akadeemiline Spordiklubi. Olümpiaad toimub Tartus 31. septembril ja 1. ja 2. oktoobril. Eesti poolt tahetakse välja panna olümpiaadile tugeva koosseisuga võistlusmeeskond.

ÜLIÕPILASED AUSTASID TÕRVIKRONGKÄIKUGA VABARIIGI PRESIDENTI.

25. aprilli õhtul oli Tartus korraldatud üliõpilaste tõrvikutega tervitusrongkäik Vabariigi presidendi K. Pätsi austamiseks.

Üliõpilaste rongkäik algas liikumist Aia tänava ülikoolihoone eest ja siirdus läbi linna orkestri saatel raekoja ette. Raekoja ees hüüti Vabariigi presidendile kolmekordne „elagu“ ja lauldi „Vivat et republica“.

Raekoja eest liiguti ülikooli peahoone ette, kuhu oli ilmunud trepile üliõpilasrongkäiku vastu võtma rektorat, esotsas rektor H. Kahoga. Üliõpilaskonna esimehe ettepanekul hüüti ülikoolile ja tema juhtkonnale kolmekordne „elagu“. Samuti lauldi „Vivat academia“.

Samal päeval seisis ka ülikoolis õppetöö.

Ilmub 13 korda aastas. Tellimishind 3 krooni aastas, 1½ krooni semestris.

Pea- ja vastutavtoimetaja: H. Puusepp.
Toimkonna liikmed: E. Volke, L. Üllaste.

Tallinna Üliõpilaskonna esindaja E. Leetmaa.

Tegevtoimetaja: H. Malt.

Väljaandja: Tartu Üliõpilaskonna Esindus.

Toimetuse aadress: Tartu, Üliõpilasmaja.

E. K.-Ü. „Postimehe“ trükk, Tartu 1938.

ED. LAAMAN:

EESTI ISESEISVUSE SÜND

Elavalt ja läbituntult kirjutatud raamat, mis kirjeldab iseseisva Eesti saamislugu paljude seni-avaldamata algmaterjalide põhjal. Meie iseseisvumise ajastu poliitilise, eriti välispoliitilise külje kohta on „Eesti iseseisvuse sünd“ ainuke ulatuslikum teos.

„Eesti iseseisvuse sünd“ annab oma alg-osas kujuka ülevaate ärkamis- ja venestusaegsest ideestikust, 1905. a. lainetusest. Teose päris käsitus algab 1917. a. revolutsiooniga ja lõpeb Tartu rahu sõlmimise ja rahutegemise vastukaja kirjeldamisega kodu- ja välismaal.

„Eesti iseseisvuse sünd“ sisaldab 748 lehekülge teksti üle 300 pildi ja 76 ühe- ja mitmevärvilist eritahvliit kriitpaberil.

Hind kahemaksetavas rahas:

broshüüris	Kr. 15.—	
poolnahkköites	Kr. 18.—	
prantsuse poolnahkköites	Kr. 18.50	
nahkköites	Kr. 19.—	

Teost on võimalik osta ka järeelmaksuga.

Tartu, Ülikooli 18
Telef. 4-35

KIRJASTUS — OSAÜHISUS

Tallinn, Kinga 6
Telef. 411-91

Posti jooksev arve nr. 2055

„LOODUS“

Posti jooksev arve nr. 2055

A-S.

Saku õlletehas

*Akadeemiline pere üle
Eesti*

tarvitab meie õllesid

PILSEN

SANGAR

KABINETT

TÕMMU-EKSTRA

ja igasugu karastusjooke

Laod üle Eesti

Ladu: Tartus, Jaama tän. 10, telef. 37

86739 Avatud Tartus uus ja mugavalt sisustatud

RESTORAN

Kuld-Lõvi baar

Rüütli ja Gustav Adolfi tänava
nurgal alumisel korral

Vaadi õlu!

AVATUD KL. 9-1 ÖÖSEL

Baaris saadaval:

eriti maitssvad külmad ja soojad
suupisted, nii kodu- kui välismaa
kõiksugused alkoholised ja karas-
tavad joogid

Austusega

A. Mikkov.

SUVEKS
draamidile

suurim maitsekaarm valik

SUPEL MANTLEID,
TRIKOOSID,
MÜTSE,
RANNAPIDŽAMASID,
ELEGANTSET PESU,
SUKKI, KINDAID,
PÄEVA- JA VIHMAVARJE JNE.

Vennad ILHEPIP
TARTUS, KAUBAHOOV, 2/3

